

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

Spis treści

Wykaz skrótów.....	3
Wstęp.....	4
Powiązania Lokalnego Programu Rewitalizacji z dokumentami strategicznymi i planistycznymi	6
Metodyka opracowania Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Hajnówka.....	10
Diagnoza Gminy Hajnówka	14
Informacje ogólne o gminie	14
Sfera społeczna.....	15
Sfera gospodarcza	39
Strefa środowiskowa	43
Sfera przestrzenno-funkcjonalna.....	45
Wyznaczenie terenu zdegradowanego i obszaru rewitalizacji.....	63
Pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji	68
Wizja obszaru rewitalizacji po rewitalizacji	82
Cele Lokalnego Programu Rewitalizacji.....	83
Projekty/przedsięwzięcia rewitalizacyjne	85
Ramy finansowe programu	108
Mechanizmy integrowania działań (komplementarność)	111
System realizacji, monitoringu oraz zarządzania Programem Rewitalizacji	116
Partycypacja społeczna	119
SPIS TABEL, WYKRESÓW, MAP	128

Wykaz skrótów

ARIMR - Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa

DW - drogi wojewódzkie

EFS – Europejski Fundusz Społeczny

EFRR – Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego

FS – Fundusz Spójności

GCK - Gminne Centrum Kultury

JGD – jednoosobowa działalność gospodarcza

JST - Jednostka Samorządu Terytorialnego

KOBiZE - Krajowy Ośrodek Bilansowania i Zarządzania Emisjami

LPR – Lokalny Program Rewitalizacji

MŚP – Małe i średnie przedsiębiorstwa

PKW - Państwowa Komisja Wyborcza

RPO – Regionalny Program Operacyjny

RPOWP – Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego

UE – Unia Europejska

Wstęp

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023 został opracowany zgodnie z **Wytocznymi w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020** zatwierdzonymi przez Ministerstwo Rozwoju i Infrastruktury w dniu 2 sierpnia 2016 roku. Dokument został opracowany z wykorzystaniem danych zastanych jak i informacji pozyskanych od Interesariuszy w procesie badawczym i konsultacji społecznych. Przyjęta metodologia pozwoliła na wzięcie pod uwagę, przy opracowywaniu poszczególnych rozdziałów, zarówno wskaźników jakościowych jak i ilościowych. W trakcie prac nad dokumentem przeprowadzono dokładną diagnozę całego obszaru Gminy Hajnówka z wykorzystaniem ogólnie dostępnych danych statystycznych, jak również dokumentów strategicznych i planistycznych właściwych dla gminy, powiatu i województwa podlaskiego. Pozwoliło to, na wstępne określenie kluczowych problemów i potrzeb występujących w Gminie, których rozwiązanie lub złagodzenie powinno stanowić cele do osiągnięcia poprzez działania przedstawione w Lokalnym Programie Rewitalizacji. Całość prac nad opracowaniem dokumentu została podzielona na cztery etapy, co pozwoliło na efektywne działania i włączenie szerokiego grona Interesariuszy w proces tworzenia dokumentu. W celu jak najbardziej przejrzystego zaprezentowania wyników analiz i konsultacji społecznych rozdziały zostały podzielone na bloki tematyczne odnoszące się do poszczególnych obszarów:

- Obszar społeczny.
- Obszar gospodarczy.
- Obszar funkcjonalno-przestrzenny.
- Obszar techniczny.
- Obszar środowiskowy.

Zastosowanie powyższego podejścia pozwoli osobie korzystającej z LPR na sprawne poruszanie się po dokumencie, jak również zrozumienie powiązań między zdiagnozowanymi problemami/barierami, a planowanymi działaniami. Przygotowania ostatecznej wersji dokumentu od początku były prowadzone z uwzględnieniem kluczowych zagadnień takich jak rozumienie rewitalizacji, jako procesu – rozłożonego w czasie, ale jednocześnie

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

koncentrującego się głównie na rozwiązywaniu kwestii społecznych z wykorzystaniem innych obszarów rewitalizacji, jako zagadnień mających bezpośrednie przełożenie na interesariuszy.

Zrezygnowano w objęciu działaniami rewitalizacyjnymi szerszego obszaru Gminy ze względu na fakt, że zgodnie z wytycznymi obszary poddane procesowi Rewitalizacji powinny być skoncentrowane terytorialnie, a wyprowadzenie ze stanu kryzysowego wskazanych obszarów powinno zostać przeprowadzone w sposób kompleksowy z wykorzystaniem komplementarności działań różnych grup interesariuszy i źródeł finansowania.

Ze względu na rozbieżności danych Banku Danych Lokalnych w stosunku do informacji pozyskanych z Urzędu Gminy Hajnówka oraz jednostek podległych do przygotowania przedmiotowego dokumentu priorytet miały dane własne jednostki samorządu terytorialnego.

Program Rewitalizacji zgodnie z założeniami metodologicznymi jest dokumentem komplementarnym z innymi dokumentami strategicznymi i planistycznymi na poziomie europejskim, krajowym, wojewódzkim i gminnym, dzięki czemu proponowane działania w efektywniejszy sposób pozwolą na uzyskanie środków finansowych i kompleksowe rozwiązywanie kwestii, które obecnie stanowią wyzwania dla lepszego życia mieszkańców i rozwoju społeczności gminnej.

Lokalny Program Rewitalizacji to inicjowany, opracowany i uchwalony przez radę gminy, na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2016 r. poz. 446), wieloletni program działań w sferze społecznej, ekonomicznej, przestrzennej, infrastrukturalnej, środowiskowej, kulturalnej, zmierzający do wyprowadzenia obszarów zdegradowanych ze stanu kryzysu oraz stworzenia warunków do ich zrównoważonego rozwoju, stanowiący narzędzie planowania, koordynowania i integrowania różnorodnych aktywności w ramach rewitalizacji.

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023 określa cele i programy działań, jest on dokumentem planistycznym przy założeniu, jego „żywego” charakteru oraz możliwością aktualizacji.

Powiązania Lokalnego Programu Rewitalizacji z dokumentami strategicznymi i planistycznymi

Strategia Rozwoju Gminy Hajnówka 2015 – 2020

Strategia Rozwoju Gminy Hajnówka stanowi załącznik do Uchwały Nr XXIV/133/2000 Rady Gminy Hajnówka z dnia 27 grudnia 2000 roku.

W dokumencie sformułowana została następująca wizja rozwoju Gminy Hajnówka do 2020 roku, która wyznacza obraz przyszłego jej stanu i zawiera opis dążeń do niego społeczności lokalnej:

"Gmina Hajnówka jako centrum przyrodniczo - kulturowe wykorzystujące do rozwoju swoje naturalne walory w sposób zrównoważony i efektywny"

Misją Gminy Hajnówka jest natomiast:

"Inicjowanie zrównoważonego i wieloaspektowego rozwoju gminy Hajnówka w partnerstwie z sektorem turystycznym, produkcyjnym, usługowym, rolniczym oraz pozarządowym".

Na podstawie wizji rozwoju sformułowane zostały cele, które pozwolą na jej osiągnięcie.

Cele strategiczne:

- Stworzenie spójnego systemu wsparcia sprzyjającego włączeniu społecznemu.
- Poprawa walorów funkcji usługowych dziedzictwa historyczno - kulturowego i infrastruktury sportowo – rekreacyjnej.
- Poprawa walorów funkcji usługowych infrastruktury technicznej z uwzględnieniem wartości środowiska przyrodniczego, oparta na dążeniu do zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego.
- Wzmacnianie potencjału gospodarczego gminy w warunkach zrównoważonego rozwoju.

Przedmiotowy Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Hajnówka jest spójny z ww. celami strategicznymi zawartymi w Strategii Rozwoju Gminy Hajnówka. Wpływa na realizację założonych w Strategii celów, głównie z zakresu stworzenia spójnego systemu wsparcia sprzyjającego włączeniu społecznemu.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Hajnówka na lata 2016-2021

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych stanowi załącznik do Uchwały Nr XXV/107/16 Rady Gminy Hajnówka z dnia 29 listopada 2016 r.

W wyżej wymienionym dokumencie zawarto podstawowe cele strategiczne:

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

1. Stworzenie spójnego systemu wsparcia i usług społecznych sprzyjającego włączeniu społecznemu
2. Wzmacnianie potencjału gospodarczego Gminy w warunkach zrównoważonego rozwoju

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Hajnówka jest spójny z ww. celami strategicznymi.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Hajnówka

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Hajnówka zostało przyjęte Uchwałą Nr XII/65/99 Rady Gminy Hajnówka w dniu 15 grudnia 1999 r. (zmiana Studium Uchwałą nr XXI/110/08 Rady Gminy Hajnówka z dnia 20 listopada 2008 r.). Jest to dokument określający uwarunkowania, kierunki i zasady gospodarowania przestrzenią Gminy. Ponadto, wyznacza obszary, które objęte są planami miejscowymi, ze względu na przepisy szczególne lub istniejące na tych terenach uwarunkowania. Polityka przestrzenna Gminy Hajnówka opiera się na:

- ochronie i kształtowaniu środowiska;
- rozwoju turystyki;
- rozwoju rolnictwa;
- doskonaleniu funkcjonowania i poprawie warunków komunikacji;
- dostosowaniu systemów energetyki i telekomunikacji;
- doskonaleniu gospodarki wodnej, ściekowej i odpadami.

Projekty rewitalizacyjne zaplanowane do realizacji w przedmiotowym Lokalnym Programie Rewitalizacji dla Gminy Hajnówka, stanowią odzwierciedlenie założeń Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Hajnówka. LPR zmierza również do przeprowadzenia zintegrowanych działań w zakresie przywracania właściwego stanu środowiska przyrodniczego, głównie przez rekultywację i rewitalizację terenów zdegradowanych.

Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego

Realizacja polityki przestrzennej gminy, nakłada na jednostki samorządu terytorialnego obowiązek zgodności miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego z ustaleniami zawartymi w Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego, które

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

jest samodzielnym aktem planistycznym. Na terenie Gminy Hajnówka obowiązuje następujący miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego:

- Uchwała Nr XXX/130/17 Rady Gminy Hajnówka z dnia 10 kwietnia 2017 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w obrębie gruntów wsi Dubiny.

Ustalenia zawarte w ww. miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego dla Gminy Hajnówka, zostały uwzględnione podczas tworzenia Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Hajnówka. W związku z tym, dokumenty te są ze sobą spójne.

Program Aktywności Lokalnej Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

Program przyjęty Uchwałą NR XXVIII/121/17 Rady Gminy Hajnówka z dnia 21 lutego 2017 roku w sprawie przyjęcia Programu Aktywności Lokalnej Gminy Hajnówka na lata 2017 - 2023. Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka jest spójny z celami zawartymi w/w dokumencie. Celami tymi są:

- rozwijanie wśród młodzieży idei odpowiedzialności i uczestnictwa poprzez integrację społeczną i działania proekologiczne.
- podniesienie wiedzy i umiejętności społecznych, w tym umiejętności organizacyjnych grupy młodzieży
- podniesienie poziomu samooceny i wiary we własne możliwości wśród młodzieży, a tym samym potencjału społecznego mieszkańców gminy Hajnówka
- reintegracja społeczna - odbudowa i podtrzymanie umiejętności uczestniczenia w życiu społeczności lokalnej i pełnienia ról społecznych
- reintegracja zawodowa - odbudowa i podtrzymanie zdolności do samodzielnego świadczenia pracy na rynku pracy
- zapobieganie problemom ubóstwa , marginalizacji i wykluczenia społecznego.

Plan Gospodarki Niskoemisyjnej Dla Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

Celem strategicznym Planu Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Hajnówka na lata 2017-2023 jest ograniczenie emisji (w tym głównie emisji gazów cieplarnianych) do środowiska oraz zwiększenie udziału energii odnawialnej w bilansie energetycznym gminy. Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Hajnówka na lata 2017-2023 został przyjęty Uchwałą NR XXXVI/164/17 RADY GMINY HAJNÓWKA z dnia 27 października 2017 r. w sprawie przyjęcia Planu Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Hajnówka na lata 2017 - 2020.

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

Celami szczegółowymi Planu są:

- ograniczenie zużycia paliw nieodnawialnych dla celów grzewczych.
- podwyższenie efektywności energetycznej urządzeń i obiektów.
- wzrost wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych.
- ograniczenie zużycia energii elektrycznej.
- zwiększenie świadomości mieszkańców dotyczącej ich wpływu na lokalną gospodarkę energetyczną a tym samym na jakość powietrza a przez to jakość życia.

Gminny Program Wspierania Rodziny w Gminie Hajnówka Na lata 2016-2018

Gminny Program Wspierania Rodziny w Gminie Hajnówka na lata 2016 - 2018 przyjęty został Uchwałą NR XXII/97/16 RADY GMINY HAJNÓWKA z dnia 30 sierpnia 2016 r. w sprawie uchwalenia Gminnego Programu Wspierania Rodziny w Gminie Hajnówka na lata 2016-2018. Program ten ma za zadanie stworzenie warunków do prawidłowego wypełniania przez rodziny funkcji opiekuńczo - wychowawczych na terenie gminy Hajnówka. Zadanie te będzie realizowane za pomocą celów szczegółowych:

- Podejmowanie działań profilaktycznych sprzyjających umocnieniu rodziny.
- Wspieranie rodzin dysfunkcyjnych.
- Zabezpieczenie podstawowych potrzeb bytowych dziecka.

Cele w/w programu zostały uwzględnione w przedmiotowym Lokalnym Programie Rewitalizacji dla Gminy Hajnówka.

Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na rok 2017

Głównym celem Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na rok 2017 przyjęty Uchwałą Nr XXVI/116/16 Rady Gminy Hajnówka z dnia 27 grudnia 2016 roku w sprawie uchwalenia Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na rok 2017 jest: integracja na rzecz profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień - wydłużenie życia w zdrowiu, poprawa zdrowia i związanej z nim jakości życia ludności w gminie Hajnówka.

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

Cele w/w programu zostały uwzględnione podczas przygotowywania Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Hajnówka.

Program Usuwania Azbestu i Wyrobów Zawierających Azbest stosowanych na terenie Gminy Hajnówka na lata 2007-2023

Uchwała nr III/21/06 Rady Gminy Hajnówka z dnia 28 grudnia 2006 roku w sprawie uchwalenia "Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terenie gminy Hajnówka, na lata 2007-2032", zmienionego uchwałą nr XXXIII/158/09 z dnia 29 grudnia 2009 r. w sprawie zmiany Uchwały Nr III/21/06 Rady Gminy Hajnówka z dnia 28 grudnia 2006 roku ... oraz Uchwały nr XXXVII/171/10 Rady Gminy Hajnówka z dnia 26 marca 2010 r. w sprawie zmiany uchwały Nr III/21/06 Rady Gminy Hajnówka z dnia 28 grudnia 2006 roku.

Cele w/w programu zostały uwzględnione w przedmiotowym Lokalnym Programie Rewitalizacji dla Gminy Hajnówka.

Plan Odnowy Miejscowości Dubiny

Plan Odnowy Miejscowości Dubiny przyjęty Uchwałą Nr XVIII/72/16 Rady Gminy Hajnówka z dnia 23 lutego 2016 r. w sprawie zatwierdzenia "Planu Odnowy Miejscowości Dubiny". W/w dokumencie zostały zawarte podstawowe cele strategiczne, które zostały uwzględnione w Lokalnym Programie Rewitalizacji dla Gminy Hajnówka.

Cele strategiczne:

- C1 - Stała poprawa warunków życia i obsługi mieszkańców wsi.
- C2 - Tworzenie jak najlepszych warunków do trwałego wzrostu przedsiębiorczości i turystyki.
- C3 - Ochrona walorów i zasobów środowiska przyrodniczego oraz dziedzictwa kulturowego (wielokulturowości i różnorodności religijnej).

Metodyka opracowania Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Hajnówka

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Hajnówka na lata 2017-2023 został opracowany zgodnie z ustawą o samorządzie gminnym. Ponadto, Program spełnia wymogi Wytycznych Ministra Infrastruktury i Rozwoju w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020.

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

Opracowanie Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Hajnówka odbywało się przy aktywnym udziale społeczeństwa, które na etapie tworzenia dokumentu miało możliwość wniesienia swoich pomysłów, opinii, stanowisk, sprzeciwu, aprobaty. Konsultacje społeczne odbywały się przy zaangażowaniu wszystkich zainteresowanych stron, czyli radnych, sołtysów, mieszkańców, organizacji pozarządowych, przedsiębiorców i partnerów społecznych spoza JST i dotyczyło uzgadniania zapisów dokumentu strategicznego m.in. w zakresie identyfikacji przedsięwzięć rozwojowych (wywiady z mieszkańcami, udział w spotkaniach konsultacyjnych). Dokument został opracowany we współpracy z pracownikami Urzędu Gminy Hajnówka.

Metodologia opracowania Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Hajnówka obejmowała następujące etapy:

1. Diagnoza stanu obecnego Gminy Hajnówka – analiza i ocena potrzeb Gminy na podstawie obecnie panującej sytuacji społeczno-gospodarczej
2. Wyznaczenie obszaru zdegradowanego - wskazanie obszaru Gminy znajdującego się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk
3. Wyznaczenie obszaru rewitalizowanego - wskazanie obszaru zdegradowanego, na którym podjęte zostaną działania wspierające, rewitalizacyjne
4. Wyznaczenie wizji obszaru rewitalizowanego - określenie wizerunku Gminy Hajnówka w perspektywie na kilkanaście następnych lat
5. Sformułowanie celów i kierunków działań rewitalizacyjnych - określenie priorytetowych działalności i kierunków rozwoju Gminy w celu wyprowadzenia obszaru zdegradowanego ze stanu kryzysowego
6. Opracowanie harmonogramu realizacji Programu Rewitalizacji i określenie źródeł jego finansowania
7. Przedstawienie sposobów monitorowania i oceny skuteczności działań rewitalizacyjnych
8. Przeprowadzenie procedury strategicznej oceny oddziaływania na środowisko wraz z udziałem społeczeństwa

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

Na poszczególnych etapach opracowywania Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Hajnówka zapewniono wszystkim interesariuszom Programu Rewitalizacji możliwość partycypacji w jego przygotowaniu. Konsultacje społeczne miały na celu poznanie potrzeb społeczeństwa oraz oczekiwań interesariuszy wobec opracowywanego dokumentu. Dzięki konsultacjom możliwy był właściwy wybór obszaru rewitalizacji, określenie odpowiednich kierunków rozwoju Gminy oraz zaplanowanie adekwatnych działań rewitalizacyjnych.

Zastosowano następujące narzędzia partycypacji społecznej:

- spotkania z pracownikami Urzędu Gminy.
- spotkania z mieszkańcami.
- spotkania z przedstawicielami przedsiębiorstw i NGO.
- Ankiety.

Opracowując diagnozę Gminy Hajnówka do wyznaczania obszarów odznaczających się czynnikami kryzysowymi zostały wykorzystane dane pochodzące z następujących źródeł:

- Urząd Gminy Hajnówka.
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Hajnówce.
- Komenda Powiatowa Policji w Hajnówce.
- Powiatowy Urząd Pracy w Hajnówce.
- Państwowa Komisja Wyborcza.
- Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Białymstoku.
- Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.
- wyniki partycypacji społecznej.

Na potrzeby wyznaczenia obszarów zdegradowanych, badania i analizy przeprowadzono z podziałem na poszczególne jednostki przestrzenne - sołectwa. W Gminie Hajnówka znajduje się 25 sołectw, do których należą: Bielszczyzna, Borek, Borysówka, Chytra, Czyżyki, Dubicze Osoczne, Dubiny, Kotówka, Lipiny, Łozice, Mochnate, Nowoberezowo, Nowokornino, Nowosady, Orzeszkowo, Pasieczniki Duże, Postołowo, Puciska, Progale, Rzepiska, Stare Berezowo, Topiło, Trywieża, Wasilkowo, Wygoda.

Największą miejscowością są Dubiny, sąsiadujące z miastem Hajnówka. Wieś ta, jeszcze do niedawna posiadała charakterystyczną zwartą zabudowę po obu stronach drogi,

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

tzw. „ulicówkę”, jednakże sąsiedztwo Hajnówki wpłynęło na jej rozwój. Mieszkańcy miasta wraz z poprawą warunków materialnych wykupowali grunty w Dubinach i tam się osiedlali, nadal koncentrując swoje aktywności zawodowe oraz społeczne w Hajnówce. Ze względu na ten fakt, miejscowość jest podzielona pomiędzy mieszkańców „rdzennych” a ludność napływową. Naturalną granicą jest droga wojewódzka nr. 685, która dzieli miejscowość na pół. Nowo powstałe zabudowania powstawały przy ulicach tworzonych wzdłuż drogi wojewódzkiej. Na potrzeby diagnozy miejscowość ta została podzielona na 3 sektory:

1. Torowa – do której zalicza się ulice: Torowa, Cegielna, Szkolna, Graniczna, Krótka, Wesoła
2. Główna – zabudowa wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 685
3. Łąkowa - do której zalicza się ulice: Łąkowa, Zajęcza, Nowa, Grzybowa

Tabela 1 Jednostki przestrzenne Gminy Hajnówka

Sołectwo	31.XII.2016		
	Razem mieszkańców	Pobyt stały	Odsetek mieszkańców
Bielszczyzna	40	40	0,98%
Borek	45	45	1,11%
Borysówka	138	133	3,40%
Chytra	89	89	2,19%
Czyżyki	90	89	2,22%
Dubicze Osoczne	106	101	2,61%
Dubiny			
Główna	439	435	10,81%
Łąkowa	221	212	5,44%
Torowa	136	141	3,35%
Kotówka	61	61	1,50%
Lipiny	347	336	8,54%
Łozice	23	23	0,57%
Mochnate	200	198	4,92%
Nowoberezowo	270	265	6,65%
Nowokornino	177	176	4,36%
Nowosady	403	395	9,92%
Orzeszkowo	396	394	9,75%
Pasieczniki Duże	112	112	2,76%
Postołowo	134	132	3,30%
Progale	25	24	0,62%
Puciska	68	67	1,67%
Rzepiska	80	78	1,97%
Stare Berezowo	271	269	6,67%
Topiło	37	37	0,91%

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

Trywieża	78	78	1,92%
Wasilkowo	46	46	1,13%
Wygoda	29	29	0,71%
Gmina Hajnówka	4061	4005	

Źródło: Urząd Gminy Hajnówka

Diagnoza Gminy Hajnówka

Diagnoza stanu obecnego Gminy Hajnówka jest podstawowym elementem, służącym do późniejszej delimitacji obszarów zdegradowanych. Została ona opracowana na podstawie dostępnych informacji, dokumentów i opracowań o charakterze diagnostyczno-strategicznym, a przede wszystkim na podstawie danych statystycznych zgromadzonych na potrzeby niniejszego dokumentu. Jej przeprowadzenie jest niezbędne dla ustalenia celów i kierunków działań w ramach rewitalizacji.

Przeprowadzona analiza podzielona została na cztery sfery - społeczną, gospodarczą, środowiskową, funkcjonalno – przestrzenną oraz techniczną. Zaprezentowane w tej części dokumentu analizy obrazują sytuację panującą w całej Gminie Hajnówka.

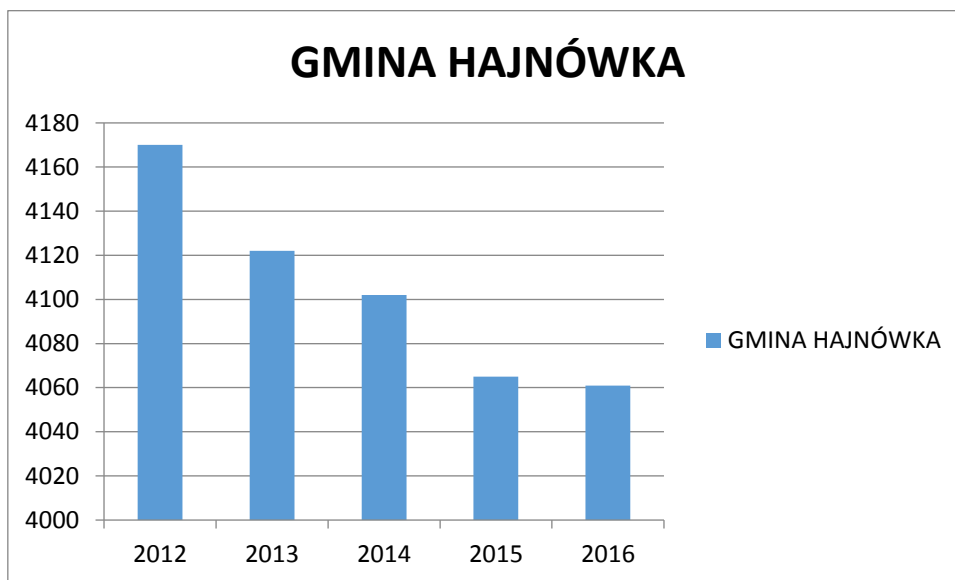
Informacje ogólne o gminie

Gmina Hajnówka położona jest na Nizinie Podlaskiej, w południowo-wschodniej części województwa podlaskiego, na zachodnim krańcu Puszczy Białowieskiej. Gmina Hajnówka należy do powiatu hajnowskiego. Graniczy od północnego zachodu i od północy z Gminą Narew, od zachodu z Gminą Czyże, w części południowowschodniej z Gminą Dubicze Cerkiewne, dalej od południa granica gminy pokrywa się z granicą państwową Rzeczypospolitej Polski z Republiką Białoruś, od wschodu z Gminą Białowieża, a od północnego wschodu z Gminą Narewka. Gmina Hajnówka okala miasto Hajnówka, stanowiące oddzielną jednostkę administracyjną - Gminę Miejską, w którym znajduje się siedziba Urzędu Gminy Hajnówka. Gmina Hajnówka ma powierzchnię 293,15 km², w tym 37 % stanowią użytki rolne, a 56% użytki leśne. Gmina stanowi 18,05% powierzchni powiatu.

Sfera społeczna

Gmina Hajnówka, ze względu na fakt, iż jest gminą wiejską szczególnie odczuwa fakt związany ze zmianami liczby mieszkańców. Analizując obecną sytuację w gminie Od 2012 roku obserwowana jest tendencja spadkowa liczby ludności.

Wykres 1 Liczba mieszkańców Gminy Hajnówka w latach 2012- 2016

Źródło: Urząd Gminy Hajnówka

W porównaniu z 2012 rokiem ubyło aż 109 osób, co stanowi 2,61% ogółu mieszkańców. Największy problem zanotowano w Sołectwach Borek, Chytra, Kotówka, Pasieczniki Duże, Topiło.

Tabela 2 Dynamika zmian w liczbie ludności Gminy Hajnówka w roku 2016 w porównaniu z rokiem 2012

Sołectwo	2016	2012	spadek/wzrost liczby ludności	% spadek
Gmina Hajnówka	4061	4170	-109	-2,61%
Bielszczyzna	40	43	-3	-6,98%
Borek	45	50	-5	-10,00%
Borysówka	138	136	2	1,47%
Chytra	89	98	-9	-9,18%
Czyżyki	90	90	0	0,00%
Dubicze Osoczne	106	105	1	0,95%
Dubiny	796	803	-7	-0,87%
Główna	439	458	-19	-4,15%
Łąkowa	221	210	11	5,24%

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

Torowa	136	135	1	0,74%
Kotówka	61	75	-14	-18,67%
Lipiny	347	303	44	14,52%
Łozice	23	24	-1	-4,17%
Mochnate	200	213	-13	-6,10%
Nowoberezowo	270	282	-12	-4,26%
Nowokornino	177	184	-7	-3,80%
Nowosady	403	425	-22	-5,18%
Orzeszkowo	396	400	-4	-1,00%
Pasieczniki Duże	112	128	-16	-12,50%
Postołowo	134	138	-4	-2,90%
Progale	25	26	-1	-3,85%
Puciska	68	73	-5	-6,85%
Rzepiska	80	84	-4	-4,76%
Stare Berezowo	271	285	-14	-4,91%
Topiło	37	49	-12	-24,49%
Trywieża	78	75	3	4,00%
Wasilkowo	46	52	-6	-11,54%
Wygoda	29	29	0	0,00%

Źródło: Urząd Gminy Hajnówka

Nie bez znaczenia jest też fakt, iż niektóre miejscowości zanotowały duże wzrosty, np. Lipiny, Dubiny (Łąkowa i Torowa), Trywieża, Dubicze Osoczne, Borysówka,. Wzrost ten jest związany głównie z bezpośrednim sąsiedztwem z największym ośrodkiem miejskim w powiecie, czyli miastem Hajnówka. Potwierdzeniem tego faktu są dane związane z saldem migracji w gminie.

Tabela 3 Saldo migracji na terenie Gminy Hajnówka

Gmina Hajnówka	saldo migracji na 1000 osób														
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	
	-7,2	-3,2	1,4	1,4	5,9	-0,9	-2,6	-4,8	-1,5	7	1	2,5	0	8,7	

Źródło: Dane GUS, Bank Danych Lokalnych.

Analizując saldo migracji dla Gminy Hajnówka w okresie od 2003 do 2016 można zauważyć sinusoidalność, do końca 2011 trend przyjmował głównie wartości ujemne, od 2012 widać korektę i trend przyjął wartość dodatnią. W 2016 roku osiągnął wartość 8,7 co świadczy o większej liczbie zameldowań niż wymeldowań na tym terenie. Fakt ten, związany jest w głównej mierze z powrotem osób, które kiedyś wyjechały na emigrację zarobkową oraz przeprowadzkami osób młodych z miasta Hajnówka na obrzeża miasta, szczególnie na tereny z istniejącą, bądź będącą w trakcie budowy siecią wodociągową i kanalizacyjną, co widać na przykładzie miejscowości Lipiny czy Dubiny. Na terenie powiatu jak i województwa wartość salda migracji w latach 2012-2016 przyjmowała wartości ujemne.

Tabela 4 Saldo migracji na terenie Gminy Hajnówka, powiatu hajnowskiego oraz województwa podlaskiego

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Polska	-0,1	-0,2	-0,5	-0,4	b/d	b/d
Podlaskie	-1,6	-1,5	-2,1	-1,9	b/d	-1,1
Powiat hajnowski	-4,8	-3,3	-3,6	-3,8	b/d	-1,1
Gmina Hajnówka	-1,5	7	1	2,5	b/d	8,7

Źródło: Dane GUS, Bank Danych Lokalnych.

Wskaźnik obciążenia demograficznego określający wskaźnik liczby ludności w wieku poprodukcyjnym przypadającej na 100 osób w wieku produkcyjnym przedstawia dostępne na rynku pracy zasoby siły roboczej. Najwyższą wartość wskaźnika odnotowano dla 2004 r., następnie systematycznie spadał, osiągając wartość 44,2 w 2016 r. Poziom wskaźnika obciążenia demograficznego dla Gminy Hajnówka jest wyższy w porównaniu z analogiczną wartością dla Polski, wynoszącą 32,7, dla województwa podlaskiego – 31,7, jednakże niższy niż dla powiatu hajnowskiego – 45,8. Świadczy to o starzejącym się społeczeństwie Gminy Hajnówka.

Tabela 5 Wskaźnik obciążenia demograficznego w Gminie Hajnówka w latach 2002-2015

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	90,0	88,2	87,1	85,7	84,6	82,2	80,5	78,9	74,7	71,6	71,5	69,7	69,3	67,5
ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym	144,9	150,8	159,9	163,6	157,2	163,2	159,5	169,5	179,7	185,6	184,0	196,2	195,8	189,6
ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	53,2	53,0	53,6	53,2	51,7	51,0	49,5	49,6	48,0	46,6	46,3	46,1	45,9	44,2

Źródło: Dane GUS, Bank Danych Lokalnych

Na obszarze opisywanym w niniejszym dokumencie można zaobserwować niesprzyjające trendy demograficzne, związane ze starzeniem się społeczeństwa, co ma niekorzystne skutki zarówno społeczne jak i ekonomiczne. Istotnym problemem jest wyludnianie i starzenie się wsi (wymieranie wsi), tendencja ta jest szczególnie widoczna w Sołectwach Borek, Chytra, Kotówka, Pasieczniki Duże, Topiło. Osoby bezrobotne w poszukiwaniu pracy wyjeżdżają do dużych miast, to właśnie emigracja młodych ludzi związana z brakiem pracy i perspektyw ma przełożenie na ujemny wskaźnik przyrostu naturalnego, starzenie społeczeństwa i wyludnianie obszarów wiejskich.

Odsetek osób w wieku produkcyjnym na 100 mieszkańców (WS1)

Najwyższy udział osób w wieku produkcyjnym odnotowano dla sołectwa Progale (80,00%), a najniższy dla Wasilkowa (34,78%).

Tabela 6 Odsetek osób w wieku produkcyjnym na 100 mieszkańców (WS1)

Sołectwo	Wiek produkcyjny	Odsetek osób w wieku produkcyjnym na 100 mieszkańców
Gmina Hajnówka	2420	59,59%
Bielszczyzna	28	70,00%
Borek	23	51,11%
Borysówka	86	62,32%
Chytra	46	51,69%
Czyżyki	50	55,56%
Dubicze Osoczne	59	55,66%
Dubiny	514	64,57%
Główna	259	59,00%
Łąkowa	170	76,92%
Torowa	79	58,09%
Kotówka	38	62,30%
Lipiny	221	63,69%
Łozice	11	47,83%
Mochnate	95	47,50%
Nowoberezowo	171	63,33%
Nowokornino	94	53,11%
Nowosady	244	60,55%
Orzeszkowo	238	60,10%
Pasieczniki Duże	63	56,25%
Postołowo	84	62,69%
Progale	20	80,00%
Puciska	36	52,94%
Rzepiska	44	55,00%
Stare Berezowo	161	59,41%
Topiło	20	54,05%
Trywieża	39	50,00%
Wasilkowo	16	34,78%
Wygoda	19	65,52%

Źródło: Urząd Gminy Hajnówka

Największy odsetek w 2016 r. stanowią mieszkańcy w wieku produkcyjnym (2420 osób, tj. 59,59% wszystkich mieszkańców Gminy). Osoby w wieku przedprodukcyjnym

stanowiły około 15,49% społeczeństwa (629 osób). Trzecią grupę stanowią osoby w wieku poprodukcyjnym, których na koniec 2016r. w gminie było 1012 osób, co stanowiło aż 24,92% całej populacji.

Odsetek osób w wieku poprodukcyjnym na 100 mieszkańców (WS2)

Liczba osób w wieku poprodukcyjnym stale wzrasta. Największy udział osób w wieku poprodukcyjnym odnotowano w sołectwie Wasilkowo (52,17%).

Tabela 7 Odsetek osób w wieku poprodukcyjnym na 100 mieszkańców (WS2)

Sołectwo	Wiek poprodukcyjny (60+, 65+)	Odsetek osób w wieku poprodukcyjnym na 100 mieszkańców
Gmina Hajnówka	1012	24,92%
Bielszczyzna	8	20,00%
Borek	16	35,56%
Borysówka	28	20,29%
Chytra	29	32,58%
Czyżyki	27	30,00%
Dubicze Osoczne	35	33,02%
Dubiny		0,00%
Główna	106	24,15%
Łąkowa	22	9,95%
Torowa	20	14,71%
Kotówka	19	31,15%
Lipiny	51	14,70%
Łozice	10	43,48%
Mochnate	85	42,50%
Nowoberezowo	56	20,74%
Nowokornino	52	29,38%
Nowosady	96	23,82%
Orzeszkowo	85	21,46%
Pasieczniki Duże	35	31,25%
Postołowo	28	20,90%
Progale	4	16,00%
Puciska	25	36,76%
Rzepiska	20	25,00%
Stare Berezowo	82	30,26%
Topiło	12	32,43%
Trywieża	32	41,03%
Wasilkowo	24	52,17%
Wygoda	5	17,24%

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

Źródło: Urząd Gminy Hajnówka

Powyższe dane jednoznacznie pokazują, że następuje zmiana struktury oraz liczby ludności w szczególności osób w wieku produkcyjnym a także wzroście liczby osób w wieku poprodukcyjnym.

Odsetek rodzin pobierających świadczenie "500+" na pierwsze dziecko (WS3)

Sprawdzając sytuację materialną osób mieszkających na terenie gminy można posłużyć się daną związaną z liczbą rodzin pobierającą świadczenie "500+" na pierwsze dziecko w ramach programu rządowego „Rodzina 500+”. Rodzina, której dochody w przeliczeniu na członka nie przekraczają ustalonych w ramach w/w programu progów (w przeliczeniu na osobę nie przekracza 800 zł, a w przypadku kiedy przynajmniej jedno z dzieci jest osobą niepełnosprawną 1200 zł) może uzyskać świadczenia na pierwsze dziecko.

Tabela 8 Odsetek rodzin pobierających świadczenie "500+" na pierwsze dziecko (WS3)

Sołectwo	Liczba rodzin pobierających świadczenie 500+ na pierwsze dziecko	Odsetek rodzin pobierających świadczenie "500+" na pierwsze dziecko
Gmina Hajnówka	1	4,00%
Bielszczyzna	0	0,72%
Borek	5	0,00%
Borysówka	5	3,62%
Chytra	1	3,62%
Czyżyki	2	0,72%
Dubicze Osoczne	1	1,45%
Dubiny		
Główna	16	11,59%
Łąkowa	11	7,97%
Torowa	8	5,80%
Kotówka	1	0,72%
Lipiny	18	13,04%
Łozice	0	0,00%
Mochnate	5	3,62%
Nowoberezowo	6	4,35%
Nowokornino	3	2,17%
Nowosady	19	13,77%
Orzeszkowo	11	7,97%
Pasieczniki Duże	5	3,62%
Postołowo	3	2,17%
Progale	1	0,72%

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

Puciska	4	2,90%
Rzepiska	7	5,07%
Stare Berezowo	3	2,17%
Topiło	3	2,17%
Trywieża	0	0,00%
Wasilkowo	16	6,52%
Wygoda	11	0,00%

Źródło: Urząd Gminy Hajnówka

W przypadku wskaźnika określającego liczbę rodzin pobierającą świadczenie 500+ na pierwsze dziecko w gminie Hajnówka przyjmuje wartości od 0 % do 13,77%. Natężenie sytuacji kryzysowej występuje w jednostkach charakteryzujących się poziomem wskaźnika powyżej wartości 4%.

Odsetek osób bezrobotnych na 100 mieszkańców (WS4)

Bezrobocie jest niezmiernie uciążliwym problemem społecznym i gospodarczym, który często powstaje w wyniku zmian i przekształceń strukturalnych na obszarach wiejskich. Z problemem tym wiąże się wysoki poziom ubóstwa i może on prowadzić do wykluczenia społecznego.

Najbardziej widocznym bezpośrednim skutkiem bezrobocia jest obniżenie standardu materialnego rodziny, co wręcz wymusza konieczność ubiegania się o świadczenia finansowe z pomocy społecznej. Mniej widoczne, ale bardziej zagrażające są skutki psychologiczne, szczególnie długotrwałego pozostawania bez pracy, bowiem prowadzą do izolacji społecznej. Fakt ten jest niezwykle istotny chociażby z tego względu, że może prowadzić do utrwalania wzorców i dziedziczenia ich przez kolejne pokolenia.

Tabela 9 Odsetek osób bezrobotnych na 100 mieszkańców (WS4)

Sołectwo	Odsetek osób bezrobotnych na 100 mieszkańców
Bielszczyzna	5,00%
Borek	0,00%
Borysówka	3,62%
Chytra	0,00%
Czyżyki	3,33%
Dubicze Osoczne	0,94%
Dubiny	
Główna	4,56%
Łąkowa	2,26%
Torowa	4,41%

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

Kotówka	3,28%
Lipiny	3,17%
Łozice	0,00%
Mochnate	1,00%
Nowoberezowo	1,85%
Nowokornino	4,52%
Nowosady	2,73%
Orzeszkowo	3,54%
Pasieczniki Duże	0,89%
Postołowo	8,96%
Progale	12,00%
Puciska	0,00%
Rzepiska	1,25%
Stare Berezowo	2,21%
Topiło	10,81%
Trywieża	2,56%
Wasilkowo	2,17%
Wygoda	0,00%
Gmina Hajnówka	2,31%

Źródło: Urząd Gminy Hajnówka

W przypadku wskaźnika określającego wartości procentowej liczby bezrobotnych na 100 mieszkańców w gminie Hajnówka przyjmuje on wartości od 0,00% do 12%. Natężenie sytuacji kryzysowej występuje w jednostkach charakteryzujących się poziomem wskaźnika powyżej wartości 2,31 %.

Odsetek beneficjentów GOPS na 100 mieszkańców (WS5)

W Gminie Hajnówka działaniami z zakresu pomocy społecznej zajmuje się Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, będący jednostką organizacyjną Gminy. Największy wskaźnik procentowy osób korzystających z pomocy społecznej w stosunku do liczby mieszkańców posiada Postołowo – aż 9,70% mieszkańców jest odbiorcami świadczeń GOPS.

Tabela 10 Odsetek beneficjentów GOPS na 100 mieszkańców (WS5)

Sołectwo	Liczba osób korzystająca z pomocy społecznej	Odsetek beneficjentów GOPS na 100 mieszkańców
Gmina Hajnówka	166	4,09%
Bielszczyzna	0	0,00%
Borek	1	2,22%
Borysówka	8	5,80%

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

Chytra	4	4,49%
Czyżyki	1	1,11%
Dubicze Osoczne	4	3,77%
Dubiny		
Główna	21	4,78%
Łąkowa	6	2,71%
Torowa	6	4,41%
Kotówka	1	1,64%
Lipiny	21	6,05%
Łozice	0	0,00%
Mochnate	6	3,00%
Nowoberezowo	8	2,96%
Nowokornino	9	5,08%
Nowosady	25	6,20%
Orzeszkowo	13	3,28%
Pasieczniki Duże	3	2,68%
Postołowo	13	9,70%
Progale	0	0,00%
Puciska	0	0,00%
Rzepiska	4	5,00%
Stare Berezowo	3	1,11%
Topiło	3	8,11%
Trywieża	2	2,56%
Wasilkowo	3	6,52%
Wygoda	1	3,45%

Źródło: Urząd Gminy Hajnówka

By umożliwić osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, powstała pomoc społeczna będąca instytucją polityki społecznej państwa. Wspiera ona zarówno indywidualne osoby jak i całe rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach pozwalających zachować własną godności człowieka. Jednym z najważniejszych zadań pomocy społecznej jest prewencja, czyli zapobieganie trudnym sytuacjom. Możliwe jest to dzięki podejmowaniu działań zmierzających do życiowego usamodzielnienia się osób i rodzin oraz ich integrację ze środowiskiem.

Powodami przyznawania wsparcia osobom i rodzinom jest w szczególności: ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność, potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych.

Odsetek beneficjentów GOPS ze wzgl. na ubóstwo na 100 mieszkańców (WS6)

Tabela 11 Odsetek beneficjentów GOPS ze wzgl. na ubóstwo na 100 mieszkańców (WS6)

Sołectwo	Liczba osób korzystająca z pomocy społecznej ze względu na ubóstwo	Odsetek beneficjentów GOPS ze względu na ubóstwo na 100 mieszkańców
Gmina Hajnówka	89	2,19%
Bielszczyzna	0	0,00%
Borek	1	2,22%
Borysówka	2	1,45%
Chytra	2	2,25%
Czyżyki	1	1,11%
Dubicze Osoczne	2	1,89%
Dubiny		
Główna	10	2,28%
Łąkowa	7	3,17%
Torowa	1	0,74%
Kotówka	1	1,64%
Lipiny	10	2,88%
Łozice	0	0,00%
Mochnate	2	1,00%
Nowoberezowo	6	2,22%
Nowokornino	4	2,26%
Nowosady	14	3,47%
Orzeszkowo	8	2,02%
Pasieczniki Duże	2	1,79%
Postołowo	7	5,22%
Progale	0	0,00%
Puciska	0	0,00%
Rzepiska	1	1,25%
Stare Berezowo	3	1,11%
Topiło	1	2,70%
Trywieża	0	0,00%
Wasilkowo	3	6,52%
Wygoda	1	3,45%

Źródło: Urząd Gminy Hajnówka

Jednym z najbardziej dotkliwych problemów współczesnych społeczeństw jest ubóstwo dotyczące określonej jego części, będące zwykle efektem występowania innych niekorzystnych zdarzeń losowych takich jak np. bezrobocie, choroba, niepełnosprawność, często występujących łącznie. Ubóstwo jako zjawisko związane z materialnym aspektem jakości życia, dotyczy przede wszystkim cech badanych na poziomie gospodarstwa domowego. Za ubogie pod względem dochodowym, uznaje się te gospodarstwa domowe, w których

miesięczny dochód pieniężny, jakim dysponuje gospodarstwo był niższy od wartości uznanej za próg ubóstwa.

Powody przyznania wsparcia z GOPS na 100 mieszkańców (WS7-WS11)

Wymienione poniżej powody udzielania świadczeń z pomocy społecznej, pozwalają zidentyfikować obszary i zjawiska społeczne generujące w Gminie Hajnówka zapotrzebowanie na usługi wsparcia z analizowanego zakresu. Do zjawisk tych należy zaliczyć: bezrobocie, niepełnosprawność, ochronę macierzyństwa, wielodzietność oraz rodziny niepełne.

Tabela 12 Powody przyznania wsparcia GOPS na 100 mieszkańców (WS7-WS11)

	Odsetek beneficjentów GOPS ze względu na bezrobocie na 100 mieszkańców		beneficjentów GOPS ze względu na potrzebę ochrony macierzyństwa na 100 mieszkańców		Odsetek beneficjentów GOPS ze względu na wielodzietność na 100 mieszkańców		Odsetek beneficjentów GOPS ze wzgl. na Niepełnosprawność na 100 mieszkańców		Odsetek beneficjentów GOPS ze względu na rodziny niepełne na 100 mieszkańców	
Miejscowość	WS7		WS8		WS9		WS10		WS11	
Gmina Hajnówka	43	1,06%	17	0,42%	13	0,32%	55	1,35%	5	0,001
Bielszczyzna	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,000
Borek	1	2,22%	0	0,00%	0	0,00%	1	2,22%	0	0,000
Borysówka	2	1,45%	1	0,72%	1	0,72%	2	1,45%	1	0,007
Chytra	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	1	1,12%	0	0,000
Czyżyki	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	1	1,11%	0	0,000
Dubicze Osoczne	1	0,94%	0	0,00%	0	0,00%	2	1,89%	0	0,000
Główna	4	0,91%	1	0,23%	1	0,23%	4	0,91%	0	0,000
Łukowa	7	3,17%	1	0,45%	1	0,45%	3	1,36%	0	0,000
Torowa	1	0,74%	1	0,74%	1	0,74%	1	0,74%	0	0,000
Kotówka	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	1	1,64%	0	0,000
Lipiny	5	1,44%	3	0,86%	3	0,86%	5	1,44%	0	0,000
Łozice	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,000
Mochnate	2	1,00%	1	0,50%	1	0,50%	3	1,50%	0	0,000
Nowoberezowo	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	4	1,48%	1	0,004
Nowokornino	4	2,26%	0	0,00%	0	0,00%	3	1,69%	0	0,000
Nowosady	5	1,24%	2	0,50%	1	0,25%	11	2,73%	0	0,000
Orzeszkowo	4	1,01%	5	1,26%	4	1,01%	7	1,77%	3	0,008
Pasieczniki Duże	1	0,89%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,000
Postołowo	2	1,49%	1	0,75%	0	0,00%	2	1,49%	0	0,000
Progale	1	4,00%	0	0,00%	0	0,00%	1	4,00%	0	0,000
Puciska	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,000
Rzepiska	1	1,25%	1	1,25%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,000
Stare Berezowo	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	2	0,74%	0	0,000
Topiło	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,000
Trywieża	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,000
Wasilkowo	1	2,17%	0	0,00%	0	0,00%	1	2,17%	0	0,000
Wygoda	1	3,45%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,000

Źródło: Urząd Gminy Hajnówka

Powyższe dane wskazują na dużą liczbę osób korzystających z pomocy społecznej w Gminie Hajnówka, co jest zjawiskiem niekorzystnym dla całej społeczności, ponieważ wpływa na zaburzenia funkcjonowania Gminy w środowisku lokalnym. Niski poziom świadomości społecznej wpływa również na niechęć do udziału w życiu społecznym i kulturowym, a pogłębiająca się patologia, niewydolność wychowawcza rodzin i bieda, powodują że niezbędne jest prowadzenie przez Gminę działań wspierających mieszkańców. Możliwe jest to m.in. przez stworzenie odpowiednich miejsc aktywizacji społeczności, a także

poprzez realizację różnych projektów i organizację imprez, które pobudzać będą rozwój kulturalno - społeczny. Prowadzenie działań wspierających rodziny pozwoli na zminimalizowanie lub całkowitą eliminację istniejących na terenie Gminy Hajnówka problemów społecznych.

Ukryte bezrobocie

Bezrobocie ukryte jest często nazywane agrarnym, gdyż występuje bardzo często na wsi. Zjawisko bezrobocia na wsi ma inny charakter niż w mieście, jest trwalsze. Dodatkowo rynek pracy na terenach wiejskich jest mniej elastyczny. Miasta dysponujące rozleglejszym rynkiem pracy stwarzają mieszkańcom większe szanse na jej znalezienie.

Ukryte bezrobocie na wsi dotyka w szczególności kobiety. Godzenie życia rodzinnego i zawodowego to wyzwanie nie tylko dla mieszkańców miast, dużych aglomeracji, ale w szczególności dla mieszkańców gmin wiejskich i mniejszych - miejsko-wiejskich. W wielu rodzinach z terenów wiejskich, szczególnie wielopokoleniowych, mężczyzna to osoba pracująca w gospodarstwie czy zdobywająca pozarolnicze źródła dochodu, a kobieta najczęściej pozostaje w domu.

Niewielka liczba rolników zarejestrowanych w Urzędach Pracy wynika głównie z obowiązującego prawa. W większości nie mogą się oni zarejestrować w pośredniakach jako osoby bezrobotne, nawet jeśli pracowali dodatkowo na etacie poza rolnictwem. Zgodnie z ustawą z 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy bezrobotnym może być osoba, która nie jest właścicielem lub posiadaczem samoistnym lub zależnym nieruchomości rolnej o powierzchni użytków rolnych przekraczających 2 ha przeliczeniowego i nie podlega ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu z tytułu stałej pracy jako współmałżonek lub domownik w gospodarstwie rolnym o powierzchni użytków powyżej 2 ha.

Do diagnozy przyjęto informacje uzyskane z Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, Biuro Powiatowe w Hajnówce wskazujące liczbę producentów rolnych w rozbiciu na miejscowości.

Tabela 13 Liczba gospodarstw rolnych w przeliczeniu na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym (WS12)

Sołectwo	Liczba gospodarstw rolnych w przeliczeniu na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym
Gmina Hajnówka	27,85
Bielszczyzna	57,14

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

Borek	100,00
Borysówka	45,35
Chytra	100,00
Czyżyki	78,00
Dubicze Osoczne	71,19
Dubiny	
Główna	21,18
Łąkowa	14,03
Torowa	23,53
Kotówka	55,74
Lipiny	14,41
Łozice	17,39
Mochnate	49,00
Nowoberezowo	29,63
Nowokornino	33,33
Nowosady	17,87
Orzeszkowo	25,51
Pasieczniki Duże	29,46
Postołowo	17,91
Progale	20,00
Puciska	27,94
Rzepiska	38,75
Stare Berezowo	37,64
Topiło	16,22
Trywieża	46,15
Wasilkowo	34,78
Wygoda	0,00

Źródło: ARIMR Biuro Powiatowe w Hajnówce

Powyższe dane pokazują jak liczną grupą na terenie Gminy Hajnówka są osoby dotknięte tym problemem. Należy podjąć działania pozwalające na stworzenie możliwości włączenia tych osób w życie lokalnej społeczności.

Należy podkreślić, iż niski poziom wykształcenia stanowi główną barierę w uzyskaniu konkurencyjnej pozycji na rynku pracy przez bezrobotnych mieszkańców wsi. Bardzo rozpowszechnione wśród ludności wiejskiej wykształcenie zasadnicze zawodowe wobec jego niedostosowania do potrzeb rynku pracy, stawia bezrobotnych w szczególnie trudnej sytuacji. By móc przeciwdziałać tej tendencji należy wykorzystać mocne strony regionu próbując zapewnić tym osobom możliwości korzystania z systemu wsparcia.

Ilość czytelników na 100 mieszkańców (WS13)

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

W gminie Hajnówka na 100 mieszkańców było prawie 5 czytelników zbiorów z Gminnej Biblioteki Publicznej w Dubinach (w Gminnym Centrum Kultury).

Poziom uczestnictwa obywateli w kulturze (w tym czytelnictwo) jest na forum Unii Europejskiej postrzegany w kontekście rozwoju społeczno-gospodarczego. Działania na rzecz rozwoju czytelnictwa i bibliotek sprzyjają budowie kapitału społecznego. Rozbudzenie potrzeb czytelniczych i czytanie książek, także dla przyjemności, sprzyja umiejętności selekcjonowania informacji i ich oceny. Należy mieć także na uwadze, że fakt korzystania ze zbiorów biblioteki publicznej jest przejawem uczestnictwa w życiu publicznym co wpływa na budowanie więzi społecznych i budowania wspólnoty lokalnej.

Tabela 14 Ilość czytelników na 100 mieszkańców (WS13)

Sołectwo	Ilość czytelników na 100 mieszkańców
Gmina Hajnówka	4,90
Bielszczyzna	0,00
Borek	2,22
Borysówka	2,17
Chytra	1,12
Czyżyki	3,33
Dubicze Osoczne	2,83
Dubiny	
Główna	20,27
Łąkowa	13,12
Torowa	13,97
Kotówka	0,00
Lipiny	3,17
Łozice	4,35
Mochnate	2,50
Nowoberezowo	1,85
Nowokornino	1,13
Nowosady	2,48
Orzeszkowo	0,00
Pasieczniki Duże	0,00
Postołowo	6,72
Progale	0,00
Puciska	0,00
Rzepiska	0,00
Stare Berezowo	2,58
Topiło	2,70
Trywieża	0,00

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

Wasilkowo	0,00
Wygoda	0,00

Źródło: Gminna Biblioteka Publiczna w Dubinach

Analizując powyższe dane, należy wziąć pod uwagę fakt, iż dane te mogą nie w pełni odzwierciedlać sytuację faktyczną. Podczas spotkań z mieszkańcami poruszony został fakt deklaratorywności wpisu w karcie biblioteczej. Gminna Biblioteka Publiczna w Dubinach jest bardzo dobrze wyposażoną biblioteką, co często doprowadza do sytuacji, kiedy to osoby z Hajnówki zamiast korzystać ze zbiorów zgromadzonych w miejskiej bibliotece przyjeżdżają do Dubin i tutaj wypożyczają książki. Fakt ten, może wpływać na prawidłowość wyżej wykazanego wskaźnika, jednakże pokazuje także, że społeczność lokalna jest dobrze zorganizowana (przekazywanie istotnych informacji na zewnątrz społeczności lokalnej), jest otwarta i zasymilowana z najbliższym otoczeniem gminy (społeczna akceptowalność faktu korzystania przez osoby z Hajnówki z księgozbiorów gminnych) oraz wykazuje duże zapotrzebowanie na działania kulturalne (zapotrzebowanie na nowości książkowe).

Aktywność społeczna

Aktywność społeczna polega na spełnianiu się ludzi, jednostek i organizacji w ramach powierzonych zadań. Z reguły człowiek działa w ramach lokalnych struktur, które pozwalają mu na taką działalność. Zakres takiej działalności uzależniony jest od motywacji i intencji uczestniczącego. Może ona przejawiać się zarówno w pracy zawodowej, zabawie, twórczości, zdobywaniu wiedzy czy uczestnictwie w różnych grupach społecznych. Aktywność społeczna często postrzegana jest jako praca społeczna, która wykracza poza obowiązki związane z pełnieniem funkcji zawodowych i funkcji w rodzinie, zmierzająca do realizacji cenionych wartości społecznych. Osoby decydujące się na działalność społeczną wykonują ją dobrowolnie, często bezinteresownie, kierując się altruizmem. Przejawem działań związanych z aktywnościami społecznymi jest przynależności do różnego typu organizacji społecznych, udziale w pracach tych organizacji, branie czynnego udziału w kwestiach istotnych dla danego terenu czy też uczestnictwo w wszelkiego rodzaju wyborach czy referendach.

Organizacje pozarządowe stanowią istotny element demokracji i społeczeństwa obywatelskiego, prowadzą one oddolne działania zbliżające ludzi. Pokazują, że czasem nieduża grupa ludzi może zrobić wspólnie coś wielkiego, co ma realny wpływ na nasze najbliższe otoczenie.

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

Na terenie Gminy Hajnówka czynnie działają 32 organizacje ale jedynie 26 z nich ma siedzibę na terenie gminy:

1. Stowarzyszenie "Krynica" z siedzibą w Lipinach
2. Fundacja Podlasze z siedzibą w Nowosadach
3. Fundacja na rzecz budowy otwartego społeczeństwa "ONI - TO MY" z siedzibą w Hajnówce ul. Piłsudskiego 22
4. Białoruskie Towarzystwo Społeczno – Kulturalne z siedzibą w Białymstoku ul. Warszawska 11
5. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania "Puszcza Białowieska" z siedzibą w Hajnówce ul. Zina 1
6. Klub Sportowy "Berezowo" z siedzibą w Starym Berezowie
7. Społeczno-Oświatowe Stowarzyszenie Pomocy Pokrzywdzonym i Niepełnosprawnym "Edukator" z siedzibą w Łomży ul. Wojska Polskiego 29a
8. Stowarzyszenie "Pocztówka" z siedzibą w Kleszczelach ul. Policzna 40
9. Stowarzyszenie Muzeum i Ośrodek Kultury Białoruskiej w Hajnówce z siedzibą w Hajnówce ul. 3 Maja
10. Koło Gospodyń Wiejskich w Dubinach z siedzibą w Dubinach
11. Koło Gospodyń Wiejskich w Starym Berezowie z siedzibą w Starym Berezowie
12. Koło Gospodyń Wiejskich w Orzeszkowie z siedzibą w Orzeszkowie
13. Koło Gospodyń i Gospodarzy Wiejskich w Borysówce z siedzibą w Borysówce
14. Koło Gospodyń i Gospodarzy Wiejskich w Chytrej z siedzibą w Chytrej
15. Zakręcenii Pozytywni i Zaangażowani w Rozwój Dzieci Podlasianie z siedzibą w Lipinach
16. Pracownia Orange w Dubinach z siedzibą w Dubinach
17. Zespół "Żawaranki" z Mochnatego z siedzibą w Mochnatem
18. Ochotnicza Straż Pożarna w Mochnatym z siedzibą w Mochnatem
19. Kółko Rolnicze w Czyżykach z siedzibą w Czyżykach
20. Kółko Rolnicze w Nowoberezowie z siedzibą w Nowoberezowie
21. Kółko Rolnicze w Borku z siedzibą w Borku
22. Ochotnicza Straż Pożarna w Orzeszkowie z siedzibą w Orzeszkowie
23. Ochotnicza Straż Pożarna w Nowokorninie z siedzibą w Nowokorninie
24. Ochotnicza Straż Pożarna w Nowosadach z siedzibą w Nowosadach
25. Ochotnicza Straż Pożarna w Dubiczach Osocznych z siedzibą w Dubiczach Osocznych
26. Kółko Rolnicze w Nowosadach z siedzibą w Nowosadach

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

27. Ochotnicza Straż Pożarna w Nowoberezowie z siedzibą w Nowoberezowie
28. Stowarzyszenie "Krok do Przodu" z siedzibą w Starym Berezowie
29. Stowarzyszenie Miłośników Gminy Hajnówka z siedzibą w Orzeszkowie
30. "SANTA" Obrona Puszczy Białowieskiej z siedzibą w Zwodzieckiem
31. Stowarzyszenie "Klub Amazonek w Hajnówce" z siedzibą w Zwodzieckiem
32. Stowarzyszenie Sympatyków Wsi Borysówka z siedzibą w Borysówce

Powyższe organizacje, zrealizowały następujące działania:

Tabela 15 Działania organizacji pozarządowych realizowanych na terenie Gminy Hajnówka

Zrealizowane działania	Miejsce realizacji działań							
	Borysówka	Chytra	Dubiny na ul. Głównej	Lipiny	Mochnate	Nowoberezowo	Nowosady	Orzeszkowo
Festyn „BulwaFest” (od 2011 r.)				X				
Białoruski Festyn Ludowy (2012 - 2016)			X					X
Niepubliczna Szkoła Podstawowa w Orzeszkowie (2012-2016r.)								X
Spotkajmy się w Dubinach (2012 r.)			X					
Warsztaty wokalne - taneczne (2012)					X			
Wieś Lipiny - bawmy się i pracujmy (2013)				X				
Wioska jak Malowana (2013r.)			X					
Gotowanie zdrowego jedzenia łączy pokolenia (2014)				X				
Organizatorzy „Pchlego Targu” - sąsiedzka wyprzedaż garażowa (2014)							X	
Krosna Rzecz Prosta (2014 r.)			X					
Jesienne Spotkania z Tradycją i Smakiem (2014 r.)			X					
Warsztaty tradycyjnego wypieku pieczywa (2014 r.)								X
Rodzinnie śpiewamy i malujemy historię (2014 r.)				X				
Mochnackie spotkania z kulturą ludową Podlasia (2014)					X			
Utworzenie placu zabaw -Czarounaja Placouka (Magiczny Plac zabaw) (2015)							X	
Realizacja projektu „MoWE - Mobilna Wioska Edukacyjna” (2015 r.)			X					
Warsztaty teatralne w ramach Lipińskiej Olimpiady Teatralnej (2015r.)				X				
Zadbajmy o zdrowie (2015r.)								X
Wiem jak robić dżem (2015r.)	X							
Lipińska Olimpiada Kulturalna (2015)				X				
Utworzenie Pracowni Orange (2015)			X					
Jak nas widzą tak nas piszą - Strażacy w Mochnatem nie tylko gaszą (2015)					X			

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

Wspólne Kiszenie Kapusty (2015, 2016)							X		
Warsztaty w ramach projektu „Teatr i Tata” (2016r.)				X					
Razem dla Chytrej (2016 r.)		X							
SUMA	1	1	7	7	3	0	3	3	1

Źródło: Urząd Gminy Hajnówka

Stowarzyszenia pełnią szczególnie istotną rolę w dostarczaniu bardzo ważnych społecznie dóbr i usług. Ich działania nie poddają się mechanizmom rynku i kalkulacji w kategoriach zysku ekonomicznego. Organizacje stwarzają ramy organizacyjne dla działań powodowanych odruchem serca (pozwalają czuć się ludźmi) oraz dla aktywności obywatelskiej (pozwalają czuć się obywatelami). Mają znaczenie ekonomiczne, jednak zarazem trudno przyporządkować im określoną wartość finansową – trudno je kupić. Chodzi tu np. o potrzeby religijne, społeczne, potrzebę samorealizacji, współczucie, poczucie solidarności – czyli dobra, których wymiana lub dostarczanie podporządkowane jest innym niż rynkowe zasadom.

Ilość organizacji pozarządowych na 100 mieszkańców (WS14)

Tabela 16 Ilość organizacji pozarządowych na 100 mieszkańców (WS14)

Sołectwo	Ilość organizacji	Ilość organizacji pozarządowych na 100 mieszkańców
Bielszczyzna		0,00
Borek	1	2,22
Borysówka	2	1,50
Chytra	1	1,12
Czyżyki	1	1,12
Dubicze Osoczne	1	0,99
Dubiny		
Główna	2	0,46
Łąkowa		0,00
Torowa		0,00
Kotówka		0,00
Lipiny	2	0,58
Łozice		0,00
Mochnate	2	1,00
Nowoberezowo	2	0,74
Nowokornino	1	0,56
Nowosady	5	1,24
Orzeszkowo	3	0,76
Pasieczniki Duże		0,00
Postołowo		0,00
Progale		0,00

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

Puciska		0,00
Rzepiska		0,00
Stare Berezowo	3	1,11
Topiło		0,00
Trywieża		0,00
Wasilkowo		0,00
Wygoda		0,00

Źródło: Urząd Gminy Hajnówka

Frekwencja w wyborach samorządowych w 2014 (WS15)

Analizując aktywność społeczną mieszkańców Gminy Hajnówka należy zobrazować dane związane z aktywnością na wyborach. Zgodnie z informacjami pozyskanymi z Państwowej Komisji Wyborczej w 2014 r. frekwencja wyborcza w wyborach samorządowych w gminie wynosiła 55,86%, gdzie średnia dla całego kraju wyniosła 47,21%, dla województwa podlaskiego 48,01%, a w powiecie hajnowskim – 48,68%. Z powyższych danych wynika, że mieszkańcy gminy są zainteresowani sprawami lokalnymi i chętnie uczestniczą w życiu publicznym gminy.

Podział gminy na obwody wyborcze przedstawia się następująco:

- Obwód wyborczy nr 1 obejmuje: sołectwo Dubiny - ul. Szkolna, ul. Główna (parz. Od nr 2 do nr 164 i nieparz. od nr 1 do nr 153), ul. Torowa (nieparz. od nr 43 do końca i parz. od nr 18 do końca), ul. Łąkowa (parz. od nr 30 do końca i nieparz. od nr 9 do końca), ul. Leśna, ul. Krótka, ul. Cegielniana; sołectwo Postołowo w skład którego wchodzi miejscowości: Postołowo, Sawiny Gród i Skryplewo.
- Obwód wyborczy nr 2 obejmuje: sołectwo Dubiny - ul. Główna (parz. od nr 166 do końca i nieparz. od nr 155 do końca), ul. Torowa (parz. od nr 2 do nr 16 i nieparz. od nr 1 do nr 41), ul. Łąkowa (parz. od nr 2 do nr 28 i nieparz. od nr 1 do nr 7), ul. Wesoła, ul. Grzybowa, ul. Graniczna, ul. Nowa, ul. Zajączka; sołectwo Lipiny oraz miejscowości: Nieznany Bór, Czerlonka Leśna i Budy Leśne.
- Obwód wyborczy nr 3 obejmuje: sołectwo Nowosady - w skład którego wchodzi miejscowości: Nowosady, Smolany Sadek, Przechody, Sorocza Nóżka, Dubińska Ferma, Zwodzieckie, sołectwo Borysówka - w skład którego wchodzi miejscowości: Borysówka i Olchowa Kładka, sołectwo Rzepiska, sołectwo Wasilkowo - w skład którego wchodzi miejscowości: Wasilkowo i Gólakowa Szyja.
- Obwód wyborczy nr 4 obejmuje: sołectwo Kotówka, sołectwo Trywieża, sołectwo Nowokornino, sołectwo Czyżyki, sołectwo Puciska, sołectwo Bielszczyzna.

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

- Obwód wyborczy nr 5 obejmuje: sołectwo Nowoberezowo, sołectwo Borek, sołectwo Chytra, sołectwo Dubicze Osoczne, sołectwo Progale, sołectwo Wygoda.
- Obwód wyborczy nr 6 obejmuje: sołectwo Stare Berezowo, sołectwo Mochnate.
- Obwód wyborczy nr 7 obejmuje: sołectwo Pasieczniki Duże, sołectwo Orzeszkowo w skład którego wchodzi miejscowości: Orzeszkowo, Mostek, Zatrostyniec, Podtrostyniec, Bokówka, Wierzchowskie, Sosnówka, Olszyna, Wygon, sołectwo Łozice, sołectwo Topiło, miejscowość Sacharewo.

Tabela 17 Frekwencja w wyborach samorządowych w 2014 (WS15)

Sołectwo	Frekwencja w wyborach samorządowych w 2014
Gmina Hajnówka	55,86
Bielszczyzna	63,58%
Borek	50,38%
Borysówka	50,66%
Chytra	50,38%
Czyżyki	63,58%
Dubicze Osoczne	50,38%
DUBINY	
Główna	49,05%
Łąkowa	49,05%
Torowa	49,05%
Kotówka	63,58%
Lipiny	42,04%
Łozice	59,20%
Mochnate	64,92%
Nowoberezowo	50,38%
Nowokornino	63,58%
Nowosady	50,66%
Orzeszkowo	59,20%
Pasieczniki Duże	59,20%
Postołowo	56,05%
Progale	50,38%
Puciska	63,58%
Rzepiska	50,66%
Stare Berezowo	64,92%
Topiło	59,20%
Trywieża	63,58%
Wasilkowo	50,66%
Wygoda	50,38%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Państwowej Komisji Wyborczej

Ze względu na fakt, iż w ramach miejscowości Dubiny zostały wydzielone 2 obwody dla zobrazowania czynników kryzysowych wyciągnięto średnią wartość ważoną dla całej miejscowości, czyli dla 3 wydzielonych w ramach poniższego opracowania jednostek terytorialnych.

Zaufanie do instytucji państwa zdecydowanie przekłada się na frekwencję wyborczą, wysoki poziom zaufania do samorządu terytorialnego miał również odzwierciedlenie w stosunkowo wysokiej frekwencji wyborczej ostatnich wyborów w Gminie Hajnówka (55,86%).

Bezpieczeństwo

Przestępczość, czyli zbiór czynów zabronionych ustawowo pod groźbą kary, a popełnionych na obszarze danej jednostki terytorialnej. Przestępczość jest zjawiskiem społecznym, który przekłada się na jakość życia mieszkańców.

Dla zobrazowania poziomu bezpieczeństwa w Gminie przyjęto następujące wskaźniki: Liczba przestępstw przypadająca na 100 mieszkańców, Liczba wykroczeń przypadająca na 100 mieszkańców, Liczba przestępstw i wykroczeń przypadająca na 100 mieszkańców.

Tabela 18 Przestępczość na terenie Gminy Hajnówka (WS16-WS18)

Miejscowość	WS16		WS17		WS18	
	Liczba przestępstw	Liczba przestępstw przypadająca na 100 mieszkańców	Liczba wykroczeń	Liczba wykroczeń przypadająca na 100 mieszkańców	Liczba przestępstw i wykroczeń	Liczba przestępstw i wykroczeń przypadająca na 100 mieszkańców
Bielszczyzna	1	2,50	2	5,00	3	7,50
Borek	2	4,44	5	11,11	7	15,56
Borysówka	1	0,72	1	0,72	2	1,45
Chytra	2	2,25	0	0,00	2	2,25
Czyżyki	0	0,00	1	1,11	1	1,11
Dubicze						
Osoczne	2	1,89	1	0,94	3	2,83
Dubiny						
Główna	10	2,28	79	18,00	89	20,27
Łąkowa	3	1,36	2	0,90	5	2,26
Torowa	3	2,21	3	2,21	6	4,41
Kotówka	1	1,64	1	1,64	2	3,28
Lipiny	1	0,29	2	0,58	3	0,86
Łozice	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Mochnate	2	1,00	6	3,00	8	4,00
Nowoberezowo	6	2,22	5	1,85	11	4,07

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

Nowokornino	5	2,82	1	0,56	6	3,39
Nowosady	5	1,24	155	38,46	160	39,70
Orzeszkowo	11	2,78	3	0,76	14	3,54
Pasieczniki						
Duże	2	1,79	4	3,57	6	5,36
Postołowo	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Progale	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Puciska	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Rzepiska	2	2,50	1	1,25	3	3,75
Stare Berezowo	0	0,00	3	1,11	3	1,11
Topiło	1	2,70	0	0,00	1	2,70
Trywieża	1	1,28	4	5,13	5	6,41
Wasilkowo	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Wygoda	0	0,00	0	0,00	0	0,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych KPP w Hajnówce

Wśród przestępstw najczęściej popełnianych na terenie Gminy Hajnówka są przestępstwa przeciwko porządkowi publicznemu lub organom państwa (27) oraz przestępstwa przeciwko mieniu (15), wśród wykroczeń najczęściej występowały wykroczenia drogowe, głównie związane z natężeniem ruchu kołowego oraz brakiem wystarczających rozwiązań w zakresie parkowania aut.

Edukacja

Inwestycją w przyszły rozwój Gminy jest kształtowanie młodych ludzi. Na terenie Gminy Hajnówka funkcjonuje obecnie: Zespół Szkół w Dubinach, Szkoła Podstawowa w Nowokorninie oraz Niepubliczna Szkoła podstawowa w Orzeszkowie.

Do w/w szkół w roku szkolnym 2016/2017 uczęszczało 183 uczniów. Razem z punktem przedszkolnym uczęszczało 191 uczniów.

W poniższych tabelach przedstawiono wyniki egzaminów dla szóstoklasistów i egzaminów gimnazjalnych uczniów z terenu Gminy Hajnówka, na tle uzyskiwanych średnich wyników na terenie całego powiatu hajnowskiego.

Tabela 19 Wyniki egzaminów szóstoklasisty na terenie Gminy Hajnówka oraz powiatu hajnowskiego w 2016 roku

	język polski		matematyka		język angielski	
	Liczebność	Średnia	Liczebność	Średnia	Liczebność	Średnia
Gmina	22	66%	22	58%	22	68%
Powiat	291	66%	291	47%	283	64%

Źródło: www.oke.lomza.pl

Tabela 20 Wyniki egzaminów gimnazjalnych na terenie Gminy Hajnówka oraz powiatu hajnowskiego na lata 2016 i 2017

		Humanistyczna				Matematyczno-przyrodnicza				Języki obce			
		język polski		historia i WOS		matematyka		p. przyrodnicze		język angielski (podstawa)		język rosyjski (podstawa)	
		średni wynik w szkole	liczba przystępujących	średni wynik w szkole	liczba przystępujących	średni wynik w szkole	liczba przystępujących	średni wynik w szkole	liczba przystępujących	średni wynik w szkole	liczba przystępujących	średni wynik w szkole	liczba przystępujących
Gmina	2016	43%	11	43%	11	28%	11	39%	11	-	0	63%	11
	2017	69%	21	49%	21	34%	21	44%	21	99%	2	70%	19
Powiat	2016	307	65%	307	56%	307	46%	307	51%	137	69%	158	77%
	2017	337	66%	337	56%	337	44%	337	50%	154	71%	167	73%

Źródło: www.oke.lomza.pl

Dane zawarte w powyższych tabelach wskazują, że wyniki sprawdzianu szóstoklasistów ze szkół podstawowych z terenu Gminy Hajnówka w 2016 roku kształtowały się powyżej średniej w powiecie. Natomiast tendencja dotycząca wyników uzyskanych przez gimnazjalistów z egzaminów gimnazjalnych w większości kształtowały się poniżej średniej w powiecie. W związku z tym, należy dążyć do podniesienia efektywności nauczania w szkołach, poprzez organizację dodatkowych zajęć podnoszących wiedzę oraz rozwijających zainteresowania, a także stosowanie nowych form ich prowadzenia, co pozytywnie wpłynie na rozwój uczniów i poprawę wyników w nauce.

Odsetek uczniów biorących udział w zajęciach pozalekcyjnych (WS19)

Analizując Odsetek uczniów biorących udział w zajęciach pozalekcyjnych w Gminie Hajnówka brane były pod uwagę dane ze Szkoły Podstawowej w Dubinach oraz Szkoły Podstawowej w Nowokorninie. Do powyższych placówek uczęszcza 124 uczniów. Celem zajęć dodatkowych jest aktywizowanie młodzieży, pogłębianie ich wiedzy, rozwijanie pasji oraz zainteresowań uczniów. Z zajęć dodatkowych korzysta ok 80,65% ogółu wszystkich uczniów uczęszczających do w/w placówek co świadczy o ich głębokim zaangażowaniu oraz chęci rozwoju

Tabela 21 Odsetek uczniów biorących udział w zajęciach pozalekcyjnych (WS19)

Sołectwo	liczba uczniów biorących udział w zajęciach pozalekcyjnych	Odsetek uczniów biorących udział w zajęciach pozalekcyjnych
Bielszczyzna	0	0,00%
Borek	1	50,00%
Borysówka	8	100,00%
Chytra	5	100,00%
Czyżyki	3	60,00%
Dubicze Osoczne	2	66,67%
Dubiny		0,00%
Główna	4	66,67%
Łąkowa	7	77,78%
Torowa	25	89,29%
Kotówka	1	50,00%
Lipiny	10	100,00%
Łozice	0	0,00%
Mochnate	7	100,00%
Nowoberezowo	6	100,00%
Nowokornino	4	100,00%
Nowosady	4	33,33%
Orzeszkowo	0	0,00%
Pasieczniki Duże	0	0,00%
Postołowo	3	50,00%
Progale	0	0,00%
Puciska	0	0,00%
Rzepiska	2	66,67%
Stare Berezowo	5	100,00%
Topiło	0	0,00%
Trywieża	1	100,00%
Wasilkowo	2	100,00%
Wygoda	0	0,00%
Gmina Hajnówka	100	80,65%

Sfera gospodarcza

Przeważającą część Gminy Hajnówka stanowią lasy (około 57% z czego ponad 97% stanowią lasy publiczne) oraz tereny rolnicze (obejmują około 38%) co znajduje odzwierciedlenie w strukturze użytkowania terenu. Pozostałą część, to jest około 4%, stanowią grunty i nieużytki. Wschodnią część gminy zajmują tereny leśne należące do Puszczy Białowieskiej stanowiącej wieloprzestrzenny element ekosystemu przyrodniczego wchodzącego w skład Krajowego Ekologicznego Systemu Obszarów Chronionych o znaczeniu

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

europejskim. Obszary o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chronione stanowią ponad 60% powierzchni gminy.

Stan kryzysowy w gminie może wynikać z niskiego poziomu przedsiębiorczości. Rozwinięta sfera działalności gospodarczej wiąże się z potencjałem ludzkim, czyli możliwościami kapitału ludzkiego na danym terenie. Aspekt ten związany jest zarówno z możliwościami rozwijania istniejących podmiotów poprzez inwestowanie w rozwój działalności oraz związane z nim zwiększanie zatrudnienia bądź też jako podejmowanie ryzyka działalności indywidualnej. Aspektem, który wpływa na powyższy stan jest także sama lokalizacja, warunki techniczne ale także zaangażowanie oraz wsparcie władz lokalnych.

Analizując obecną sytuację posłużono się 2 źródłami danych- dane z GUSu z Banku Danych Lokalnych związanych z przedsiębiorstwami gospodarki narodowej oraz dane Urzędu Gminy Hajnówka związane z działalnościami indywidualnymi. Analiza w zakresie jednoosobowych działalności gospodarczych miała na celu określenie tendencji związanych z faktycznym rozwojem poziomu lokalnej przedsiębiorczości mieszkańców w podziale na jednostki ewidencyjne.

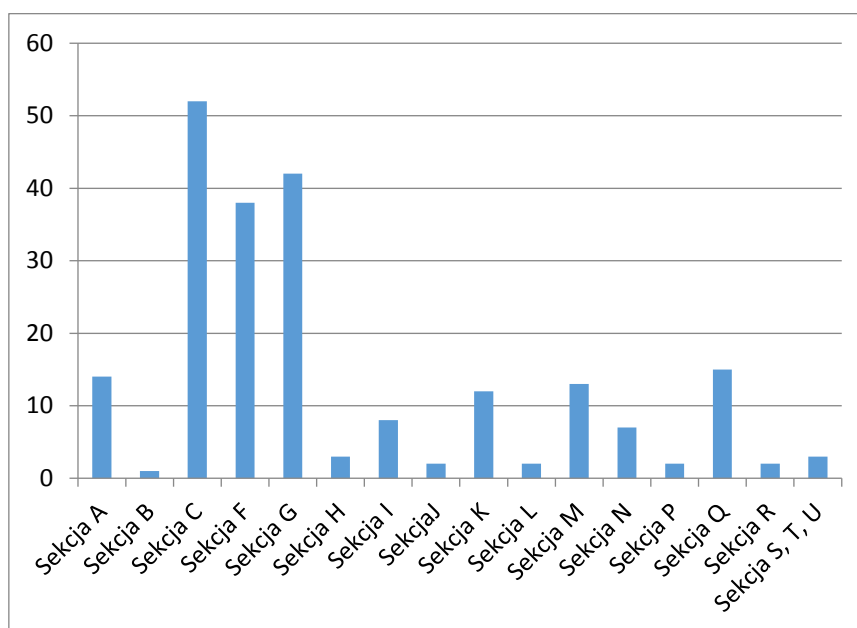
Tabela 22 Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności

	2011	2012	2013	2014	2015
Polska	1 564,3	1 615,6	1 666,6	1 700,2	1 743,3
Podlaskie	1 199,6	1 241,0	1 270,6	1 301,5	1 323,5
Powiat hajnowski	1 035,5	1 067,7	1 090,8	1 121,0	1 125,4
Gmina Hajnówka	1 045,9	1 097,8	1 171,7	1 191,7	1 190,8

Źródło: Dane GUS, Bank Danych Lokalnych.

Zwracając uwagę na liczbę przedsiębiorców według sekcji PKD 2007 funkcjonujących na terenie Gminy Hajnówka w 2015 roku, można zauważyć, że największa ilość podmiotów działa w sekcji: przetwórstwo przemysłowe; handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów mechanicznych, włączając motocykle; budownictwo.

Wykres 2 Podmioty według sekcji PKD 2007 na terenie Gminy Hajnówka w 2015 roku

Źródło: Dane GUS, Bank Danych Lokalnych.

Legenda:

A	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo
B	Górnictwo i wydobywanie
C	Przetwórstwo przemysłowe
F	Budownictwo
G	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle
H	Transport i gospodarka magazynowa
I	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi
J	Informacja i komunikacja
K	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa
L	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości
M	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna
N	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca
P	Edukacja
Q	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna
R	Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją
S, T, U	Pozostała działalność usługowa: Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby; Organizacje i zespoły eksterytorialne

Analizując aspekt przedsiębiorczości w Gminie przyjęto następujące wskaźniki: liczbę zarejestrowanych jednoosobowych działalności gospodarczych na 100 mieszkańców, liczbę wyrejestrowanych jednoosobowych działalności gospodarczych na 100 mieszkańców oraz liczbę jednoosobowych działalności gospodarczych na 100 mieszkańców. Wskaźniki

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

te odzwierciedlają faktyczny stan związany z aktywnością gospodarczą osób zamieszkujących teren gminy Hajnówka, pomogą zweryfikować, czy mieszkańcy są aktywni gospodarczo oraz czy potrafią sobie poradzić z konkurencją oraz trudnościami na rynku pracy. Dane podlegające analizie pochodzą z 2016 roku, zgodnie z nimi, przeciętna liczba wyrejestrowanych jednoosobowych działalności gospodarczych przypadająca na 100 mieszkańców w gminie wyniosła 0,49 a zarejestrowanych 0,47.

Tabela 23 Przedsiębiorczość w Gminie Hajnówka w przeliczeniu na 100 mieszkańców

Sołectwo	Liczba mieszkańców ogółem	WG1		WG2		WG3	
		ilość zarejestrowanych jednoosobowych działalności gospodarczych	Liczba zarejestrowanych jednoosobowych działalności gospodarczych na 100 mieszkańców	ilość wyrejestrowanych jednoosobowych działalności gospodarczych	Liczba wyrejestrowanych jednoosobowych działalności gospodarczych na 100 mieszkańców	Liczba jednoosobowych działalności gospodarczych na terenie Gminy Hajnówka	Liczba jednoosobowych działalności gospodarczych na 100 mieszkańców
Bielszczyzna	40	0	0,00	0	0,00	2	5,00
Borek	45	0	0,00	0	0,00	2	4,44
Borysówka	138	1	0,72	1	0,72	3	2,17
Chytra	89	0	0,00	0	0,00	1	1,12
Czyżyki	90	0	0,00	0	0,00	1	1,11
Dubicze Osoczne	106	0	0,00	1	0,94	5	4,72
Dubiny							
Główna	439	3	0,68	0	0,00	25	5,69
Łąkowa	221	1	0,45	0	0,00	10	4,52
Torowa	136	0	0,00	4	2,94	9	6,62
Kotówka	61	0	0,00	0	0,00	2	3,28
Lipiny	347	1	0,29	2	0,58	26	7,49
Łozice	23	0	0,00	1	4,35	3	13,04
Mochnate	200	0	0,00	0	0,00	5	2,50
Nowoberezowo	270	1	0,37	0	0,00	8	2,96
Nowokornino	177	3	1,69	2	1,13	9	5,08
Nowosady	403	3	0,74	1	0,25	17	4,22
Orzeszkowo	396	2	0,51	3	0,76	16	4,04
Pasieczniki Duże	112	1	0,89	1	0,89	5	4,46
Postołowo	134	1	0,75	0	0,00	8	5,97
Progale	25	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Puciska	68	0	0,00	0	0,00	2	2,94
Rzepiska	80	0	0,00	1	1,25	1	1,25
Stare Berezowo	271	2	0,74	1	0,37	12	4,43
Topiło	37	0	0,00	0	0,00	3	8,11

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

Trywieża	78	0	0,00	1	1,28	2	2,56
Wasilkowo	46	0	0,00	1	2,17	4	8,70
Wygoda	29	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Gmina Hajnówka	4061	19	0,47	20	0,49	181	4,46

Źródło: Urząd Gminy Hajnówka

Strefa środowiskowa

Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Białymstoku corocznie przeprowadza ocenę jakości powietrza w województwie podlaskim. Zgodnie z dokumentem „Ocena poziomów substancji w powietrzu i klasyfikacja stref województwa podlaskiego w 2016 roku” Gmina Hajnówka została zaliczona do strefy podlaskiej. Zgodnie z powyższym dokumentem Gmina została do klasy A w zakresie zawartości dwutlenku siarki, dwutlenku azotu, tlenków azotu a także pod kątem zanieczyszczenia pyłem PM10 oraz benzo(a)pirenem. Jedynie w zakresie zanieczyszczeń powietrza pyłem zawieszonym PM2,5 Gmina Hajnówka została zaklasyfikowana do klasy C.

Według rocznych, krajowych raportów wykonywanych przez Krajowy Ośrodek Bilansowania i Zarządzania Emisjami (KOBiZE) największy udział w emisji pyłów drobnych i bardzo drobnych ma sektor spalania paliw poza przemysłem, czyli między innymi ogrzewanie indywidualne budynków. Zgodnie z informacjami z Planu Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Hajnówka ponad 95% paliwa spalanego przez gospodarstwa domowe są to paliwa stałe, przy czym ok. 46% stanowi węgiel kamienny.

Niskie wskaźniki ekonomiczne na terenie powiatu hajnowskiego, ubogość zamieszkującej ludności, nakładająca się na słabo rozwiniętą, przestarzałą infrastrukturę sprawiają, że pomimo położenia Powiatu na terenach cennych przyrodniczo, stan środowiska, a szczególnie jakość powietrza, pozostawiają wiele do życzenia. Jest to wynik przede wszystkim emisji szkodliwych substancji powstających podczas ogrzewania domów prywatnych, znajdujących się często w złym stanie technicznym, nieizolowanych termicznie, ogrzewanych przestarzałymi instalacjami opartymi na spalaniu węgla, oraz „wszystkiego co się pali”. W 2015 roku emisja CO₂ wynosiła na terenie powiatu 66,2 tys. t. i stanowiła 99,5% ogólnej emisji zanieczyszczeń gazowych.

Należy zwrócić uwagę szczególną na problematykę zgonów ze względu na główne przyczyny. W powiecie hajnowskim największy udział stanowiły zgony z powodu chorób układu krążenia (44,6%). Tym samym analizowany obszar nie odbiega od średnich dla województwa czy kraju. Drugą z najczęściej występujących przyczyn zgonów są nowotwory, które stanowiły ponad 22,4%. Na uwagę zasługuje fakt znacznego wzrostu

dynamiki w tym zakresie w całym powiecie hajnowskim (19,8%). Tym samym poziom zachorowalności na nowotwory zbliża się do średniej dla Polski. Zastanawiający jest natomiast wysoki względem średniej krajowej udział zgonów ze względu na choroby układu oddechowego. Od 2005 roku jest on wyższy od średniej dla Polski o kilka punktów procentowych. Niekorzystnie przedstawia się także fakt, że w powiecie hajnowskim notowany jest wysoki odsetek zgonów osób poniżej 65 roku życia w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w tej grupie wiekowej (5,2%) i był on wyższy niż średnia krajowa (ok. 3,4%).

Mając na uwadze powyższe, na terenie gminy należy przede wszystkim skupić swoje działania na zminimalizowaniu wpływu substancji szkodliwych na mieszkańców. Inwestycje związane z wymianą źródeł ciepła, utylizacja pokryć azbestowych oraz propagowanie zdrowego trybu życia poprzez inwestycje w infrastrukturę sportową i rekreacyjną stanowią najważniejsze wyzwania stojące przed Gminą Hajnówka w najbliższych latach.

Ilość kg płyt azbestowo-cementowych na 100 mieszkańców (WŚ1)

Azbest jest substancją o udowodnionym działaniu rakotwórczym dla ludzi, obecnie uznawany jest jako jeden z 10 najgroźniejszych zanieczyszczeń na ziemi. Zagrożenie wynikające z kontaktu z azbestem wynika z jego włóknistej struktury, która sprawia, iż niewidzialne nitki krzemienia dostają się do dróg oddechowych człowieka wraz z powietrzem.

Tabela 24 Ilość kg płyt azbestowo- cementowych na 100 mieszkańców (WŚ1)

Sołectwo	Liczba mieszkańców ogółem	Ilość kg płyt azbestowo-cementowych	Ilość kg płyt azbestowo-cementowych na 100 mieszkańców
Bielszczyzna	40	0	0,00
Borek	45	460	1022,22
Borysówka	138	3450	2593,98
Chytra	89	0	0,00
Czyżyki	90	4370	4910,11
Dubicze Osoczne	106	2070	2049,50
Dubiny			
Główna	439	222058,39	50582,78
Łąkowa	221	43429,66	19651,43
Torowa	136	40682,95	29913,93
Kotówka	61	0	0,00
Lipiny	347	920	273,81
Łozice	23	0	0,00
Mochnate	200	7475	3775,25

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

Nowoberezowo	270	3335	1258,49
Nowokornino	177	2300	1306,82
Nowosady	403	690	174,68
Orzeszkowo	396	16272,5	4130,08
Pasieczniki Duże	112	0	0,00
Postołowo	134	0	0,00
Progale	25	3450	14375,00
Puciska	68	7475	11156,72
Rzepiska	80	11690,9	14988,33
Stare Berezowo	271	0	0,00
Topiło	37	1150	3108,11
Trywieża	78	2300	2948,72
Wasilkowo	46	0	0,00
Wygoda	29	0	0,00
Gmina Hajnówka	4061	373579,4	9309,23

Źródło: Urząd Gminy Hajnówka

Sfera przestrzenno-funkcjonalna

Gmina Hajnówka jest jedną z 7 gmin wiejskich wchodzących w skład powiatu hajnowskiego, położona jest we wschodniej części województwa podlaskiego.

Źródło: <http://old.gmina-hajnowka.pl/turystyka/mapa.htm>

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

Łączna powierzchnia gminy wynosi ponad 292,91 km². Największy udział w powierzchni całej gminy mają lasy (16982), tereny rolne (7060) oraz łąki i pastwiska (3183). Tereny mieszkaniowe stanowią jedynie 16 ha.

Tabela 25 Struktura użytkowania gruntów w Gminie Hajnówka

Struktura użytkowania gruntów (ha)	
Tereny zabudowane - mieszkaniowe	16
Grunty rolne zabudowane	441
Kopaliny	16
Użytki ekologiczne	536
Drogi	444
Tereny zamknięte	173
Tereny przemysłowe	0
Inne tereny zabudowane	61
Tereny rolne - grunty orne	7 060
Sady	29
Łąki i pastwiska	3 183
Nieużytki	239
Wody	111
Lasy	16 982
Łącznie	29 291

Źródło: Urzędu Gminy Hajnówka

Obszary chronione

Teren gminy Hajnówka jest w dużej części objęty ochroną przyrody. Na terenie gminy Hajnówka znajduje się 13 rezerwatów przyrody (9 leśnych, 3 faunistyczne i 1 krajobrazowy), 525 pomników przyrody (z czego 523 to pojedyncze drzewa, 1 grupa drzew i 1 głąz narzutowy). Obszar chronionego krajobrazu obejmuje ponad 66% powierzchni gminy. W skład obszarów Natura 2000 na terenie gminy wchodzi 14 obszarów specjalnej ochrony ptaków oraz 2 specjalne obszary ochrony siedlisk. Powierzchnia użytków ekologicznych w obrębie gminy wynosi 524,9 ha.

Tabela 26 Formy ochrony przyrody w Gminie Hajnówka

Forma ochrony przyrody	Ilość obiektów	Powierzchnia na terenie gminy (ha)
Rezerваты	13	5 728,58
Obszar chronionego krajobrazu	-	19 517,65
Pomniki przyrody	525	-
Użytki ekologiczne	-	524,9
Obszary specjalnej ochrony ptaków	14	-

Specjalne obszary ochrony siedlisk	2	3 696,93
------------------------------------	---	----------

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Hajnówce

Obszar Puszczy Białowieskiej stanowi Rezerwat Biosfery UNESCO w ramach programu Man and Biosphere (MAB) - Człowiek i Biosfera. W ramach tych obiektów znajdują się ekosystemy reprezentatywne dla głównych biomów danego kraju.

Do rezerwatów leśnych na terenie gminy Hajnówka zaliczają się:

Rezerwat Lipiny o powierzchni 24,51 ha - jego celem jest zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych jedynego na terenie Puszczy Białowieskiej stanowiska dębu bezszypułkowego, występującego w drzewostanie mieszanym obok dębu szypułkowego.

Rezerwat Nieznanowo zajmuje powierzchnię 27,73 ha - jego celem jest zachowanie fragmentu Puszczy Białowieskiej z kilkoma dobrze wykształconymi zbiorowiskami leśnymi.

Rezerwat Głęboki Kąt zajmuje powierzchnię 40,30 ha - jego zadaniem jest zachowanie fragmentu Puszczy Białowieskiej obejmującego bór świerkowy torfowcowy o charakterze borealnym oraz olsy z licznymi gatunkami roślin chronionych i rzadkich w runie.

Rezerwat Michnówka o powierzchni 85,34 ha - jego celem jest zachowanie torfowiska wysokiego oraz otaczających go drzewostanów reprezentujących szereg typowo wykształconych zbiorowisk leśnych występujących w Puszczy Białowieskiej.

Rezerwat Sitki powierzchnia 53,24 ha - jego zadaniem jest zachowanie fragmentu Puszczy Białowieskiej obejmującego rzadko tu spotykane zbiorowiska borowe na wyniosłościach wydmych, z rzadkimi i chronionymi gatunkami roślin w runie.

Rezerwat Starzyna o powierzchni 370,08 ha - jego celem jest zachowanie kilku charakterystycznych dla Puszczy Białowieskiej zbiorowisk występujących w całej skali ich zmienności z licznymi stanowiskami roślin chronionych.

Rezerwat Szczekotowo o powierzchni 36,44 ha - jego zadaniem jest zachowanie fragmentu Puszczy Białowieskiej obejmującego zbiorowiska grądowe z licznymi drzewami pomnikowymi oraz największe na tym terenie skupienia kurhanów z okresu wczesnego średniowiecza, jak również pozostałości po smolarni z XVIII w.

Rezerwat Dębowy Grąd zajmuje powierzchnię 100,47 ha - jego zadaniem jest zachowanie drzewostanów naturalnego pochodzenia w Puszczy Białowieskiej, reprezentujących grądy: wilgotny i typowy oraz łęg olszowo- jesionowy.

Rezerwat Lasy Naturalne Puszczy Białowieskiej zajmuje powierzchnię 3849,74 ha - do jego celów należy zachowanie ze względów naukowych, dydaktycznych i krajobrazowych lasów naturalnych i zbliżonych do naturalnych, typowych dla Puszczy Białowieskiej łęgów i olsów oraz siedlisk leśnych z dominacją starych drzewostanów z dużym udziałem olszy, dębu,

jesionu, a także licznych gatunków rzadkich i chronionych roślin zielnych, grzybów i zwierząt oraz utrzymaniem procesów ekologicznych i zachowaniem różnorodności biologicznej.

Rezerваты faunistyczne to:

Rezerwat Olszanka Myśliszcze zajmuje powierzchnię 278,32 ha - jego zadaniem jest zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych miejsc występowania rzadkich gatunków motyli.

Rezerwat Berezowo o powierzchni 115,26 ha - ma za zadanie zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych miejsc występowania rzadkich gatunków motyli dziennych.

Rezerwat Przewłoka o powierzchni 78,38 ha - ma za zadanie zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych miejsc występowania rzadkich gatunków motyli dziennych.

Rezerwatem krajobrazowym jest **Rezerwat "Władysława Szafera"** jego powierzchnia wynosi 686,77 ha - jego celem jest zachowanie ze względów krajobrazowych naturalnych zespołów leśnych Puszczy Białowieskiej położonych wzdłuż szosy Hajnówka - Białowieża.

Udział obszarów chronionych w udziale powierzchni ogółem w latach 2011-2016 dla powiatu hajnowskiego nieznacznie się wahał. Wartość udziałów w powiecie hajnowskim w 2016 r. (57,4) był znacznie wyższy w porównaniu do województwa (31,6) oraz całego kraju (32,5).

Tabela 27 Udział obszarów prawnie chronionych w udziale powierzchni ogółem

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
	%	%	%	%	%	%
Polska	32,45	32,45	32,5	32,5	32,5	32,5
Podlaskie	31,98	32,0	32,0	32,0	31,8	31,6
Powiat hajnowski	58,77	58,77	58,8	58,8	58,8	57,4

Źródło: BDL GUS

KULTURA I REKREACJA

Organizacja życia kulturalnego w gminie Hajnówka powierzona jest Gminnemu Centrum Kultury (GCK) prowadzącego świetlice wiejskie w Borysówce, Chytrej, Czyżykach, Kotówce, Lipinach, Mochnatem, Nowoberezowie, Nowosadach, Nowokorninie, Orzeszkowie, Pasiecznikach Dużych, Rzepiskach, Starym Berezowie oraz Trywieży.

GCK jest gminną jednostką organizacyjną, działającą w formie samorządowej instytucji kultury, która została utworzona z połączenia Gminnego Ośrodka Kultury i Gminnej Biblioteki Publicznej. Centrum realizuje zadania własne w zakresie: tworzenia, upowszechniania

i ochrony kultury, wychowania, edukacji, rekreacji i kultury fizycznej oraz zaspokajania potrzeb czytelniczych społeczeństwa. Zadania statutowe GCK realizuje przede wszystkim poprzez organizowanie: imprez kulturalnych, sportowych i konkursów, stałych kół zainteresowań, sekcji artystycznych oraz różnorodnych form zespołowego uczestnictwa w kulturze. Powierzone zadania jednostka wykonuje we współpracy z: szkołami, klubami sportowymi oraz innymi podmiotami, placówkami i jednostkami działającymi na terenie gminy, instytucjami kultury, w tym ośrodkami kultury i bibliotekami oraz innymi podmiotami o zasięgu ponadlokalnym.

Świetlice wiejskie zlokalizowane w poszczególnych miejscowościach gminy pełnią funkcję centrów kultury lokalnej, organizują czas wolny oraz integrują społeczność, służą nie tylko dzieciom, ale także dorosłym.

Na terenie Gminy Hajnówka działają wioski tematyczne, które opierają się na lokalnym dziedzictwie kulturowym, historycznym i na lokalnych tradycjach. Wioski te są przejawem aktywności społecznej mieszkańców, którzy to sami je tworzyli oraz opiekują się nimi. Każda wioska ma swój temat przewodni, wokół którego tworzona jest oferta edukacyjno-turystyczna. Oferta nawiązuje do lokalnych tradycji prawosławnych (Nowoberezowo - Wioska pod Kopułami), podlaskiej architektury drewnianej i rzemiosła (Borysówka - Wieś Drewniana), lokalnej kuchni na bazie ziemniaka (Lipiny - Wioska Bulwy) czy dawnych białowieskich zawodów (Dubiny - Wioska Małego Osocznika).

Gminne obszary przestrzeni publicznej.

Obszar przestrzeni publicznej to obszar o szczególnym znaczeniu dla zaspokojenia potrzeb mieszkańców, poprawy jakości ich życia i sprzyjający nawiązywaniu kontaktów społecznych ze względu na jego położenie oraz cechy funkcjonalno-przestrzenne. Odpowiednia jakość przestrzeni publicznej jest niezwykle ważna z punktu widzenia jakości życia mieszkańców. Przestrzeń ta sprzyja rozwojowi życia społecznego czy integracji mieszkańców.

Do obiektów przestrzeni publicznej w Gminie Hajnówka należą:

- Boisko sportowe w Nowoberezowie – od 2014 roku nie funkcjonuje już tam żaden klub sportowy. Siłownia outdoor w Nowoberezowie (Nestle) – stan techniczny siłowni można określić jako bardzo dobry.
- Boisko sportowe w Starym Berezowie – stan boiska można określić jako dobry.
- Boiska w Lipinach (do piłki nożnej i siatkówki), plac zabaw i teren zielony.

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

- Siłownia outdoor w Dubinach (Nestle) i 2 place zabaw (przy świetlicy i przy szkole). Mini plac zabaw przy świetlicy składa się z 1 kompleksu zabawek ze zjeżdżalnią, mostkiem, huśtawką. Ze względów na liczne akty wandalizmu mini plac zabaw jest demontowany.
- Miejsce Obsługi Rowerzystów wraz z siłownią outdoor i placem zabaw w Mochnatem.
- Tereny zielone wokół świetlicy wiejskiej - wiata ze stołami i ławkami w Borysówce.
- Plac zabaw oraz nieformalne miejsce ogniskowe w Orzeszkowie.
- Plac zabaw oraz wiata z miejscem do spożycia posiłku i miejsce ogniskowe w Nowosadach.
- Boisko przy świetlicy wiejskiej w Chytrej (piłka nożna i siatkówka).
- Wiata ze stolikami i ławeczkami, do spożycia posiłku w miejscowości Puciska.

Zagospodarowanie terenu

Podstawą perspektywicznych kierunków dalszego rozwoju przestrzennego gminy i przekształceń jej istniejącej struktury są aktualne uwarunkowania przestrzenne, przyrodnicze, gospodarcze, zamierzenia inwestycyjne gminy, jak też programy rządowe i innych instytucji działających na obszarze województwa, a także przewidywane zamierzenia ludności, której należy umożliwić realizację swoich zamierzeń na terenie gminy.

W wyniku analizy uwarunkowań rozwoju przestrzennego, obszar gminy można podzielić na kilka stref różniących się między sobą wiodącymi funkcjami, czy też sposobem zagospodarowania.

W oparciu o uwarunkowania przyrodnicze oraz trendy przekształceń strukturalnych w rolnictwie na terenie gminy można wyodrębnić następujące obszary funkcjonalne o różnorodnych zasadach zagospodarowania:

- **Strefa A** – obszar o dominującej funkcji rolniczej.
- **Strefa B** – obszary preferowane do rozwoju agroturystyki i turystyki z funkcją rolniczą jako uzupełniającą.
- **Strefa C** – obszary wielofunkcyjnego rozwoju wsi.
- **Strefa D** – obszar kompleksu leśnego Puszczy Białowieskiej.

Infrastruktura komunikacyjna

Przez obszar Gminy Hajnówka przebiegają drogi wojewódzkie o znaczeniu ponadregionalnym, łączna długość dróg wojewódzkich (DW) na terenie Gminy Hajnówka wynosi 21,9 km, w tym:

- DW 685 (Zabłudów – Hajnówka – Kleszczele) - długość wynosi 5,4 km.
- DW 687 (Juszkowy Gród - Bondary- Narewka – Nowosady)- długość wynosi 1,1 km.

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

- DW 689 (Bielsk Podlaski – Hajnówka – Białowieża – granica państwa) - długość wynosi 15,3 km.

Drugą kategorię dróg na terenie Gminy Hajnówka stanowią drogi powiatowe, będące własnością Powiatu Hajnowskiego.

- droga nr 1616 B relacji: Krzywa – Rakowicze – Osówka - Szostakowo – Nowoberezowo.
- droga nr 2 1619 B relacji: Łosinka – Trywieża – Nowokornino – Nowoberezowo – Dubicze Osoczne – Jagodniki – dr. 685.
- droga nr 3 1620 B relacji: dr.1618 B – Kamień – Kuraszewo - Kojły – Nowoberezowo.
- droga nr 4 1621 B relacji: Kuraszewo – Nowokornino.
- droga nr 5 1622 B Dubiny – Kotówka – Trywieża – Wolka – Kuraszewo.
- droga nr 1623 B relacji: Hajnówka (ul. Targowa, ul. Dolna) – Puciska – Czyżyki – Nowokornino.
- droga nr 7 1624 B relacji: Hajnówka – Bielszczyzna – Dubiny.
- droga nr 8 1625 B relacji: dr.685 – Przybudki – Grodzisko - Borysówka – Wasilkowo – Kotówka.
- droga nr 9 1626 B relacji: Kotłówka - Kowela – Rzepiska – droga 1625 B.
- droga nr 10 1647 B relacji: Dubiny – Postołowo.
- droga nr 11 1648 B relacji: Hajnówka (ul. Lipowa) – Lipiny.
- droga nr 12 1652 B relacji: Poryjewo – Orzeszkowo – Jakubowo – Piaski – Zabagonie – Długi Brod – Wiluki – Opaka Duża – Wolka Terechowska – Czeremcha Osada.
- droga nr 13 1653 B relacji: Orzeszkowo – Łozice.
- droga nr 14 1655 B relacji: Stare Berezowo – Mochnate – Stary Kornin – Dubicze Cerkiewne.
- droga nr 15 1672 B relacji: Dubicze Osoczne – Borek – Pasieczniki – dr. 685.
- droga nr 16 1673 B relacji: dr. 689 – Chytra.
- droga nr 17 1674 B relacji: dr. 689 – Progale.

Długość dróg gminnych na obszarze gminy Hajnówka wynosi 78,001 km, z czego 38% (28,7 km) stanowią drogi utwardzone o nawierzchni bitumicznej. Pozostałą część stanowią drogi gruntowe wzmocnione żwirem 34,2 km oraz drogi naturalne z gruntu rodzimego 12,6 km.

- droga nr 108531B relacji: Pasieczniki Duże – Orzeszkowo.
- droga nr 108532B relacji: Orzeszkowo – Jagodniki.

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

- droga nr 108533B relacji: Orzeszkowo – Sosnówka.
- droga nr 108534B relacji: Olszyna – kol. Wygon.
- droga nr 108535B relacji: Nowoberezowo – Hajnówka.
- droga nr 108536B relacji: Orzeszkowo – Wierzchowskie.
- droga nr 108537B relacji: Dubiny – Sawiny Gród.
- droga nr 108538B relacji: Skryplewo – dr. woj. Hajnówka – Nowosady.
- droga nr 108539B relacji: Nowosady – Dubińska Ferma.
- droga nr 108540B relacji: Mochnate – Dubicze Osoczne.
- droga nr 108541B relacji: Nowosady – Sorocza Nózka.
- droga nr 108542B relacji: Zwodzieckie – Przechody – Smolany Sadek.
- droga nr 108543B relacji: Dubicze Osoczne – Chytra – Progale.
- droga nr 108544B relacji: Grudówka – Dubiny.
- droga nr 108545B relacji: Nowokornino – Grudówka.
- droga nr 1108546B relacji: Czyżyki – Kotówka.
- droga nr 108547B relacji: Nowoberezowo – Czyżyki.
- droga nr 108548B relacji: Sosnówka – Olszyna.
- droga nr 108549B relacji: Zatröstyniec - dr.pow. Hajnówka – Orzeszkowo.
- droga nr 108550B relacji: Podtröstyniec - dr. gm. Pasieczniki Duże – Orzeszkowo.
- droga nr 108551B relacji: Bokówka - dr.pow. Hajnówka – Orzeszkowo.
- droga nr 108552B relacji: Pasieczniki Duże - dr.woj. Hajnówka – Kleszczele.
- droga nr 108553B relacji: Mochnate – Borek.
- droga nr 108554B relacji: Mochnate - dr. pow. Orla - Stary Kornin.
- droga nr 108555B relacji: Borek – Chytra.
- droga nr 108556B relacji: Stare Berezowo- Dubicze Osoczne.
- droga nr 108557B relacji: Stare Berezowo- Nowoberezowo.
- droga nr 108558B relacji: dr. woj. Hajnówka - Bielsk Podl. - dr. gm. Nowoberezowo - Hajnówka (przy cmentarzu).
- droga nr 108559B relacji: Wygoda - dr.woj. Bielsk Podl. – Hajnówka.
- droga nr 108560B relacji: Nowokornino – Kotówka.
- droga nr 108561B relacji: Kotówka – Nowosady.
- droga nr 108562B relacji: Wasilkowo - dr. pow. Rzepiska – Gólakowa Szyja.
- droga nr 108563B relacji: Borysówka - Olchowa Kładka.

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

- droga nr 108564B relacji: Golakowa Szyja- dr. woj. Zabłudów – Hajnówka.
- droga nr 108565B relacji: Smolany Sadek – dr. woj. Zabłudów – Hajnówka.
- droga nr 108566B relacji: dr. woj. Nowosady – Zwodzieckie.
- droga nr 108567B relacji: Dubiny- Lipiny.
- droga nr 108568B relacji: dr. gm. Dubiny – Lipiny - osiedle mieszk. Lipiny.
- droga nr 108569B relacji: Mochnate – Zbucz.
- droga nr 108570B relacji: Dubiny: ul. Graniczna.
- droga nr 108571B relacji: ulica Torowa.
- droga nr 108572B relacji: ulica Nowa.
- droga nr 108573B relacji: ulica Zajęcza.
- droga nr 108574B relacji: ulica Łakowa.
- droga nr 108575B relacji: ulica Cegielniana.
- droga nr 108576B relacji: ulica Grzybowa.
- droga nr 108577B relacji: ulica Wesoła.
- droga nr 108579B relacji: ulica Krótka.
- droga nr 108580B relacji: ulica w Lipinach (nowa).

Poza drogami gminnymi Gmina jest również właścicielem i zarządcą dróg dojazdowych do pól. Są to drogi gruntowe o nawierzchni żwirowej. Ich stan techniczny nie odbiega od stanu dróg gminnych.

Aktualny układ komunikacyjny gminy Hajnówka jest stosunkowo dobrze rozwinięty. Zastrzeżenia natomiast może budzić niedostosowanie sieci dróg (na wielu odcinkach) do obecnych standardów technicznych i wymogów ruchu (wąskie drogi, nieutwardzona nawierzchnia, zły stan techniczny nawierzchni itp.).

Na terenie gminy brak jest też dobrej organizacji ruchu pieszego i rowerowego (niewiele chodników i ścieżek rowerowych). Długość istniejących ścieżek rowerowych na terenie Gminy Hajnówka wynosi 12,5 km. (źródło: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Hajnówka).

Szlaki rowerowe na terenie Gminy Hajnówka:

- Hajnówka - Orzeszkowo – Hajnówka (niebieski, 42 km).
- Dubicze Cerkiewne – Topiło – Białowieża (zielony, 41 km).
- Hajnówka – Dubicze Cerkiewne – Czeremcha – Piaski (czerwony, 85 km).
- Łącznikowy: Leniewo – Czyże – Szostakowo – Nowe Berezowo (czarny, 23,5 km).
- Białowiecki Szlak Transgraniczny (żółty, 58 km w części polskiej).

- Wschodni Szlak Rowerowy Green Velo.

Infrastruktura gazowa

W Gminie Hajnówka brak jest systemu zaopatrzenia w gaz sieciowy. Pewna liczba gospodarstw korzysta z gazu płynnego, zaopatrując się indywidualnie w funkcjonujących w gminie punktach sprzedaży gazu płynnego. Planowana jest w przyszłości budowa gazociągu do miasta Hajnówka. Po jego wybudowaniu będzie możliwe zgazyfikowanie gminy¹.

Infrastruktura energetyczna

Dostawcą energii dla Gminy Hajnówka jest PGE Dystrybucja S.A. Oddział Białystok, ul. Elektryczna 13, 15-950 Białystok. W skład systemu elektroenergetycznego (SEE) Gminy Hajnówka wchodzi: sieci średniego i niskiego napięcia (nn). Gmina Hajnówka zasilana jest w energię elektryczną z GPZ 110/15 kV Hajnówka zlokalizowanego na terenie miasta Hajnówka. Z danych (na rok 2012) przedstawionych przez PGE Dystrybucja S.A., Oddział Białystok wynika, że na terenie Gminy Hajnówka zlokalizowane są:

- odcinki linii WN-110 kV relacji Orla – Hajnówka, WN-110 kV Hajnówka – Lewkowo - długości około 15,2 km.
- linie średniego napięcia (SN) o długości 146,2 km.
- linie niskiego napięcia o długości 85,23 km.
- 72 stacje transformatorowe 15/0,4 kV.²

Infrastruktura wodno-ściekowa

Ujęcia wody zlokalizowane są w miejscowościach:

- wodociąg "Orzeszkowo" - obsługuje wsie: Orzeszkowo, Borek, Pasieczniki, Łozice, Olszyna, Topiło.
- wodociąg "Nowoberezowo" - obsługuje wsie: Nowoberezowo, Nowokornino, Trywieża, Kotówka, Wasilkowo, Rzepiska, Borysówka, Smolany, Sadek, Przechody, Nowosady, Sorocza Nózka, Skryplewo, Bielszczyszna, Puciska, Wygoda, Czyżyki, Dubicze Osoczne, Chytra, Progale, Mochnate i Stare Berezowo.
- wodociągu miejskiego zasilanego z ujęcia w mieście Hajnówce obsługiwane są wsie: Lipiny, Dubiny, Postołowo, Sawiny Gród, Skryplewo.
- Budy Leśne – zasilane są z sieci wodociągowej z Gminy Białowieża.

¹ Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Hajnówka

² Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Hajnówka.

W wodociąg wyposażone są wszystkie miejscowości Gminy Hajnówka z wyłączeniem Sacharewa i Czerlonki Leśnej. Eksploatacją wodociągów Gminy zajmuje się Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Hajnówce.

Długość sieci wodociągowej w Gminie Hajnówka wg danych z roku 2014 stanowi 104,5 km, przy czym liczba przyłączy do sieci wodociągowej wynosi 1594 szt.

Stopień skanalizowania Gminy Hajnówka jest dość wysoki. Wg danych Urzędu Gminy Hajnówka na 31.12.2014r. zbiorcza sieć kanalizacji sanitarnej wynosiła 63,02 km, podłączonych było 1192 budynków (gospodarstw), funkcjonowała jedna oczyszczalnia ścieków w Mochnatym.

Na terenie Gminy Hajnówka skanalizowane są miejscowości: Mochnate, Stare Berezowo, Dubicze Osoczne, Nowoberezowo, Dubiny, Lipiny, Orzeszkowo, Nowosady, Bielszczyzna, Wygoda, Postołowo, Sawiny Gród, Zwodzieckie, Przechody, Rogale, Czyżyki, Puciska. Z miejscowości: Stare Berezowo, Mochnate, Dubicze Osoczne, Nowoberezowo, Czyżyki, Puciska ścieki odprowadzane są gminnej oczyszczalni ścieków w Mochnatem.

Część sieci kanalizacji sanitarnej z terenu Gminy Hajnówka jest podłączona do istniejącej kanalizacji sanitarnej w mieście Hajnówka, tj. wsie: Dubiny, Lipiny, Orzeszkowo, Nowosady, Bielszczyzna, Wygoda, Postołowo, Sawiny Gród, Zwodzieckie, Przechody.

Na terenie Gminy Hajnówka funkcjonują jeszcze przydomowe oczyszczalnie ścieków, które zostały wybudowane przy wsparciu Urzędu Gminy Hajnówka tj. w 2013 r. – 44 sztuk, a w 2014 r. – 46 sztuk.³

Ze względu na uwarunkowania historyczno-geograficzne tereny ziemi hajnowskiej są bardzo bogate pod względem architektonicznym. Liczne, dobrze zachowane drewniane budownictwo wiejskie, zarówno mieszkalne, jak i gospodarcze jest wielkim atutem tych terenów. Wiele wsi zachowało układ przestrzenny nadany im w XVI wieku podczas pomiaru włóczęj. Szeregowa zabudowa ciągnąca się wzdłuż głównej drogi charakterystyczna jest między innymi dla miejscowości Dubiny. Wiele z atrakcji tych terenów zostało objętych ochroną Konserwatora Zabytków i zostało wpisanych do Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków.

³ Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Hajnówka

Tabela 28 Zabytki z Gminy Hajnówka wpisane do Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków

Miejscowość	Miejsce	Rodzaj zabytku
Czyżyki		kapliczka p.w. św. Jerzego
Czyżyki	Czyżyki nr 93	dom (chałupa) z częścią gospodarczą nr 93
Czyżyki	Czyżyki nr 93	stodoła nr 93
Dubiny	ul. Szkolna 2	zespół cerkwi prawosławnej parafialnej p.w. Zaśnięcia Najśw. Marii Panny
Dubiny	ul. Szkolna 2	cerkiew prawosławna parafialna p.w. Zaśnięcia Najśw. Marii Panny
Dubiny	ul. Szkolna 2	ogrodzenie z bramami w zespole cerkwi prawosławnej parafialnej p.w. Zaśnięcia NMP
Dubiny	ul. Torowa	kaplica
Dubiny	ul. Główna	cmentarz prawosławny
Dubiny	ul. Torowa	cmentarz prawosławny
Dubiny	ul. Główna	cmentarz przycerkiewny
Dubiny	ul. Torowa	cmentarz dworski
Dubiny	ul. Główna	dom duchowieństwa prawosławnego
Lipiny	uroczysko Krynoczka	cerkiew p.w. Świętych Braci Machabeuszy
Łozice		cmentarz wojenny - mogiła z II wojny światowej
Nowoberezowo		cerkiew greko-katolicka ob. prawosławna filialna p.w. św. Jana Teologa
Nowoberezowo		cmentarz przy cerkwi p.w. św. Jana Teologa
Nowoberezowo		cerkiew prawosławna parafialna p.w. Wniebowstąpienia Pańskiego
Nowoberezowo		cmentarz przycerkiewny
Nowoberezowo		ogrodzenie wokół cerkwi parafialnej p.w. Wniebowstąpienia Pańskiego
Nowoberezowo		spichlerz plebański przy cerkwi
Nowoberezowo		kapliczka prawosławna
Nowoberezowo		kaplica cmentarna p.w. Przemienienia Pańskiego
Nowoberezowo		kapliczka przydrożna
Nowoberezowo		cmentarz parafii prawosławnej tzw. Stary
Nowoberezowo		cmentarz prawosławny parafialny p.w. Przemienienia Pańskiego

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

Nowoberezowo	Nowoberezowo nr 84	szkoła powszechna
Nowoberezowo	Nowoberezowo nr 1	dom mieszkalny nr 1
Nowoberezowo	Nowoberezowo nr 1	kuźnia, ob. szopa nr 1
Nowoberezowo	Nowoberezowo nr 6	dom mieszkalny nr 6
Nowoberezowo	Nowoberezowo nr 6	spichlerz nr 6
Nowoberezowo	Nowoberezowo nr 11	dom (chałupa) nr 11
Nowoberezowo	Nowoberezowo nr 17	dom mieszkalny nr 17
Nowoberezowo	Nowoberezowo nr 18	dom (chałupa) nr 18
Nowoberezowo	Nowoberezowo nr 21	dom mieszkalny nr 21
Nowoberezowo	Nowoberezowo nr 26	dom mieszkalny nr 26
Nowoberezowo	Nowoberezowo nr 27	dom mieszkalny nr 27
Nowoberezowo	Nowoberezowo nr 30	dom mieszkalny nr 30
Nowoberezowo	Nowoberezowo nr 34	stodoła nr 34
Nowoberezowo	Nowoberezowo nr 35	dom mieszkalny nr 35
Nowoberezowo	Nowoberezowo nr 36	dom mieszkalny nr 36
Nowoberezowo	Nowoberezowo nr 37	dom mieszkalny nr 37
Nowoberezowo	Nowoberezowo nr 55	dom mieszkalny nr 55
Nowoberezowo	Nowoberezowo nr 79	dom mieszkalny nr 79
Nowoberezowo	Nowoberezowo nr 80	dom mieszkalny nr 80
Nowoberezowo	Nowoberezowo nr 88	stodoła nr 88
Nowoberezowo	Nowoberezowo nr 88	dom mieszkalny nr 88
Nowoberezowo	Nowoberezowo nr 90	budynek mieszkalno-gospodarczy nr 90
Nowoberezowo	Nowoberezowo nr 91	budynek mieszkalno-gospodarczy nr 91
Nowoberezowo	Nowoberezowo nr 92	dom mieszkalny nr 92
Nowoberezowo	Nowoberezowo nr 92	stodoła nr 102

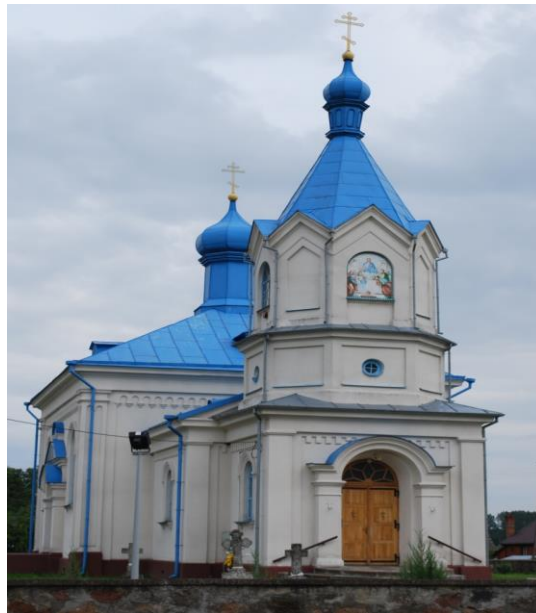
Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

Nowoberezowo	Nowoberezowo nr 93	dom mieszkalny nr 93
Nowoberezowo	Nowoberezowo nr 93	dom mieszkalny, tzw. stary
Nowoberezowo	Nowoberezowo nr 96	dom mieszkalny nr 96
Nowoberezowo	Nowoberezowo nr 97	spichlerz 97
Nowoberezowo	Nowoberezowo nr 97	dom mieszkalny nr 97
Nowoberezowo	Nowoberezowo nr 99	dom mieszkalny nr 99
Nowoberezowo	Nowoberezowo nr 102	dom mieszkalny nr 102
Nowoberezowo	Nowoberezowo nr 102	spichlerz nr 102
Nowoberezowo	Nowoberezowo nr 103	spichlerz nr 103
Nowoberezowo	Nowoberezowo nr 103	dom mieszkalny nr 103
Nowoberezowo	Nowoberezowo nr 104	spichlerz nr 104
Nowoberezowo	Nowoberezowo nr 104	dom mieszkalny nr 104
Nowoberezowo	Nowoberezowo nr 104	obora nr 104
Nowoberezowo	Nowoberezowo nr 107	dom mieszkalny nr 107
Nowoberezowo	Nowoberezowo nr 113	dom mieszkalny nr 113
Nowosady		kaplica p.w. Matki Bożej Anielskiej
Orzeszkowo		cerkiew prawosławna parafialna p.w. Wniebowstąpienia Pańskiego
Orzeszkowo		cmentarz prawosławny parafii p.w. św. Mikołaja w Hajnówce
Orzeszkowo		cmentarz - mogiła powstańca z 1863 r.
Orzeszkowo, kol. Olszyna	Olszyna 97	stodoła z wiatrakiem
Pasieczniki		cmentarz parafii prawosławnej p.w. św. Trójcy
Stare Berezowo		cmentarz wiejski parafii w Nowoberezowie
Stare Berezowo		dom (chałupa) mieszkalno-gospodarczy nr 22
Topiło (Majdan)		cmentarz wojenny z II wojny św.
Topiło		cmentarz - mogiła wojenna 1943 r.
Trywieża		dom (chałupa) nr 17

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

Trywieża		dom (chałupa) nr 18
----------	--	---------------------

Źródło: Wojewódzka ewidencja zabytków. Stan na 17 października 2017 roku.

Cerkiew prawosławna parafialna p.w. Zaśnięcia Najświętszej. Marii Panny w Dubinach.

Cmentarz prawosławny w Dubinach.

Kapliczka p.w. św. Jerzego w Czyżkach

Ilość zabytków na 100 mieszkańców (WP1)

Tabela 29 Ilość zabytków na 100 mieszkańców (WP1)

Sołectwo	Ilość zabytków	Ilość zabytków na 100 mieszkańców
Czyżyki	3	3,33%
Dubiny		
Główna	3	0,68%
Łąkowa	0	0,00%
Torowa	6	4,41%
Lipiny	1	0,29%
Łozice	1	4,35%
Nowoberezowo	51	18,89%
Nowosady	1	0,25%
Orzeszkowo	4	1,01%
Pasieczniki	1	0,89%
Stare Berezowo	2	0,74%
Topiło	2	5,41%
Trywieża	2	2,56%
GINA HAJNÓWKA	77	1,90%

Źródło: Wojewódzka ewidencja zabytków. Stan na 17 października 2017 roku.

Dbłość o dziedzictwo kulturowe terenów gminy Hajnówka jest bardzo istotne dla jej mieszkańców, czego wyrazem są chociaŹby wioski tematyczne. Wszystkie obiekty zabytkowe na terenie gminy wymagają działań i zabiegów dla utrzymania ich w naleŹytm stanie.

Wskaźnik obrazujący liczbę zabytków wpisanych do Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków na 100 mieszkańców gminy przyjmuje wartości od 0 do 18,89%

Wartość wskaźnika przewyższająca średnią dla gminy wynoszącą 1,90% wskazuje tereny, na których występuje sytuacja kryzysowa, rozumiana jako liczba zabytków wymagających wsparcia inwestycyjnego.

Sfera techniczna

Analizując kwestie techniczne w Gminie Hajnówka brano pod uwagę problem związany z demografią, czyli dynamiką zmian w liczbie ludności Gminy Hajnówka w stosunku do salda migracji, które wykazuje wartości dodatnie. Ludność napływowa w Gminie Hajnówka składa się głównie z osób, które przeprowadzają się z Miasta Hajnówka oraz powracają na te tereny ze względów sentymentalnych.

Analizując kwestie warunków zabudowy, można określić tereny, na których występuje napływ osób z zewnątrz. Wartość wskaźnika poniżej średniej gminy będzie wskazywała na natężenie sytuacji kryzysowej, czyli negatywnych zmian demograficznych mogących w perspektywie doprowadzić do „znikania” miejscowości. Zgodnie z Raportem Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania Polskiej Akademii Nauk, które to przebadano 255 średniej wielkości polskich miast, Miasto Hajnówka jest na 2 miejscu pod kątem nasilenia problemów społeczno-gospodarczych. W ekspertyzie zdefiniowano średnie miasto jako miejscowość, w której mieszka powyżej 20 tys. osób (powyżej 15 tys. dla miasta powiatowego), a mniej niż w stolicy województwa. Analiza powyższych wyników wskazuje na m.in. spadek liczby ludności – zwłaszcza tej młodej, problemy społeczne, atrofię (czyli szeroko rozumiany zanik), rozpad więzi społecznych oraz nasilające się patologie.

Pomimo, iż opracowanie to nie dotyczyło samej Gminy Hajnówka, można stwierdzić, że jest ono odzwierciedleniem także sytuacji w gminie, która jest bardzo silnie związana z tym ośrodkiem miejskim, dlatego też, bardzo ważnym czynnikiem jest monitorowanie napływu nowych osób na teren gminy. Istotne jest, by stworzyć mechanizmy wsparcia dla nowych mieszkańców w postaci możliwości integracji, wsparcia w opiece nad dziećmi oraz oferty spędzania wolnego czasu. Nie bez znaczenia jest sam stan infrastruktury technicznej w postaci przyłączy wodociągowych oraz kanalizacyjnych. Jest to czynnik, który podczas spotkań z mieszkańcami był wskazywany przez osoby „napływowe” na tereny gminy.

Ilość warunków zabudowy wydanych na 100 mieszkańców (WT1)

Tabela 30 Ilość warunków zabudowy wydanych na 100 mieszkańców (WT1)

Sołectwo	ilość mieszkańców	warunki zabudowy	na 100 mieszkańców
Bielszczyzna	40	0	0,00
Borek	45	1	2,22
Borysówka	138	0	0,00
Chytra	89	1	1,12
Czyżyki	90	1	1,11
Dubicze Osoczne	106	1	0,94
Dubiny			
Główna	439	7	1,59
Łąkowa	221	5	2,26
Torowa	136	3	2,21
Kotówka	61	0	0,00
Lipiny	347	15	4,32
Łozice	23	1	4,35
Mochnate	200	1	0,50
Nowoberezowo	270	2	0,74
Nowokornino	177	3	1,69
Nowosady	403	4	0,99
Orzeszkowo	396	3	0,76
Pasieczniki Duże	112	2	1,79
Postołowo	134	5	3,73
Progale	25	0	0,00
Puciska	68	0	0,00
Rzepiska	80	0	0,00
Stare Berezowo	271	5	1,85
Topiło	37	3	8,11
Trywieża	78	1	1,28
Wasilkowo	46	0	0,00
Wygoda	29	0	0,00
Gmina Hajnówka	4061	64	1,58

Źródło: Urząd Gminy Hajnówka

Z powyższych danych wynika, że na terenie Gminy Hajnówka najbardziej rozwijają się sołectwa Topiło (8,11), Łozice, Lipiny oraz Dubiny (jako miejscowość). Rozwój zarówno miejscowości Topiło jak i Łozice jest nierozdzielnie związany z ich atrakcyjnością – miejscowość Łozice znajduje się przy Puszczy Białowieskiej a miejscowość Topiło na jej terenie, w dodatku przy jedynym w Puszczy zalewie. Miejscowości, które nie osiągnęły średniej gminy, czyli 1,58 warunków zabudowy wydanych na 100 mieszkańców (w 2016 roku) należy zakwalifikować jako tereny gdzie występują zjawiska kryzysowe.

Wyznaczenie terenu zdegradowanego i obszaru rewitalizacji

Występowanie stanu kryzysowego spowodowane jest koncentracją negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym. Negatywne zjawiska społeczne współwystępują z negatywnymi zjawiskami w sferach: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej oraz technicznej. Skalę negatywnych zjawisk odzwierciedlają mierniki rozwoju opisujące powyższe sfery, które wskazują na niski poziom rozwoju lub dokumentują silną dynamikę spadku poziomu rozwoju, w odniesieniu do wartości dla całej gminy.

W celu przeprowadzenia procesu rewitalizacji, na terenie danej jednostki samorządu terytorialnego należy wyznaczyć obszar zdegradowany, na którym zidentyfikowano stan kryzysowy. Obszar zdegradowany może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic pod warunkiem stwierdzenia sytuacji kryzysowej na każdym z tych podobszarów.

W poniższej tabeli przedstawiono wskaźniki społeczne, jako kryzysowe traktowano takie, które mają wartość poniżej średniej dla Gminy Hajnówka. Przyjęto, że obszarami kryzysowymi będą sołectwa w których nastąpi koncentracja negatywnych zjawisk o wartości równej bądź przekraczającej 8 wskaźników.

Tabela 31 Wyznaczenie terenu zdegradowanego i obszaru rewitalizacji- wskaźniki społeczne

SFERA SPOŁECZNA																				
	WS1	WS2	WS3	WS4	WS5	WS6	WS7	WS8	WS9	WS10	WS11	WS12	WS13	WS14	WS15	WS16	WS17	WS18	WS19	SUMA
Gmina Hajnówka	59,59%	24,92%	4,00%	2,31%	4,09%	2,19%	1,06%	0,42%	0,32%	1,35%	0,12%	27,85	4,90	0,64	55,86%	1,50	6,87	8,37	80,65%	
Bieleszczyna	70,00%	20,00%	0,72%	5,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	57,14	0,00	0,00	63,58%	2,5	5,00	7,50	0,00%	5
Borek	51,11%	35,56%	0,00%	0,00%	2,22%	2,22%	2,22%	0,00%	0,00%	2,22%	0,00%	100,00	2,22	2,22	50,38%	4,44	11,11	15,56	50,00%	12
Borysówka	62,32%	20,29%	3,62%	3,62%	5,80%	1,45%	1,45%	0,72%	0,72%	1,45%	0,72%	45,35	2,17	1,50	50,66%	0,72	0,72	1,45	100,00%	10

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

Chytra	51,69%	32,58%	3,62%	0,00%	4,49%	2,25%	0,00%	0,00%	0,00%	1,12%	0,00%	100,00	1,12	1,12	50,38%	2,25	0,00	2,25	100,00%	8
Czyżyki	55,56%	30,00%	0,72%	3,33%	1,11%	1,11%	0,00%	0,00%	0,00%	1,11%	0,00%	78,00	3,33	1,12	63,58%	0,00	1,11	1,11	60,00%	6
Dubicze Osoczne	55,66%	33,02%	1,45%	0,94%	3,77%	1,89%	0,94%	0,00%	0,00%	1,89%	0,00%	71,19	2,83	0,99	50,38%	1,89	0,94	2,83	66,67%	8
Dubiny																				
Główna	59,00%	24,15%	11,59%	4,56%	4,78%	2,28%	0,91%	0,23%	0,23%	0,91%	0,00%	21,18	20,27	0,46	49,05%	2,28	18,00	20,27	66,67%	11
Łukowa	76,92%	9,95%	7,97%	2,26%	2,71%	3,17%	3,17%	0,45%	0,45%	1,36%	0,00%	14,03	13,12	0,00	49,05%	1,36	0,90	2,26	77,78%	9
Torowa	58,09%	14,71%	5,80%	4,41%	4,41%	0,74%	0,74%	0,74%	0,74%	0,74%	0,00%	23,53	13,97	0,00	49,05%	2,21	2,21	4,41	89,29%	9
Kotówka	62,30%	31,15%	0,72%	3,28%	1,64%	1,64%	0,00%	0,00%	0,00%	1,64%	0,00%	55,74	0,00	0,00	63,58%	1,64	1,64	3,28	50,00%	8
Lipiny	63,69%	14,70%	13,04%	3,17%	6,05%	2,88%	1,44%	0,86%	0,86%	1,44%	0,00%	14,41	3,17	0,58	42,04%	0,29	0,58	0,86	100,00%	11
Łozice	47,83%	43,48%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	17,39	4,35	0,00	59,20%	0,00	0,00	0,00	0,00%	5
Mochnate	47,50%	42,50%	3,62%	1,00%	3,00%	1,00%	1,00%	0,50%	0,50%	1,50%	0,00%	49,00	2,50	1,00	64,92%	1,00	3,00	4,00	100,00%	7
Nowoberezowo	63,33%	20,74%	4,35%	1,85%	2,96%	2,22%	0,00%	0,00%	0,00%	1,48%	0,37%	29,63	1,85	0,74	50,38%	2,22	1,85	4,07	100,00%	8
Nowokornino	53,11%	29,38%	2,17%	4,52%	5,08%	2,26%	2,26%	0,00%	0,00%	1,69%	0,00%	33,33	1,13	0,56	63,58%	2,82	0,56	3,39	100,00%	11
Nowosady	60,55%	23,82%	13,77%	2,73%	6,20%	3,47%	1,24%	0,50%	0,25%	2,73%	0,00%	17,87	2,48	1,24	50,66%	1,24	38,46	39,70	33,33%	12
Orzeszkowo	60,10%	21,46%	7,97%	3,54%	3,28%	2,02%	1,01%	1,26%	1,01%	1,77%	0,76%	25,51	0,00	0,76	59,20%	2,78	0,76	3,54	0,00%	9
Pasieczniki Duże	56,25%	31,25%	3,62%	0,89%	2,68%	1,79%	0,89%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	29,46	0,00	0,00	59,20%	1,79	3,57	5,36	0,00%	7
Postołowo	62,69%	20,90%	2,17%	8,96%	9,70%	5,22%	1,49%	0,75%	0,00%	1,49%	0,00%	17,91	6,72	0,00	56,05%	0,00	0,00	0,00	50,00%	8
Progale	80,00%	16,00%	0,72%	12,00%	0,00%	0,00%	4,00%	0,00%	0,00%	4,00%	0,00%	20,00	0,00	0,00	50,38%	0,00	0,00	0,00	0,00%	7
Puciska	52,94%	36,76%	2,90%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	27,94	0,00	0,00	63,58%	0,00	0,00	0,00	0,00%	6
Rzepiska	55,00%	25,00%	5,07%	1,25%	5,00%	1,25%	1,25%	1,25%	0,00%	0,00%	0,00%	38,75	0,00	0,00	50,66%	2,50	1,25	3,75	66,67%	12
Stare Berezowo	59,41%	30,26%	2,17%	2,21%	1,11%	1,11%	0,00%	0,00%	0,00%	0,74%	0,00%	37,64	2,58	1,11	64,92%	0,00	1,11	1,11	100,00%	4
Topiło	54,05%	32,43%	2,17%	10,81%	8,11%	2,70%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	16,22	2,70	0,00	59,20%	2,70	0,00	2,70	0,00%	9
Trywieża	50,00%	41,03%	0,00%	2,56%	2,56%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	46,15	0,00	0,00	63,58%	1,28	5,13	6,41	100,00%	6
Wasilkowo	34,78%	52,17%	6,52%	2,17%	6,52%	6,52%	2,17%	0,00%	0,00%	2,17%	0,00%	34,78	0,00	0,00	50,66%	0,00	0,00	0,00	100,00%	11
Wygoda	65,52%	17,24%	0,00%	0,00%	3,45%	3,45%	3,45%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00	0,00	0,00	50,38%	0,00	0,00	0,00	0,00%	6

Zródło Opracowanie własne

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

MINISTERSTWO
ROZWOJU

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

Tabela 32 Wyznaczenie terenu zdegradowanego i obszaru rewitalizacji- wskaźniki społeczne, gospodarcze, środowiskowe, techniczne i przestrzenno- funkcjonalne

	SUMA	WG1	WG3	WG3	WŚ1	WP1	WT1	SUMA
Gmina Hajnówka		0,47	0,49	4,46	9309,23	1,90%	1,58	
Bieleszczyzna	5	0,00	0,00	5,00	0,00	0,00%	0,00	2
Borek	12	0,00	0,00	4,44	1022,22	0,00%	2,22	2
Borysówka	10	0,72	0,72	2,17	2593,98	0,00%	0,00	3
Chytra	8	0,00	0,00	1,12	0,00	0,00%	1,12	3
Czyżyki	6	0,00	0,00	1,11	4910,11	3,33%	1,11	4
Dubicze Osoczne	8	0,00	0,94	4,72	2049,50	0,00%	0,94	3
Dubiny								
Główna	11	0,68	2,94	5,69	50582,78	0,68%	1,59	2
Łąkowa	9	0,00	0,00	4,52	19651,43	0,00%	2,26	2
Torowa	9	0,45	0,00	6,62	29913,93	4,41%	2,21	3
Kotówka	8	0,00	0,00	3,28	0,00	0,00%	0,00	3
Lipiny	11	0,29	0,58	7,49	273,81	0,29%	4,32	2
Łozice	5	0,00	4,35	13,04	0,00	4,35%	4,35	3
Mochnate	7	0,00	0,00	2,50	3775,25	0,00%	0,50	3
Nowoberezowo	8	0,37	0,00	2,96	1258,49	18,89%	0,74	4
Nowokornino	11	1,69	1,13	5,08	1306,82	0,00%	1,69	1
Nowosady	12	0,74	0,25	4,22	174,68	0,25%	0,99	2
Orzeszkowo	9	0,51	0,76	4,04	4130,08	1,01%	0,76	3
Pasieczniki Duże	7	0,89	0,89	4,46	0,00	0,89%	1,79	1
Postołowo	8	0,75	0,00	5,97	0,00	0,00%	3,73	0
Progale	7	0,00	0,00	0,00	14375,00	0,00%	0,00	4
Puciska	6	0,00	0,00	2,94	11156,72	0,00%	0,00	4
Rzepiska	12	0,00	1,25	1,25	14988,33	0,00%	0,00	5
Stare Berezowo	4	0,74	0,37	4,43	0,00	0,74%	1,85	1

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

MINISTERSTWO
ROZWOJU

Podlaskie

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

Topiło	9	0,00	0,00	8,11	3108,11	5,41%	8,11	2
Trywieża	6	0,00	1,28	2,56	2948,72	2,56%	1,28	5
Wasilkowo	11	0,00	2,17	8,70	0,00	0,00%	0,00	3
Wygoda	6	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00%	0,00	3

Źródło: Opracowanie własne

Za obszar zdegradowany uznano te sołectwa na terenie których wskaźniki osiągały wartości mniejsze niż średnia wartość dla gminy Hajnówka. Założono, że do wyznaczenia obszaru zdegradowanego brana będzie pod uwagę ilość wskaźników ze sfery społecznej, która to jest sferą priorytetową oraz przynajmniej jeden wskaźnik ze sfery gospodarczej, bądź środowiskowej, bądź technicznej, bądź przestrzenno-funkcjonalnej.

Koncentracja negatywnych zjawisk nastąpiła łącznie w sołectwach: Borek, Borysówka, Chytra, Dubicze Osoczne, Dubiny – Główna, Dubiny – Łukowa, Dubiny – Torowa, Kotówka, Lipiny, Nowoberezowo, Nowokornino, Nowosady, Orzeszkowo, Postołowo, Rzepiska, Topiło, Wasilkowo. Zgodnie z wytycznymi ministerialnymi obszar rewitalizacji może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic, lecz nie może obejmować terenów większych niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkałych przez więcej niż 30% mieszkańców gminy. Ze względu na fakt, iż zgodnie z powyższym podziałem na terenie zdegradowanym mieszka 76,95 % mieszkańców gminy należało wybrać tereny nie przekraczające w/w wartości. Ponownie przeanalizowano poszczególne sołectwa pod kątem: potencjału obszaru, wyniku rozmów ze społecznością lokalną podczas spotkań, posiadania infrastruktury niezbędnej do realizacji projektów społecznych, istotności dla społeczności lokalnej działań rewitalizacyjnych. Na wybór największy wpływ miały przeprowadzane konsultacje społeczne, które uzasadniają potrzebę podjęcia niezbędnych działań rewitalizacyjnych.

Na podstawie ponownie przeprowadzonej analizy oraz po konsultacjach z pracownikami i władzami Gminy Hajnówka, obszarem rewitalizacji na terenie Gminy Hajnówka zdecydowano objąć sołectwa: Borek, Borysówka, Dubicze Osoczne, Dubiny – Główna, Nowokornino, Rzepiska i Wasilkowo. Są to obszary, na których zdiagnozowana została wzmożona koncentracja negatywnych zjawisk w sferze społecznej, gospodarczej, środowiskowej, technicznej, oraz przestrzenno-funkcjonalnej. Dodatkowo obszary te posiadają istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego.

Ze względu na fakt, iż wskazane powyżej sołectwa nie posiadają wspólnych granic w powyższym opracowaniu będą traktowane jako oddzielne podobszary rewitalizacji.

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

Wyznaczając teren rewitalizacji brano pod uwagę jedynie tereny zamieszkane w zwartej zabudowie. Obszar rewitalizacji stanowi 0,98% powierzchni gminy i zamieszkiwany jest przez 876 osób co stanowi 21,57% ogólnej liczby mieszkańców. W związku z powyższym, spełnione zostały wymagania dotyczące obszaru rewitalizacji określone w ustawie o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 r. oraz Wytycznych Ministra Infrastruktury i Rozwoju w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020. Przedmiotowe obszary mają istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego.

**Fundusze
Europejskie**
Pomoc Techniczna

MINISTERSTWO
ROZWOJU

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji

Obszar wyznaczony do rewitalizacji może stanowić, zgodnie z wytycznymi, maksymalnie 20% obszaru Gminy oraz być zamieszkały przez maksymalnie 30% mieszkańców Gminy.

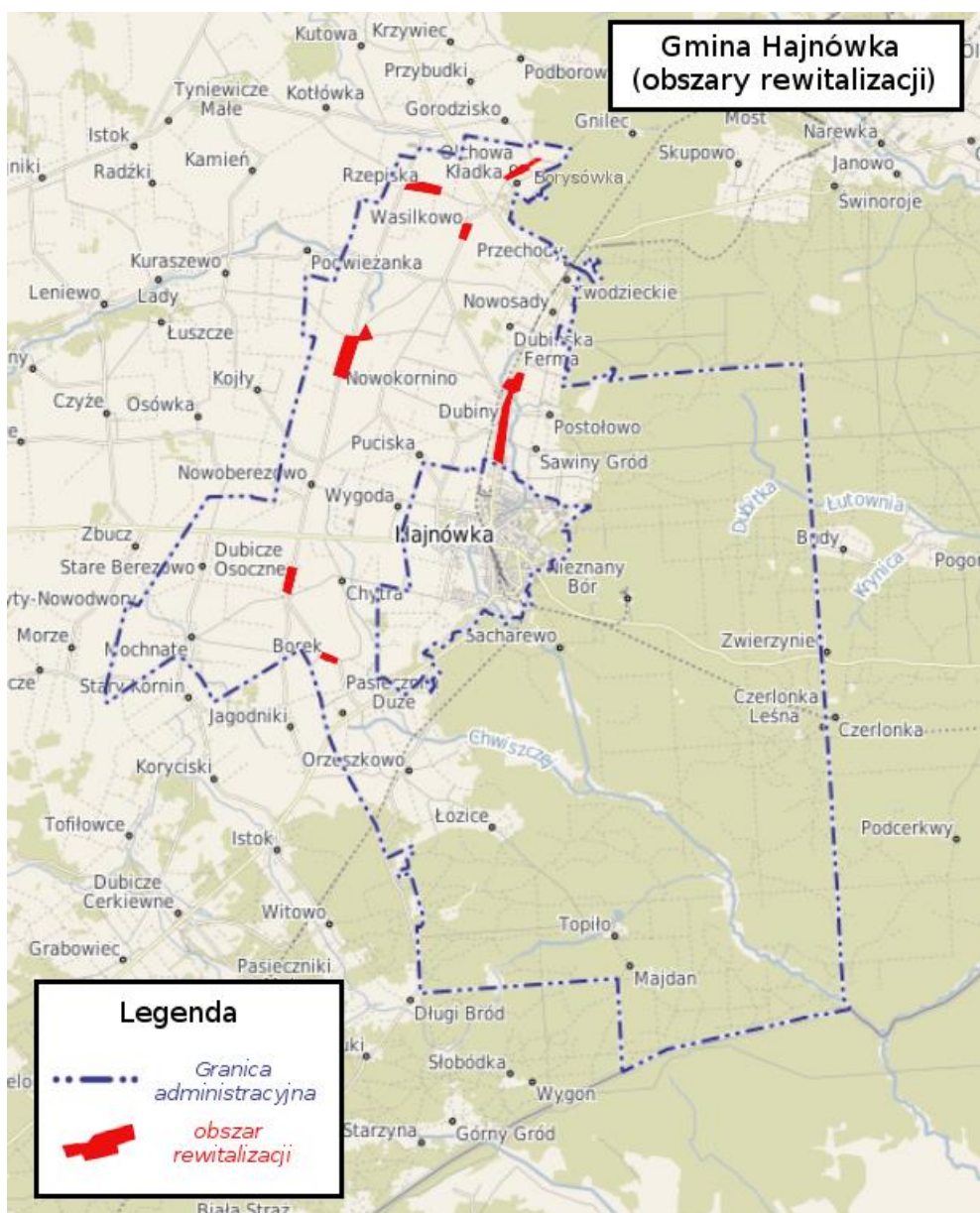
Obszarami poddanymi rewitalizacji mogą być zamieszkałe tereny wcześniej określone jako zdegradowane oraz niezamieszkałe tereny przemysłowe, w tym portowe i wydobywcze, tereny powojenne albo pokolejowe, na których występują negatywne zjawiska, które mogą wejść w skład obszaru rewitalizacji wyłącznie w przypadku, gdy działania możliwe do przeprowadzenia na tych terenach przyczynią się do przeciwdziałania negatywnym zjawiskom społecznym.

Wyznaczony obszar rewitalizacji składa się z 7 podobszarów:

- 1) Dubicze Osoczne
- 2) Borek
- 3) Borysówka
- 4) Dubiny- Główna
- 5) Nowokornino
- 6) Rzepiska
- 7) Wasilkowo

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

Mapa 1 Oznaczenie terenów podlegających rewitalizacji

Źródło: Opracowanie własne

Na podobszarach tych będą prowadzone działania zmierzające przeciwdziałaniu negatywnym zjawiskom zidentyfikowanym w Lokalnym Programie Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017- 2023.

Podobszar rewitalizacji: Borek

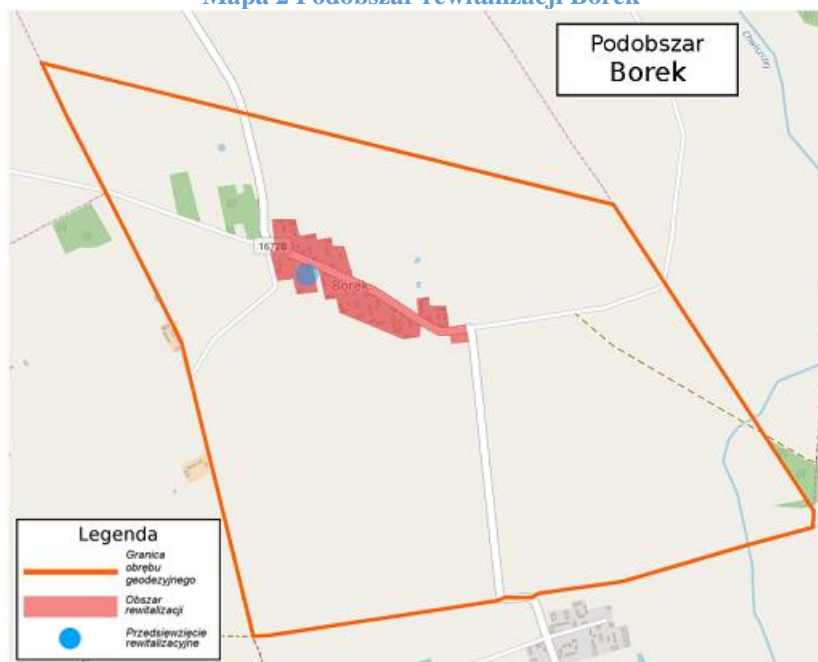
Tabela 33 Przesłanki wyboru podobszaru rewitalizacji Borek

Warunki społeczne	Warunki gospodarcze, środowiskowe, przestrzenno- funkcjonalne, techniczne
<ul style="list-style-type: none"> • ubytek liczby mieszkańców • brak miejsc i aktywności integrujących mieszkańców 	<ul style="list-style-type: none"> • zły stan techniczny i estetyczny obiektów publicznych

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

<ul style="list-style-type: none"> • duża liczba osób starszych pozostających bez opieki • niewystarczająca oferta rekreacyjna • brak organizacji pozarządowych • brak stosownej oferty zagospodarowania czasu dzieciom i młodzieży 	<ul style="list-style-type: none"> • nieuporządkowana przestrzeń publiczna • brak infrastruktury służącej integracji mieszkańców • niewielka liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych
---	---

Mapa 2 Podobszar rewitalizacji Borek

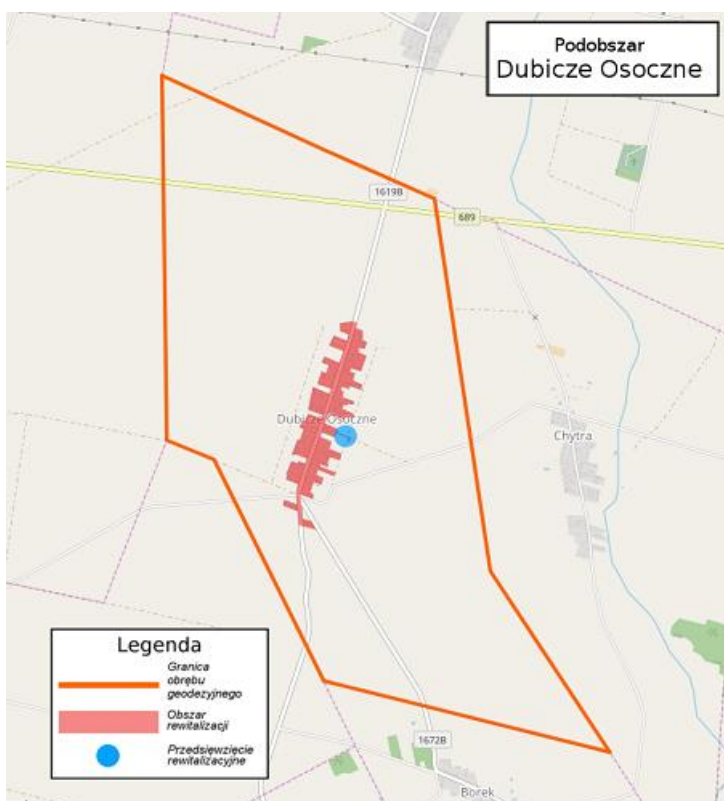
Źródło: Opracowanie własne

Tabela 34 Przesłanki wyboru podobszaru rewitalizacji Dubicze Osoczne

Warunki społeczne	Warunki gospodarcze, środowiskowe, przestrzenno- funkcjonalne, techniczne
<ul style="list-style-type: none"> • ubytek liczby mieszkańców • brak miejsc i aktywności integrujących mieszkańców • duża liczba osób starszych pozostających bez opieki • niewystarczająca oferta rekreacyjna • brak organizacji pozarządowych • brak stosownej oferty zagospodarowania czasu dzieciom i młodzieży 	<ul style="list-style-type: none"> • zły stan techniczny i estetyczny obiektów publicznych • nieuporządkowana przestrzeń publiczna • brak infrastruktury służącej integracji mieszkańców • brak zagospodarowania dla budynku byłej zlewni mleka w Dubiczach Osocznych • niewielka liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

Mapa 3 Podobszar rewitalizacji Dubicze Osoczne

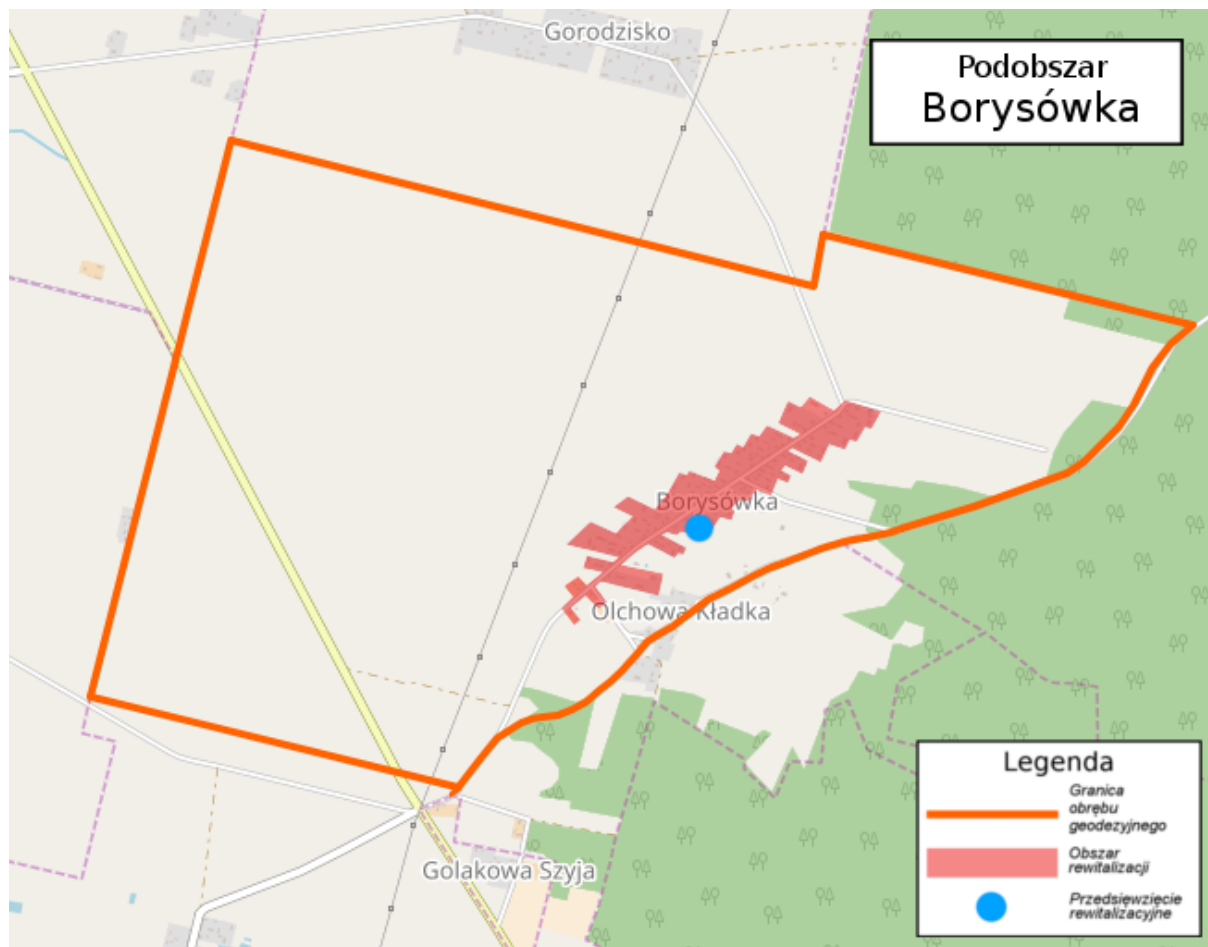
Źródło: Opracowanie własne

Podobszar rewitalizacji: Borysówka :

Tabela 35 Przegląd wybranych podobszarów rewitalizacji Borysówka

Warunki społeczne	Warunki gospodarcze, środowiskowe, przestrzenno- funkcjonalne, techniczne
<ul style="list-style-type: none"> • brak miejsc i aktywności integrujących mieszkańców • wysoka liczba osób korzystających ze świadczeń społecznych • niewystarczająca oferta rekreacyjna • brak organizacji pozarządowych • brak stosownej oferty zagospodarowania czasu dzieciom i młodzieży • niska aktywność gospodarcza • niska aktywność mieszkańców 	<ul style="list-style-type: none"> • brak nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych • brak infrastruktury służącej integracji mieszkańców • zły stan techniczny i estetyczny obiektów publicznych • nieuporządkowana przestrzeń publiczna • brak zagospodarowania dla budynku dawnej szkoły • brak infrastruktury służącej integracji mieszkańców

Mapa 4 Podobszar rewitalizacji Borysówka

Źródło: Opracowanie własne

Podobszar rewitalizacji: Dubiny- Główna :

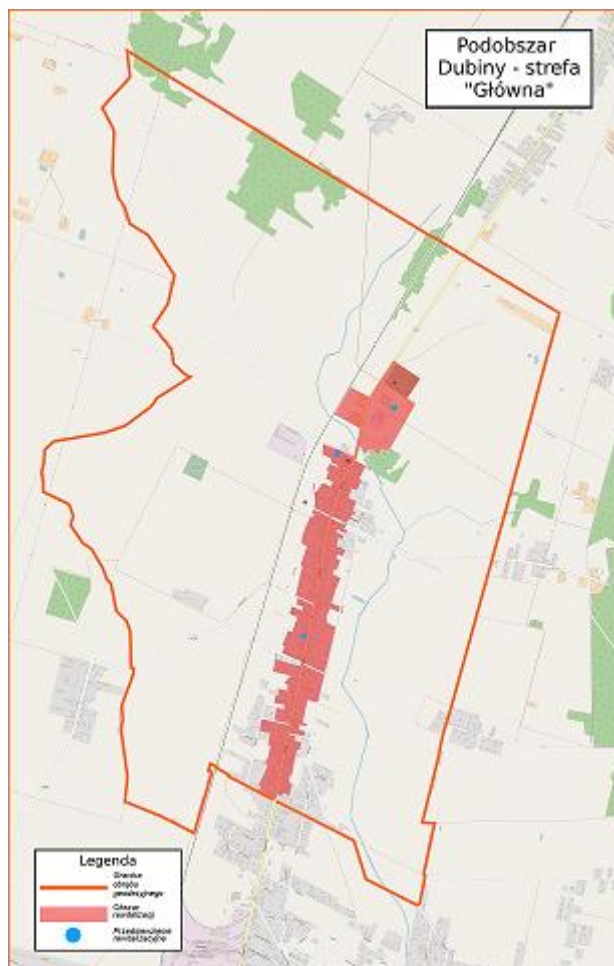
Tabela 36 Przesłanki wyboru podobszaru Dubiny- Główna

Warunki społeczne	Warunki gospodarcze, środowiskowe, przestrzenno- funkcjonalne, techniczne
<ul style="list-style-type: none"> • niedostateczna liczba miejsc i aktywności integrujących mieszkańców • duża liczba osób starszych pozostających bez opieki • wysoka liczba osób korzystających ze świadczeń społecznych • duży odsetek osób bezrobotnych • niewykorzystany potencjał instytucji kultury • niewystarczająca oferta rekreacyjna • brak organizacji pozarządowych 	<ul style="list-style-type: none"> • zły stan techniczny i estetyczny obiektów publicznych • nieuporządkowana przestrzeń publiczna • brak infrastruktury służącej integracji mieszkańców • niedostatecznie wykorzystany potencjał Centrum Etnograficzno-Ekumenicznego • niewielka liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

<ul style="list-style-type: none"> • brak stosownej oferty zagospodarowania czasu dzieciom i młodzieży 	
---	--

Mapa 5 Podobszar rewitalizacji Dubiny- Główna

Źródło: Opracowanie własne

Podobszar rewitalizacji : Nowokornino

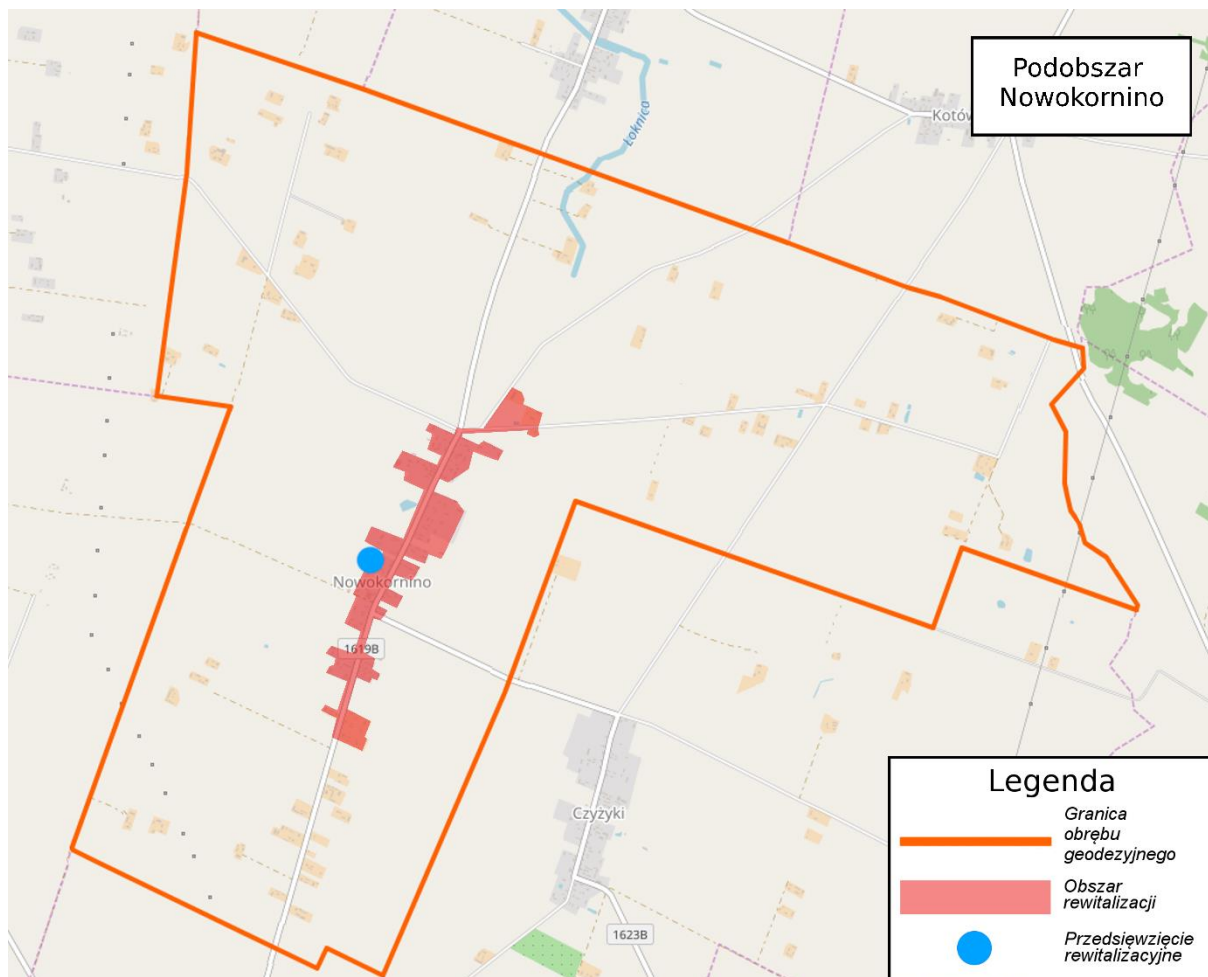
Tabela 37 Przesłanki wyboru podobszaru Nowokornino

Warunki społeczne	Warunki gospodarcze, środowiskowe, przestrzenno- funkcjonalne, techniczne
<ul style="list-style-type: none"> • niedostateczna liczba miejsc i aktywności integrujących mieszkańców • duża liczba osób starszych pozostających bez opieki • wysoka liczba osób korzystających ze świadczeń społecznych • duży odsetek osób bezrobotnych • niewystarczająca oferta rekreacyjna 	<ul style="list-style-type: none"> • zły stan techniczny i estetyczny obiektów publicznych • nieuporządkowana przestrzeń publiczna • brak infrastruktury służącej integracji mieszkańców • niewielka liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych • brak sieci kanalizacyjnej

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

<ul style="list-style-type: none"> • brak organizacji pozarządowych • brak stosownej oferty zagospodarowania czasu dzieciom i młodzieży 	<ul style="list-style-type: none"> • brak oświetlenia ulicznego
---	--

Mapa 6 Podobszar rewitalizacji Nowokornino

Źródło: Opracowanie własne

Podobszar rewitalizacji: Rzepiska

Tabela 38 Przesłanki wyboru podobszaru Rzepiska

Warunki społeczne	Warunki gospodarcze, środowiskowe, przestrzenno- funkcjonalne, techniczne
<ul style="list-style-type: none"> • niedostateczna liczba miejsc i aktywności integrujących mieszkańców • duża liczba osób starszych pozostających bez opieki • wysoka liczba osób korzystających ze świadczeń społecznych • niewystarczająca oferta rekreacyjna • brak organizacji pozarządowych 	<ul style="list-style-type: none"> • zły stan techniczny i estetyczny obiektów publicznych • nieuporządkowana przestrzeń publiczna • brak infrastruktury służącej integracji mieszkańców • niewielka liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

- brak stosownej oferty zagospodarowania czasu dzieciom i młodzieży

Mapa 7 Podobszar rewitalizacji Rzepiska

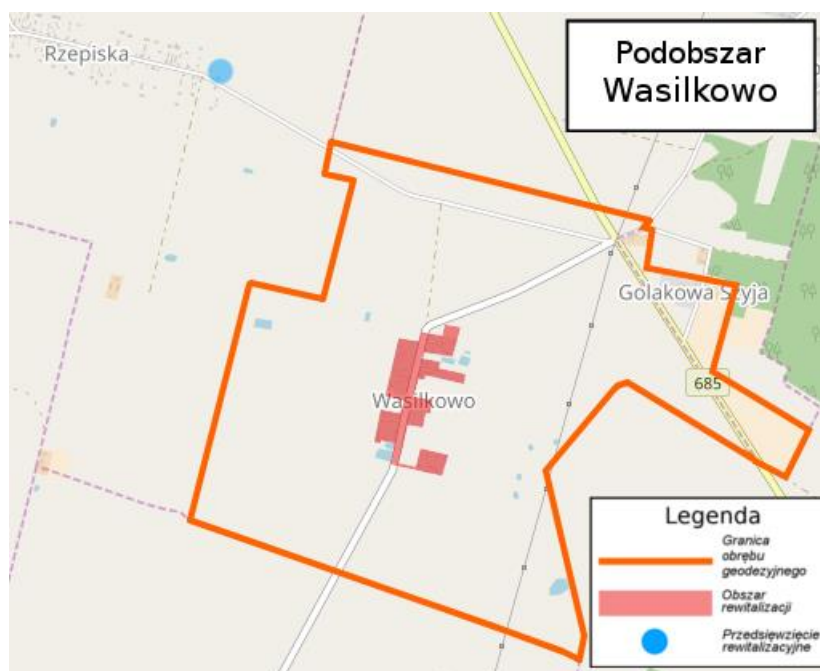

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 39 Przesłanki wyboru podobszaru Wasilkowo

Warunki społeczne	Warunki gospodarcze, środowiskowe, przestrzenno- funkcjonalne, techniczne
<ul style="list-style-type: none"> • niedostateczna liczba miejsc i aktywności integrujących mieszkańców • duża liczba osób starszych pozostających bez opieki • wysoka liczba osób korzystających ze świadczeń społecznych • niewystarczająca oferta rekreacyjna • brak organizacji pozarządowych • brak stosownej oferty zagospodarowania czasu dzieciom i młodzieży 	<ul style="list-style-type: none"> • brak obiektów publicznych • nieuporządkowana przestrzeń publiczna • brak infrastruktury służącej integracji mieszkańców • niewielka liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych • brak kanalizacji sanitarnej

Mapa 8 Podobszar rewitalizacji Wasilkowo

Źródło: Opracowanie własne

Przedstawiona poniżej w sposób szczegółowy pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji dotyczy całego obszaru, z uwzględnieniem trudności z jakimi borykają się poszczególne podobszary (ze względu na tożsame problemy potrzeby również będą oscylowały wokół zbieżnych kwestii).

Wyznaczony obszar rewitalizacji charakteryzuje się niekorzystną sytuacją demograficzną, co przekłada się na wzrastającą liczbę osób w wieku poprodukcyjnym. Obszar wymaga podjęcia działań aktywizujących i integrujących osoby starsze, gdyż dotychczasowa oferta nie jest wystarczająca w stosunku do zdiagnozowanych potrzeb. Obszar na którym skupiają się negatywne problemy, boryka się również z negatywnymi skutkami ubóstwa i bezrobocia. W celu ograniczenia skutków problemów osób korzystających ze środków pomocy społecznej należy zwiększyć możliwości wsparcia. Niezbędne w tym obszarze jest wsparcie osób najbardziej narażonych na wykluczenie społeczne, tj. dzieci, młodzieży, seniorów, bezrobotnych oraz osób niepełnosprawnych. Potrzeby jakie zdiagnozowano to przede wszystkim potrzeba pomocy w poszukiwaniu pracy czy pozyskiwaniu środków na rozwój działalności gospodarczej. Aby zapobiegać negatywnym zjawiskom społecznym należy również poświęcić uwagę możliwościom zagospodarowania czasu wolnego dzieci i młodzieży oraz stworzenia alternatywnych miejsc spotkań.

Zdiagnozowane problemy związane są przede wszystkim z niewystarczającym wykorzystaniem zasobów naturalnych oraz atutów kulturalnych i społecznych.

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

Sołectwem Gminy Hajnówka w którym, w którym (także ze względu na najwyższy spośród analizowanych miejscowości potencjał demograficzny) skupiają się problemy i sytuacje kryzysowe są Dubiny, a w szczególności podobszar Dubiny – strefa Główna. Występuje tu stosunkowo wysoka gęstość zaludnienia, co generuje zarówno problemy jak i potrzeby związane z zagospodarowaniem terenu. Ze względu na potencjał kulturowy obszar wymaga zagospodarowania w infrastrukturę turystyczną i rekreacyjną. Istniejące walory w postaci zabytków, miejsc związanych z historią obszaru, kulturą oraz środowiskiem naturalnym posiadają duży potencjał turystyczny, wymagają jednak odpowiedniego oznakowania i uporządkowania. Na terenie obszaru rewitalizacji Dubiny - Główna stwierdzono potrzebę pobudzenia aktywności gospodarczej, co jest możliwe do osiągnięcia dzięki wykorzystaniu lokalnych zasobów (Wioska Małego Osoczniaka, położenie przy drodze wojewódzkiej nr 685 – droga do Białowieży, bliskość Miasta Hajnówka).

Na obszarze zakwalifikowanym do rewitalizacji występują także problemy związane z zagospodarowaniem przestrzeni publicznej oraz ze zdegradowanymi obiektami, które posiadają potencjał do zagospodarowania i wykorzystania zgodnie z pojawiającymi się potrzebami społeczności lokalnej. Obszar Borysówka, dysponuje obiektem świetlicy wiejskiej (dawna szkoła), który wymaga przebudowy i doposażenia oraz nadania mu nowych funkcji świetlicy środowiskowej i filii Gminnego Centrum Kultury. Obszar Nowokornino oraz obszar Rzepiska i Wasilkowo również posiadają budynki, które wymagają przebudowy i zmiany sposobu użytkowania. W Dubiczach Osocznych znajduje się obecnie nieużywany obiekt po byłej zlewni mleka, w którym można stworzyć, poprzez odpowiednie zaadoptowanie, miejsce do spotkań, aktywizacji zawodowej i integracji społecznej mieszkańców np. w postaci Klubu Integracji Społecznej.

Ponadto przeprowadzone konsultacje społeczne pozwalają stwierdzić, iż na terenie obszaru rewitalizacji występuje niedobór terenów zielonych służących rewitalizacji społeczności, w tym obiektów małej architektury, typu siłownie zewnętrzne, place zabaw.

Reasumując, jak wykazała pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji na omawianym terenie wciąż nie są zaspokojone podstawowe potrzeby mieszkańców- takie jak brak dostępu do sieci kanalizacji sanitarnej, zła jakość dróg, zły stan obiektów użyteczności publicznej i mieszkalnej, czy też brak estetycznych zagospodarowanych przestrzeni publicznych, przyjaznych ludziom. Na pierwszy rzut oka problemy te mogą sprawiać wrażenie typowych problemów dotyczących kwestii infrastrukturalnych oraz przestrzenno- funkcjonalnych i środowiskowych. Jednakże pogłębiona analiza oraz szczegółowe zapoznanie się z opiniami

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

mieszkańców rewitalizowanego obszaru wykazały, iż są to bardzo istotne kwestie dotyczące podstawowych elementów jakości życia, a co za tym idzie są ściśle powiązane z obszarem społecznym. Zaspokojenie podstawowych potrzeb dla mieszkańców wyznaczonego obszaru ma ogromne znaczenie. Szczególnie istotną kwestią jest poprawa zagospodarowania przestrzeni publicznych w poszczególnych miejscowościach, co pozwoli na stworzenie warunków do integrowania się mieszkańców- z jednej strony poprzez estetyzację przestrzeni publicznych, z drugiej poprzez tworzenie obiektów małej infrastruktury, które ułatwi budowanie tych relacji.

Istotną kwestią dla mieszkańców wszystkich podobszarów rewitalizacji są również kwestie związane z tworzeniem atrakcyjnych warunków do życia na obszarze gminy, tj. rozwijania atrakcyjnych form spędzania czasu wolnego dla wszystkich grup wiekowych poprzez np. rozbudowę infrastruktury sportowo- rekreacyjnej, dbałość o jakość środowiska naturalnego, zwiększenie poczucia bezpieczeństwa a także kształtowanie przestrzeni publicznej służącej zaspokajaniu potrzeb wszystkich mieszkańców.

POTRZEBY W ZAKRESIE REWITALIZACJI

Na podstawie przeprowadzonej analizy społecznej i w dokumentacji określającej kierunki rozwoju Gminy (tj. dokumentów strategicznych i planistycznych gminy) zidentyfikowano główne potrzeby mieszkańców analizowanej gminy, w szczególności aktualne dla mieszkańców obszaru rewitalizacji. Potrzeby te skupiają się głównie wokół problemów związanych ze sferą społeczno - gospodarczą, a także przestrzenno- techniczną oraz środowiskową.

W sferze społecznej wskazano potrzeby:

- zwiększenie bezpieczeństwa socjalnego;
- rozwijanie atrakcyjnych form spędzania czasu wolnego dla wszystkich grup wiekowych (m.in. poprzez rozbudowę infrastruktury sportowo- rekreacyjnej)
- kształtowanie przestrzeni publicznej służącej zaspokajaniu potrzeb wszystkich mieszkańców
- przeciwdziałanie wszelkiej marginalizacji i wzmacnianie procesów integracji i aktywizacji mieszkańców
- zwiększenie liczby miejsc służących integracji mieszkańców (m.in. poprzez budowę obiektów małej infrastruktury, typu siłownie zewnętrzne, place zabaw)

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

- likwidacja zjawisk patologicznych (m.in. poprzez wsparcie osób borykających się z problemem ubóstwa i długotrwałego bezrobocia, wsparcie dzieci i młodzieży poprzez adaptację świetlic wiejskich na świetlice środowiskowe)
- rozwój polityki senioralnej poprzez stworzenie miejsc typu Klub Seniora
- stworzenie organizacji i instytucji pozarządowych zajmujących się problematyką osób starszych

W sferze gospodarczej wskazano potrzeby:

- aktywizacja zawodowa mieszkańców
- ożywienie gospodarcze poprzez wykorzystanie naturalnych uwarunkowań takich jak dziedzictwo historyczne, kulturowe i środowiskowe)
- wsparcie przy zakładaniu nowych podmiotów gospodarczych przez mieszkańców
- wsparcie rozwoju istniejących przedsiębiorstw
- rozwój organizacji pozarządowych współpracujących z przedsiębiorcami i władzami lokalnymi

W sferze środowiskowej wskazano potrzeby:

- zwiększenie promocji atrakcyjnych terenów przyrodniczych dla celów turystyczno-rekreacyjnych

W sferze przestrzenno- funkcjonalnej wskazano potrzeby:

- łatwiejszy dostęp do usług publicznych
- likwidacja barier architektonicznych, dostosowanie obiektów publicznych do potrzeb osób niepełnosprawnych
- zagospodarowanie i uporządkowanie przestrzeni publicznej

W sferze technicznej wskazano potrzeby:

- poprawa stanu dróg lokalnych (nawierzchnia, oświetlenie, oznakowanie ulic)
- wzrost poziomu rozwoju sieci wodno- kanalizacyjnej (m.in. poprzez rozwój systemu zaopatrzenia w wodę i budowę kanalizacji sanitarnej)
- rozwój komunikacji w gminie.

POTENCJAŁ OBSZARU REWITALIZACJI

Przeprowadzona analiza wskaźnikowa przedstawia problemy jakie występują na terenie gminy Hajnówka oraz kategorie w których nie stwierdzono negatywnych zjawisk, co wskazuje na potencjał tego obszaru. Poniżej przedstawiono potencjały poszczególnych podobszarów rewitalizacji:

Potencjały podobszaru rewitalizacji- Borek i Dubicze Osoczne

strefa społeczna

1. Korzystna sytuacja demograficzna: duża liczba osób w wieku produkcyjnym zamieszkująca wyznaczony teren.
2. Wysokie walory przyrodnicze - położenie w pobliżu Puszczy Białowieskiej.
3. Niski poziom bezrobocia.
4. Rękodzieło lokalne, np. chodniczki tkane na krosnach,
5. Aktywna działalność na rzecz ekologii organizacji pozarządowej.

sfera gospodarczo- przestrzenno-funkcjonalno-środowiskowa

1. Niski poziom ubóstwa.
2. Świetlica wiejska z możliwością zaadoptowania i nadania jej nowych funkcji.
3. Obiekt po byłej zlewni mleka w Dubiczach Osocznych, który można zaadoptować na miejsce służące integracji mieszkańców, np. w postaci Klubu Integracji Społecznej.

Potencjały podobszaru rewitalizacji- Borysówka

strefa społeczna

1. Korzystna sytuacja demograficzna: dość duża liczba osób w wieku produkcyjnym zamieszkująca wyznaczony teren.
2. Wysokie walory przyrodnicze- położenie w pobliżu Puszczy Białowieskiej i pozostałości Puszczy Ładzkiej.
3. Działalność grup nieformalnych, takich jak Koło Gospodyń i Gospodarzy Wiejskich.

sfera gospodarczo- przestrzenno-funkcjonalno-środowiskowa

1. Dogodne położenie (wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 685).
2. Świetlica wiejska, możliwość zaadoptowania na świetlicę środowiskową.
3. Działalność prywatnych kwater agroturystycznych.
4. Liczne zabytki- architektura drewniana, bogate dziedzictwo niematerialne.

Potencjały podobszaru rewitalizacji- Dubiny- Główna

strefa społeczna

1. Działalność grup nieformalnych, takich jak: Koło Gospodyń Wiejskich.
2. Duża ilość ciekawych miejsc historycznych oraz zabytków, bogate dziedzictwo niematerialne.

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

3. Wysoki odsetek aktywności społecznej.

sfera gospodarczo- przestrzenno-funkcjonalno-środowiskowa

1. Dogodne położenie (wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 685).
2. Plac zabaw i siłownia zewnętrzna, możliwość dalszej adaptacji wolnych powierzchni na tereny rekreacyjne.
3. Wysokie walory przyrodnicze- położenie w pobliżu Puszczy Białowieskiej.
4. Centrum Etnograficzno- Ekumeniczne, możliwość zaadoptowania części pomieszczeń na Klub Seniora.
5. Świetlica wiejska, możliwość zagospodarowania przyległego terenu na przestrzeń rekreacyjno- sportową.
6. Biblioteka.
7. Ścieżka rowerowa Nowosady- Dubiny.
8. Zadbana kapliczka.

Potencjały podobszaru rewitalizacji- Nowokornino

strefa społeczna

1. Wysokie walory przyrodnicze- położenie w pobliżu Puszczy Białowieskiej.
2. Ludzie otwarci na działanie- szczególnie dzieci, młodzież.
3. Silne więzi społeczne.

sfera gospodarczo- przestrzenno-funkcjonalno-środowiskowa

1. Plac zabaw i siłownia zewnętrzna, możliwość dalszej adaptacji wolnych powierzchni na tereny rekreacyjne.
2. Remiza OSP.
3. Szkoła podstawowa.
4. Świetlica wiejska, możliwość zaadaptowania i nadania funkcji świetlicy środowiskowej.
5. Prawosławna kapliczka pod wezwaniem św. Proroka Eliasza.
6. Przez miejscowość przepływa niewielka rzeka Łoknica.
7. Liczne zabytki- architektura drewniana, bogate dziedzictwo niematerialne.

Potencjały podobszaru rewitalizacji- Rzepiska i Wasilkowo

strefa społeczna

1. Wysokie walory przyrodnicze - położenie w pobliżu Puszczy Białowieskiej (prywatnego rezerwatu PTOPI – Bagno Wasilkowo).
2. Duża liczba dzieci i młodzieży.

sfera gospodarczo- przestrzenno-funkcjonalno-środowiskowa

1. Świetlica wiejska, możliwość zaadaptowania na świetlicę środowiskową
2. Prawosławny krzyż wotywny.
3. Architektura drewniana, bogate dziedzictwo niematerialne.

Wizja obszaru rewitalizacji po rewitalizacji

Wizja obszaru rewitalizacji po rewitalizacji obrazuje przyszły wizerunek przedmiotowego obszaru, a więc jest stanem do którego dążyć będzie Gmina Hajnówka poprzez realizację przedsięwzięć i projektów zaplanowanych w niniejszym dokumencie.

Obszar rewitalizacji Gminy Hajnówka to obszar reagujący na negatywne zjawiska wykluczenia społecznego wśród mieszkańców, wspierający rozwój lokalnych inicjatyw społecznych oraz stwarzający odpowiednie warunki do prowadzenia działalności gospodarczej i aktywności kulturalno-sportowej.

Realizacja powyższej wizji doprowadzi do poprawy jakości życia mieszkańców nie tylko obszarów zdegradowanych, objętych rewitalizacją, poprzez efekt synergiczny, wzrośnie stopa życiowa wszystkich mieszkańców Gminy.

Wizja obszaru rewitalizacji to zintegrowane społeczeństwo o silnej tożsamości lokalnej, aktywnie uczestniczące w życiu społecznym i kulturalnym. Osoby wychowujące małe dzieci będą miały pomoc w ich opiece poprzez dostęp do miejsc w przedszkolu. Usługi społeczne będą świadczone w sposób zrównoważony, dopasowany do potrzeb osób zagrożonych wykluczeniem. Młodzież zwiększy swoje możliwości startu w dorosłym życiu poprzez szereg kursów i zajęć dodatkowych. Zwiększa się ilość osób pragnących zamieszkać na terenie Gminy Hajnówka a skala migracji ludzi młodych z obszarów zdegradowanych w poszukiwaniu

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

lepszonych warunków pracy i zamieszkania ulega zmniejszeniu. Poprzez szkolenia i kursy osób bezrobotnych zwiększa się ich aktywność zawodowa co doprowadza do zmniejszenia się liczby osób bezrobotnych. Nastąpi wzrost przedsiębiorczości mieszkańców dzięki napływowi nowych osób oraz wzrostowi zapotrzebowania na usługi dla społeczności lokalnej. Gmina Hajnówka będzie miejscem, gdzie zminimalizuje się ilość azbestowych pokryć dachowych. Wymiana źródeł ciepła oraz inwestycje w odnawialne źródła energii doprowadzą do ograniczenia niskiej emisji na jej terenie. Gmina będzie dbała o swoją tożsamość zachowując dobra kultury materialnej jak i niematerialnej dla przyszłych pokoleń. Stworzona zostanie przestrzeń publiczna, która będzie dostępna dla każdego, co pozwoli na rozwijanie partycypacji społecznej oraz wzrost patriotyzmu lokalnego.

Cele Lokalnego Programu Rewitalizacji

Wyznaczone cele rewitalizacji oraz kierunki interwencji odpowiadają wcześniej zidentyfikowanym potrzebom i służą eliminacji, bądź ograniczeniu negatywnych zjawisk na wyznaczonym obszarze rewitalizacji. Ogólnym celem działań rewitalizacyjnych przewidzianych w Lokalnym Programie Rewitalizacji jest wyprowadzenie obszarów zdegradowanych, objętych rewitalizacją ze stanu kryzysowego oraz poprawa warunków rozwoju społeczno- gospodarczego poprzez eliminację zjawisk wpływających na ich degradację. Powyższy cel ogólny realizowany będzie poprzez dwa cele strategiczne, obejmujące wszystkie sfery procesu rewitalizacji (tj. społeczną, gospodarczą, przestrzenno-funkcjonalną, techniczną i środowiskową). Osiągnięcie celów szczegółowych nastąpi poprzez kierunkowe działania rewitalizacyjne, dzięki którym negatywne zjawiska zostaną znacznie ograniczone lub całkowicie wyeliminowane.

Cel ogólny:

**WYPROWADZENIE OBSZARÓW ZDEGRADOWANYCH, OBJĘTYCH
REWITALIZACJĄ ZE STANU KRYZYSOWEGO ORAZ POPRAWA
WARUNKÓW ROZWOJU SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO POPRZECZ
ELIMINACJĘ ZJAWISK WPŁYWAJĄCYCH NA ICH DEGRADACJĘ**

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

Przewidziane w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023 działania w sposób kompleksowy przyczynią się do naprawy sytuacji szczególnie na obszarach, które zostały nimi objęte, ale także sytuacji całej Gminy w sferze społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej.

Cele szczegółowe LPR zostały wyznaczone i przedstawione poniżej.

Cel szczegółowy 1: Podniesienie jakości życia mieszkańców oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu;

- Zwiększenie poziomu integracji społecznej i kulturalnej osób wykluczonych bądź zagrożonych wykluczeniem.
- Podniesienie jakości usług społecznych w szczególności dla osób starszych i niepełnosprawnych.
- Zwiększenie poczucia bezpieczeństwa mieszkańców terenów zdegradowanych.
- Wzrost aktywności sportowej i rekreacyjnej mieszkańców terenów rewitalizowanych a w szczególności dzieci i młodzieży.
- Wzrost aktywności zawodowej osób mających utrudniony dostęp do rynku pracy z powodu sprawowania opieki nad dziećmi.
- Wzrost tożsamości lokalnej oraz kulturalnej mieszkańców terenów rewitalizowanych.
- Przeciwdziałanie bezrobociu i walka z ubóstwem poprzez podniesienie kompetencji osób bezrobotnych i wykluczonych społecznie.

Cel szczegółowy 2. Poprawa funkcjonalności i estetyki zagospodarowania przestrzennego obszaru rewitalizacji z zachowaniem walorów środowiskowych oraz dziedzictwa kulturowego.

- Aktywizacja społeczna mieszkańców obszarów zdegradowanych dzięki poprawie jakości i stanu infrastruktury publicznej i nadaniu jej nowych funkcji społeczno-gospodarczych.
- Zwiększenie poziomu bezpieczeństwa poprzez inwestycje w oświetlenie oraz poprawę jakości infrastruktury drogowej i infrastruktury towarzyszącej.
- Poprawa stanu środowiska poprzez zmniejszenie niskiej emisji oraz usunięcie azbestowych pokryć dachowych.

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

- Integracja przestrzenna i funkcjonalna obszaru rewitalizacji.
- Poprawa jakości przestrzeni publicznej oraz stworzenie nowych miejsc przyczyniających się do włączenia społecznego.

Projekty/przedsięwzięcia rewitalizacyjne

Realizacja Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Hajnówka będzie możliwa dzięki przeprowadzeniu szeregu projektów, które pobudzą lokalną społeczność i pozwolą na zminimalizowanie oraz zmniejszenie czynników kryzysowych na rewitalizowanym obszarze. Projekty opierają się na działaniach w sferze społecznej, czyli na tzw. działaniach miękkich. Ich dopełnieniem jest realizacja projektów infrastrukturalnych, czyli tzw. działań twardych, które wspomagają wykonanie działań miękkich i wpływają na ich skuteczność. Zastosowane podejście, wpłynie w sposób kompleksowy na zapewnienie trwałych efektów przeprowadzonego procesu rewitalizacji oraz pobudzi zrównoważony rozwój całej Gminy Hajnówka.

Poniżej przedstawiony został wykaz głównych projektów zaplanowanych do realizacji w ramach Programu Rewitalizacji.

Projekty podstawowe

Projekt 1 Bezpieczna i funkcjonalna przestrzeń publiczna w Dubinach	
Realizator projektu	Gminne Centrum Kultury w Dubinach
Uzasadnienie realizacji / opis przedsięwzięcia	Gminne Centrum Kultury w Dubinach stanowi centrum życia społeczno - kulturalnego sołectwa. Mieszczą się tu Pracownia Orange w Dubinach, Gminna Biblioteka Publiczna, siedziba Gminnego Centrum Kultury, funkcjonuje Wioska Małego Osocznika (jedna z 4 wiosek tematycznych na obszarze Gminy Hajnówka). Uzasadnienie realizacji: przebudowa drogi wojewódzkiej nr 685 na odcinku Nowosady - Dubiny - gr. Gminy Hajnówka sprawiła, iż Dubiny zyskały nowoczesną infrastrukturę transportową wraz z ścieżką rowerową - kosztem zmniejszenia pobocza głównej ulicy wsi, stanowiącego na obszarach wiejskich wraz z przydomowymi ławeczkami zwyczajową przestrzeń publiczną. Niniejszy projekt stanowi odpowiedź na oddolną potrzebę stworzenia ogólnodostępnej przestrzeni publicznej, która byłaby w stanie zastąpić powstały deficyt. Istniejące tereny rekreacyjne - zlokalizowane niejako na zapleczu budynku Gminnego Centrum Kultury - wyposażone są w siłownię rekreacyjną i mini - plac zabaw. Brakuje ogrodzeń oddzielających obiekt od ciągów komunikacyjnych, miejsca wypoczynku dla osób starszych (ławki parkowe), należy również zadbać o poprawę

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

	<p>funkcjonalności przestrzeni przeznaczonej pod rekreację w obrębie nieruchomości (szerokość działki do 20 m, długość powierzchni rekreacyjnej do 130 m) poprzez zintegrowanie działań interesariuszy i racjonalne zagospodarowanie terenu. Poprawy wymaga również dostępność obiektu (w tym dostępność dla osób niepełnosprawnych) - brak miejsc parkingowych, która w połączeniu z wąskim pasem drogowym dr. wojewódzkiej jest częstym zarzewiem konfliktów pomiędzy uczestnikami uroczystości w GCK, a użytkownikami drogi (interwencje Policji). Realizacja operacji przyczyni się również do wzrostu potencjału turystycznego lokalizacji (tereny położone przy jednej z dwóch głównych dróg dojazdowych do Puszczy Białowieskiej), a tym samym sołectwa Dubiny.</p>
Partnerstwo	Tak. Wioska Małego Osoczніка w Dubinach (grupa nieformalna)
Lokalizacja projektu	Dubiny, ul. Główna 116, dz. ozn. nr. Ewid. 775
Przewidywany okres realizacji projektu (max do 2023 r.)	2018-2019
Cele projektu	Poprawa funkcjonalności bezpieczeństwa i dostępności infrastruktury terenów rekreacyjnych zlokalizowanych przy Gminnym Centrum Kultury w Dubinach.
Zakres działań	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wykonanie ogrodzenia terenów rekreacyjnych - poprawa bezpieczeństwa 2. Stworzenie Miejsca Obsługi Rowerzystów (altana, miejsce do grillowania, miejsce do spożycia posiłku, stojaki na rowery, miejsce ogniskowe). 3. Wykonanie utwardzonych parkingów (od strony ul. Torowej i Główniej). 4. Wytyczenie alejek parkowych.

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

	5. Wykonanie infrastruktury ścieżki edukacyjnej "śladami leśnych łap". 6. Nasadzenia drzew i krzewów. 7. Wykonanie oświetlenia terenów rekreacyjnych. 8. Wykonanie instalacji monitoringu terenów rekreacyjnych. 9. Rozbudowa placu zabaw. 10. Stworzenie punktu Hot - Spot.
Grupy odbiorców	Mieszkańcy sołectwa Dubiny, w szczególności strefy "Główna", turyści.
Wskaźnik produktu	Liczba zrealizowanych projektów inwestycyjnych
Wskaźnik rezultatu	Liczba osób korzystających z obiektów infrastruktury społecznej. Spadek interwencji policji na terenie rewitalizowanym
Sposób monitorowania i mierzenia wskaźników	Protokoły odbioru robót budowlanych. Dane Gminnego Centrum Kultury w Dubinach.
Szacunkowy koszt realizacji	750 000,00 zł
Źródło finansowania	EFRR/PROW, środki własne
Korelacja z innymi projektami	Utworzenie Klubu Seniora w Dubinach, Spotkajmy się w Dubinach, Wzrost kompetencji społecznych mieszkańców, Koła Kultury

Projekt 2 Utworzenie obiektu zewnętrznej infrastruktury sportowej w Dubinach

Realizator projektu	Gmina Hajnówka
Uzasadnienie realizacji / opis przedsięwzięcia	<p>Projekt stanowi odpowiedź na potrzebę zapewnienia odpowiedniej infrastruktury sportowo-rekreacyjnej w Dubinach. Lokalizacja obiektu boiska przy Szkole Podstawowej w Dubinach umożliwi organizację zajęć sportowych dla uczniów oraz mieszkańców na otwartym powietrzu. W wyniku realizacji operacji stworzone zostaną zewnętrzne boiska do piłki nożnej oraz siatkówki wyposażone w oświetlenie zewnętrzne, ogrodzenie oraz piłkochwyty. Przedmiotowa infrastruktura będzie wykorzystywana także do organizacji wydarzeń sportowych o charakterze ogólnogminnym i regionalnym. W wyniku realizacji przedsięwzięcia stworzone zostanie zaplecze infrastrukturalne dla aktywności sportowej – zarówno szkolnej jak i pozaszkolnej.</p>

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

	
Partnerstwo	Zapewnienie odpowiedniej infrastruktury sportowo – rekreacyjnej.
Lokalizacja projektu	Dubiny 1b, dz. ozn. Nr. Geod. 1124/2
Przewidywany okres realizacji projektu (max do 2023 r.)	2019-2021
Cele projektu	Utworzenie obiektu ogólnodostępnej zewnętrznej infrastruktury sportowo–rekreacyjnej w Dubinach.
Zakres działań	<ol style="list-style-type: none"> 1. Powołanie Społecznego Komitetu na rzecz utworzenia boiska sportowego w Dubinach. 2. Opracowanie dokumentacji technicznej i uzyskanie pozwolenia na budowę. 3. Wyłonienie wykonawcy robót budowlanych i dostawa wyposażenia.
Grupy odbiorców	Uczniowie Szkoły Podstawowej w Dubiach, mieszkańcy sołectwa Dubiny, mieszkańcy obszarów wiejskich, turyści.
Wskaźnik produktu	Liczba zrealizowanych projektów inwestycyjnych.
Wskaźnik rezultatu	Liczba osób korzystających z obiektów infrastruktury społecznej
Sposób monitorowania i mierzenia wskaźników	Protokół odbioru / informacje prasowe o zrealizowanych wydarzeniach.
Szacunkowy koszt realizacji	1 500 000,00 zł
Źródło finansowania	EFRR, Program rozwoju szkolnej infrastruktury sportowej (Ministerstwo Sportu i Rekreacji), Wieloletni Program Rozwoju Bazy Sportowej Województwa Podlaskiego, środki własne;
Korelacja z innymi projektami	Program Aktywności Sportowej dla dzieci i młodzieży pochodzących z obszarów wiejskich Gminy Hajnówka

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

Projekt 3 Utworzenie Klubu Seniora w Dubinach	
Realizator projektu	Gmina Hajnówka
Uzasadnienie realizacji / opis przedsięwzięcia	Spółeczność Gminy Hajnówka jest społecznością starzejącą się – najbardziej uwidocznia się to w Dubinach stanowiących największą jednostkę osadniczą Gminy Hajnówka. Na dzień 09.03.2017 (za danymi Gminnej Ewidencji Mieszkańców) wskaźnik obciążenia demograficznego Dubin wynosił 48 % (liczba osób w wieku produkcyjnym 540, pozaprodukcyjnym 257 – z czego seniorzy stanowili 137 osób). W ramach przedsięwzięcia w istniejącym obiekcie Centrum Etnograficzno–Ekumenicznego w Dubinach zostanie wydzielona część pomieszczeń w celu zapewnienia funkcjonalności Klubu Seniora. Zaadaptowane pomieszczenia zostaną następnie wyposażone w meble, sprzęt multimedialny, AGD i RTV oraz sprzęt fitness i urządzenia dedykowane aktywizacji seniorów.
Partnerstwo	Nie
Lokalizacja projektu	Dubiny, ul. Szkolna 1, dz. ozn. nr. Ewid. 676
Przewidywany okres realizacji projektu (max do 2023 r.)	2018
Cele projektu	Utworzenie zaplecza infrastrukturalnego dla wdrażania polityki senioralnej w Dubinach.
Zakres działań	<p>Przedsięwzięcie posiada aktualny projekt techniczny i pozwolenie na budowę. Roboty budowlane w zakresie:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Wykonanie fundamentu i ogrodzenia dla zbiornika na gaz. 2. Zakup i montaż zbiornika na gaz o poj. 2700 l. 3. Budowa sieci gazowniczej od zbiornika na gaz do kotłowni, 4. Zakup i montaż pieca c. o. gazowego. 5. Budowa komina spalinowo – wentylacyjnego z blachy kwasoodpornej. 6. Montaż kabiny prysznicowej i przystosowanie istniejącego pomieszczenia WC. 7. Budowa ścianki działowej o konstrukcji szkieletowej obitej obustronnie płytami OSB i gipsowo – kartonowymi w pomieszczeniu istniejącej sali konferencyjnej. 8. Budowa ścianki działowej rozsuwanej (przepierzenie) dzielącej pomieszczenie istniejącej sali wystawienniczej na dwie części. 9. Wykonanie instalacji c.o. w pomieszczeniach dedykowanych funkcjonalności Klubu Senior + w Dubinach. 10. Przebudowa instalacji elektrycznej wewnętrznej na potrzeby nowo powstałych pomieszczeń. Dostawa i montaż wyposażenia. W ramach zadania dostarczone zostanie wyposażenie ww. pomieszczeń Klubu Senior + tj.: sali spotkań – 1 kpl., aneksu kuchennego – 1 kpl., salki gimnastycznej – 1 kpl., pomieszczenia pełniącego funkcję jadalni – 1 kpl., miejsca pełniącego funkcję szatni dla seniorów – 1 kpl.
Grupy odbiorców	Seniorzy. W szczególności mieszkańcy Dubin.
Wskaźnik produktu	Liczba osób w wieku 50 lat i więcej objętych wsparciem,

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

	Liczba zrealizowanych projektów inwestycyjnych,
Wskaźnik rezultatu	Liczba osób korzystających z obiektów infrastruktury społecznej
Sposób monitorowania i mierzenia wskaźników	Protokół odbioru, listy obecności.
Szacunkowy koszt realizacji	200 000,00 zł
Źródło finansowania	Program Wieloletni "Senior+" na lata 2015 - 2020, środki własne
Korelacja z innymi projektami	Spotkajmy się w Dubinach, Akademia Aktywnego Seniora w Dubinach – Opoka, Koła Kultury

Projekt 4 Utworzenie filii Gminnego Centrum Kultury w Borysówce

Realizator projektu	Gminne Centrum Kultury w Dubinach
Uzasadnienie realizacji / opis przedsięwzięcia	<p>Istniejący obiekt świetlicy wiejskiej w Borysówce, dawna szkoła, wraz terenem przyległym - wymaga adaptacji do potrzeb lokalnej społeczności, a wynikających z zdefiniowanej sytuacji kryzysowej (duża liczba osób korzystających z usług GOPS w związku z wielodzieciowością). W ramach projektu będą miały miejsce roboty w zakresie termomodernizacji (z poszanowaniem walorów budownictwa drewnianego regionu). Pomieszczenia świetlicy wiejskiej zostaną zaadaptowane i wyposażone do pełnienia funkcji pracowni multimedialnej, sali Narzędziowni (rozwój kompetencji manualnych) i biblioteki. Teren zielony okalający obiekt świetlicy wiejskiej zostanie wyposażony w mini plac zabaw oraz siłownię rekreacyjną (dostosowaną do potrzeb osób starszych). Utworzony zostanie punkt dostępu do Internetu typu Hot - Spot (na działce znajduje się węzeł szkieletowy szerokopasmowego Internetu). Tym samym zostanie stworzone zaplecze infrastrukturalne do celu realizacji projektów związanych z włączeniem społecznym.</p>
Partnerstwo	Stowarzyszenie Sympatyków Wsi Borysówka (operator Wioski Tematycznej – Wieś Drewniana).

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

Lokalizacja projektu	Borysówka 34, dz. ozn. nr. Ewid. 213
Przewidywany okres realizacji projektu (max do 2023 r.)	2019-2023
Cele projektu	Rozwój potencjału Gminnego Centrum Kultury w zakresie świadczenia usług społecznych oraz edukacyjnych
Zakres działań	1. Opracowanie programu funkcjonalno – użytkowego obiektu świetlicy wiejskiej z uwzględnieniem nowych funkcji. 2. Opracowanie dokumentacji technicznej. 3. Wyłonienie wykonawcy robót budowlanych i dostawy oraz rozruchu wyposażenia.
Grupy odbiorców	Mieszkańcy sołectwa Borysówka i sołectw ościennych.
Wskaźnik produktu	Liczba zrealizowanych projektów inwestycyjnych
Wskaźnik rezultatu	Liczba osób korzystających z obiektów infrastruktury społecznej Liczba filii jednostki kultury utworzonych w ramach programu,
Sposób monitorowania i mierzenia wskaźników	Protokół odbioru, uchwała Rady Gminy w sprawie statutu Gminnego Centrum Kultury,
Szacunkowy koszt realizacji	800 000,00 zł
Źródło finansowania	Środki pozostające w dyspozycji Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, środki własne
Korelacja z innymi projektami	Koła Kultury, Wzrost kompetencji społecznych mieszkańców, Rozpracowani - aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych i nieaktywnych zawodowo z obszaru rewitalizacji

Projekt 5 Utworzenie Centrum Aktywności Lokalnej w Nowokorninie poprzez remont i adaptację istniejącego obiektu użyteczności publicznej.

Realizator projektu	Gmina Hajnówka
Uzasadnienie realizacji / opis przedsięwzięcia	Niniejszy projekt stanowi odpowiedź na wyczerpanie się formuły świetlicy wiejskiej jako miejsca służącego aktywizacji mieszkańców. Problemy zdiagnozowane dla podstrefy dotyczą głównie strefy społecznej (bezrobocie, uzależnienie od pomocy społecznej, niska aktywność sektora NGO w podobszarze). W ramach operacji planowane są prace budowlane oraz wyposażenie obiektu. Prace budowlane obejmą w szczególności: termomodernizację obiektu, roboty sanitarne w zakresie instalacji c.o. oraz łazienek, adaptację pomieszczeń do funkcji CAL (sala multimedialna, sala warsztatowa), remont dachu, przystosowanie obiektu do potrzeb osób niepełnosprawnych). Teren zielony okalający istniejący budynek świetlicy wiejskiej zostanie wyposażony w plac zabaw i zewnętrzną siłownię rekreacyjną. Zakupione zostanie wyposażenie dostosowane do wymogów rozwoju kompetencji cyfrowych, zawodowych i społecznych oraz animacji kulturalnej (meble, komputery, flipchart, projektor multimedialny, zestaw gier i zabaw).

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

	
Partnerstwo	Organizacja pozarządowa, OSP Nowokornino
Lokalizacja projektu	Nowokornino 33, dz. ozn. nr. ewid. goed. 435
Przewidywany okres realizacji projektu (max do 2023 r.)	2020
Cele projektu	Utworzenie Centrum Aktywności Lokalnej w Nowokorninie.
Zakres działań	<ol style="list-style-type: none"> 1. Powołanie Komitetu Społecznego na rzecz utworzenia Centrum Aktywności Lokalnej. 2. Opracowanie programu funkcjonalno - użytkowego. 3. Opracowanie dokumentacji technicznej. 4. Wyłonienie wykonawcy robót budowlanych i dostawa oraz rozruch wyposażenia.
Grupy odbiorców	Mieszkańcy sołectwa Nowokornino.
Wskaźnik produktu	Liczba zrealizowanych projektów inwestycyjnych. Liczba nowych inicjatyw społeczno - kulturalnych na terenie rewitalizacji
Wskaźnik rezultatu	Liczba osób korzystających z obiektów infrastruktury społecznej
Sposób monitorowania i mierzenia wskaźników	Protokół odbioru, listy obecności
Szacunkowy koszt realizacji	800 000,00 zł
Źródło finansowania	EFRR, EFRROW, środki krajowe, środki prywatne, środki własne
Korelacja z innymi projektami	Rozpracowani - aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych i nieaktywnych zawodowo z obszaru rewitalizacji, Wzrost kompetencji społecznych mieszkańców, Koła Kultury

Projekt 6 Bezpieczna i funkcjonalna przestrzeń publiczna w Rzepiskach

Realizator projektu	Gmina Hajnówka
Uzasadnienie realizacji / opis przedsięwzięcia	Mieszkańcy Rzepisk oraz położonego nieopodal Wasilkowa korzystają z obiektu świetlicy wiejskiej zlokalizowanego w Rzepiskach. Obecny stan techniczny świetlicy wiejskiej wymaga interwencji, a ogólnodostępna przestrzeń publiczna adaptacji do pełnienia funkcji integracji społecznej i rekreacji - utworzenie zewnętrznej siłowni rekreacyjnej i mini - placu zabaw

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

	<p>Zmiana funkcji i przeznaczenia ww. obiektów wynika z specyfiki społeczności zamieszkującej oba obszary - duża liczba osób starszych, ale i korzystających z świadczenia 500+ w stosunku do ogółu populacji. Obok nakładów inwestycyjnych obiekt zostanie wyposażony w urządzenia fitness i akcesoria sensoryczne wykorzystywane w aktywizacji osób starszych.</p>
Partnerstwo	Nie
Lokalizacja projektu	Rzepiska 45, dz. ozn. nr ewid. 57/3
Przewidywany okres realizacji projektu (max do 2023 r.)	2021
Cele projektu	Aktywizacja społeczności Rzepisk oraz Wasilkowa poprzez remont świetlicy wiejskiej i adaptację terenów zielonych do funkcji zewnętrznej siłowni rekreacyjnej.
Zakres działań	<ol style="list-style-type: none"> 1. Opracowanie programu funkcjonalno - użytkowego obiektu. 2. Wykonanie dokumentacji technicznej i uzyskanie pozwolenia na budowę. 3. Wykonanie robót budowlanych, dostawa, montaż i rozruch wyposażenia.
Grupy odbiorców	Mieszkańcy sołectw Wasilkowo i Rzepiska.
Wskaźnik produktu	Liczba zrealizowanych projektów inwestycyjnych, Liczba nowych inicjatyw społeczno - kulturalnych na terenie rewitalizacji
Wskaźnik rezultatu	Liczba osób korzystających z obiektów infrastruktury społecznej
Sposób monitorowania i mierzenia wskaźników	Protokół odbioru, listy obecności
Szacunkowy koszt realizacji	700 000,00 zł
Źródło finansowania	EFROW, EFRR, środki krajowe, środki własne

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

Korelacja z innymi projektami	Rozpracowani - aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych i nieaktywnych zawodowo z obszaru rewitalizacji, Wzrost kompetencji społecznych mieszkańców, Koła Kultury
-------------------------------	---

Projekt 7 Inwestuję w siebie	
Realizator projektu	Stowarzyszenie Samorządów Euroregionu Puszcz Białowieska
Uzasadnienie realizacji / opis przedsięwzięcia	Realizacja projektu stanowi odpowiedź na następujące problemy: niskie lub brak kwalifikacji zawodowych osób bezrobotnych, trudną sytuację kobiet na lokalnym rynku pracy, ograniczony dostęp do specjalistów (prawnik, psycholog, mediator, socjoterapeuta), opieka nad podopiecznymi jako bariera dla rozwoju osobistego, spadek aktywności życiowej osób niepracujących). / Projekt skierowany jest do mieszkańców gminy wiejskiej Hajnówka, znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji materialnej oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym. Ma on na celu aktywizację i integrowanie osób objętych opieką przez Gminny Ośrodek Opieki Społecznej, tj. defaworyzowanych i zagrożonych ubóstwem na poziomie społecznym. Grupa docelowa 10 osób zostanie objęta instrumentem aktywnej integracji o charakterze społecznym. Dzięki temu, osoby objęte opieką, będą mogły korzystać ze specjalistycznych porad, do których wcześniej nie miały dostępu. Ponadto, część uczestników projektu zostanie objęta instrumentami aktywnej integracji o charakterze zawodowym.
Partnerstwo	Gmina Hajnówka
Lokalizacja projektu	Większość działań zostanie przeprowadzona w oparciu o infrastrukturę Klubu Integracji Społecznej w Dubiczach Osocznych
Przewidywany okres realizacji projektu (max do 2023 r.)	2019-2020
Cele projektu	Podniesienie aktywności i umiejętności życiowych uczestników projektu (10 os.) z gminy wiejskiej Hajnówka będących w trudnej sytuacji społecznej, przy wykorzystaniu instrumentów aktywnej integracji wynikającej z indywidualnych ścieżek rozwoju.
Zakres działań	Grupa docelowa zostanie objęta instrumentem aktywnej integracji o charakterze społecznym. Dzięki temu, osoby objęte opieką, będą mogły korzystać ze specjalistycznych porad, do których uprzednio nie miały dostępu. Ponadto, część uczestników projektu zostanie objęta instrumentami aktywnej integracji o charakterze zawodowym. W ramach działań projektu przewidziano: - przeprowadzenie diagnozy istniejącej sytuacji socjalno - bytowej w formie wywiadu środowiskowego wraz z możliwością zawarcia kontraktu socjalnego oraz wsparcia w postaci świadczeń z pomocy społecznej dla 10 os., - zapewnienie wsparcia psychologiczno - doradczego w formie zajęć / spotkań / warsztatów z psychologiem, warsztatów autoprezentacji i komunikacji, zarządzania budżetem, szkolenie zawodowe dla 10 os., - trzymiesięczne staże zawodowe

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

	dla 4 osób, - wsparcie w utrzymaniu aktywności zawodowej. Projekt przewiduje również dla wszystkich uczestników zajęcia i zabawy/gry integracyjne w postaci wyjazdu integracyjnego, warsztatów wyjazdowych i gier strategicznych. Do zajęć integracyjnych włączane będą również osoby z otoczenia uczestników projektu.
Grupy odbiorców	Mieszkańcy obszarów wiejskich Gminy Hajnówka, w szczególności osoby znajdujące się w grupie defaworyzowanej, zamieszkujący obszar rewitalizacji
Wskaźnik produktu	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie [osoby]
Wskaźnik rezultatu	Liczba uczestników u których nastąpił wzrost kompetencji Zmniejszenie liczby osób bezrobotnych – 5% w stosunku do wartości bazowej obszaru rewitalizacji.
Sposób monitorowania i mierzenia wskaźników	Formularz rekrutacyjny, ankieta wstępna, protokół z rekrutacji, kopia dokumentu potwierdzająca udział w kursie (po jego zakończeniu)
Szacunkowy koszt realizacji	165 221,25 zł
Źródło finansowania	EFS (w tym: RLKS), środki krajowe, środki krajowe
Korelacja z innymi projektami.	Adaptacja obiektu byłej zlewni mleka w Dubiczach Osocznych do funkcji Klubu Integracji Społecznej

Projekt 8 Wzrost kompetencji społecznych mieszkańców

Realizator projektu	Organizacja pozarządowa w partnerstwie z Gminą Hajnówka
Uzasadnienie realizacji / opis przedsięwzięcia	Rozpad więzi oraz chęci działalności społecznej na terenie gminy wymaga działań aktywizujących. Dotarcie do tak szerokiego grona odbiorców wymaga działań, które będą realizowane przez samych uczestników. Wyjściem do realizacji projektu jest założenie, że historyczne dziedzictwo (materialne i niematerialne) jest dobrem, które cementuje społeczność lokalną. Kwestią bardzo istotną jest forma spotkań, warsztatów, które dla pewności zmian muszą być realizowane w interdyscyplinarnych i międzypokoleniowych zespołach.
Partnerstwo	Tak. Organizacja pozarządowa.
Lokalizacja projektu	Większość działań zostanie przeprowadzona w oparciu o infrastrukturę istniejących świetlic zlokalizowanych w obszarach zdegradowanych (Borysówka, Rzepiska, Dubiny, Dubicze Osoczne, Nowokornino, Wasilkowo).
Przewidywany okres realizacji projektu (max do 2023 r.)	2019-2021
Cele projektu	Projekt będzie miał na celu zwiększenie aktywności społecznej mieszkańców angażując ich w działania związane z tradycją i historią regionu, budowanie szacunku do lokalnej tradycji rzemieślniczej i dziedzictwa kulturowego, kreatywną pracę zespołową, zbliżenie międzypokoleniowe.

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

Zakres działań	W ramach projektu przewiduje się realizację szeregu spotkań i zajęć, których wspólnym celem będzie zwiększenie aktywności społecznej mieszkańców terenów rewitalizowanych poprzez działania których mianownikiem będzie historia unikalne dziedzictwo materialne i niematerialne regionu. Prowadzone będą działania związane ze zbieraniem informacji oraz księgozbiorów o tematyce regionalnej które zostaną przekazane bibliotece w Dubinach. Podczas spotkań będą realizowane warsztaty podczas których uczestnicy będą dzielili się kompetencjami z pozostałymi uczestnikami, zostanie przybliżona tkanina ludowa jako nośnik kultury materialnej, zbudowanie pomostu pomiędzy historiami przodków i współczesnością, reinterpretacja ludowego wzornictwa na nowoczesne formy komunikacji wizualnej, rozwijanie umiejętności pracy zespołowej oraz budowy wartości lokalnej tradycji np. poprzez zajęcia stolarskie polegające na przygotowaniu ławeczek, które następnie społeczność lokalna będzie montowała przy zabudowaniach miejscowości.
Grupy odbiorców	Mieszkańcy obszarów objętych rewitalizacją, w szczególności dzieci, osoby dorosłe oraz osoby w wieku podeszłym.
Wskaźnik produktu	Liczba zrealizowanych projektów społecznych Liczba inicjatyw/szkoleń podnoszących kwalifikacje zawodowe Liczba dzieci uczestniczących w zajęciach dodatkowych Liczba osób w wieku 50 lat i więcej objętych wsparciem w programie Liczba nowych inicjatyw społeczno kulturalnych na terenie rewitalizacji
Wskaźnik rezultatu	Spadek interwencji policji o na terenie rewitalizowanym Zwiększenie ilości osób korzystających z zasobów biblioteki
Sposób monitorowania i mierzenia wskaźników	Sprawozdanie z realizacji projektu, badanie pre – post, bieżący monitoring.
Szacunkowy koszt realizacji	750 000,00
Źródło finansowania	EFS, ASOS, FIO, środki własne
Korelacja z innymi projektami.	Bezpieczna i funkcjonalna przestrzeń publiczna w Dubinach, Utworzenie filii Gminnego Centrum Kultury w Borysówce, Utworzenie Centrum Aktywności Lokalnej w Nowokorninie poprzez remont i adaptację istniejącego obiektu użyteczności publicznej, Bezpieczna i funkcjonalna przestrzeń publiczna w Rzepiskach, Adaptacja obiektu byłej zlewni mleka w Dubiczach Osocznych do funkcji Klubu Integracji Społecznej, Rozbudowa, modernizacja i wyposażenie Gminnego Centrum Kultury w Dubinach, Bezpieczna i funkcjonalna przestrzeń publiczna w Borku

Projekt 9 Adaptacja obiektu byłej zlewni mleka w Dubiczach Osocznych do funkcji Klubu Integracji Społecznej

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

Realizator projektu	Gmina Hajnówka
Uzasadnienie realizacji / opis przedsięwzięcia	<p>Miejscowość Borek nie posiada w swoich zasobach nieruchomości, która może przeznaczyć na utworzenie Klubu Integracji Społecznej. Budowa nowego obiektu ze względu na wysokie koszty samej inwestycji oraz utrzymania nie jest brana pod uwagę, dlatego też planowane jest zaadaptowanie obiektu byłej zlewni mleka w Dubiczach Osocznych. Brak miejsca do integracji mieszkańców, duża odległość od najbliższych ośrodków miejskich ogranicza dostęp do oferty edukacyjnej (ustawiczne kształcenie) czy centów kultury. Generuje również szereg negatywnych zjawisk społecznych – rozpad więzi wewnątrz lokalnej - wiejskiej społeczności. Niniejszy projekt stanowi odpowiedź na żywotną potrzebę lokalnej społeczności w zakresie utworzenia obiektu infrastruktury publicznej o funkcji centrum aktywnej integracji.</p>
Partnerstwo	Nie
Lokalizacja projektu	Dubicze Osoczne, dz. ozn. nr. Geod. 200/1
Przewidywany okres realizacji projektu (max do 2023 r.)	2019– 2020
Cele projektu	Adaptacja obiektu byłej zlewni mleka w Dubiczach Osocznych do funkcji Klubu Integracji Społecznej.
Zakres działań	Operacja posiada opracowaną dokumentację projektową oraz uzyskała pozwolenie na budowę. Wykonanie robót budowlanych (branża ogólnobudowlana, elektryczna, sanitarna) w zakresie adaptacji obiektu byłej mleczarni do funkcji integracji społecznej i aktywizacji zawodowej. Zakup i rozruch wyposażenia pomieszczenia świetlicy, sali komputerowej oraz pomieszczenia socjalnego. Budynek zostanie wyposażony w instalację powietrznej pompy ciepła celem racjonalizacji kosztów utrzymania obiektu.
Grupy odbiorców	Mieszkańcy Borka i Dubicz Osocznych, w szczególności osoby zagrożone wykluczeniem społecznym – zarówno osoby należące do grupy defaworyzowanej w rozumieniu LSR LGD „PB”.
Wskaźnik produktu	Liczba zrealizowanych projektów inwestycyjnych
Wskaźnik rezultatu	<p>Liczba nowotworzonych obiektów użyteczności publicznej w ramach programu</p> <p>Liczba osób korzystających z obiektów infrastruktury społecznej</p>

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

Sposób monitorowania i mierzenia wskaźników	Protokół odbioru robót budowlanych.
Szacunkowy koszt realizacji	600 000,00 zł
Źródło finansowania	EFRR, EFS, środki własne
Korelacja z innymi projektami	Utworzenie Klubu Integracji Społecznej w Dubiczach Osocznych, Wzrost kompetencji społecznych mieszkańców, Koła Kultury, Rozpracowani - aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych i nieaktywnych zawodowo z obszaru rewitalizacji.

Projekt 10 Oferta zajęć pozalekcyjnych

Realizator projektu	Placówki edukacyjne na terenie Gminy Hajnówka
Uzasadnienie realizacji / opis przedsięwzięcia	Podstawowym problemem w Szkołach Podstawowych są niższe szanse edukacyjne uczniów spowodowane brakami wiedzy i umiejętności, niskimi możliwościami rozwijania pasji i zainteresowań wśród uczniów zdolnych. Dydaktyka jest mało dostosowana do indywidualnych potrzeb uczniów. Jest to szczególnie istotne z punktu rozwijania zainteresowań i umiejętności uczniów w zakresie kompetencji kluczowych. W szkołach wiejskich powodem tego są niskie nakłady tych szkół na wprowadzenie i stosowanie nowoczesnych pomocy dydaktycznych wykorzystujących nowoczesne technologie.
Partnerstwo	nie
Lokalizacja projektu	Szkoła podstawowa w Dubinach
Przewidywany okres realizacji projektu (max do 2023 r.)	2020-2023
Cele projektu	Poprawa warunków edukacyjnych i wychowawczych Poprawa oferty edukacyjnej, w tym zajęć pozalekcyjnych i zajęć przedszkolnych
Zakres działań	Organizacja dodatkowych zajęć w ramach projektu i doposażenie szkół w pomoce dydaktyczne przyczyni się do poprawy jakości pracy i wzrostu efektów kształcenia. Nauczyciele będą stosować nowe metody pracy, korzystać z nowych pomocy dydaktycznych, nabywać nowe doświadczenia i umiejętności. Realizacja projektu pozwoli na zaspokojenie potrzeb edukacyjnych uczniów i wpłynie na prawidłowe relacje pomiędzy nauczycielami i rodzicami.
Grupy odbiorców	Uczniowie, nauczyciele i rodzice
Wskaźnik produktu	Liczba dzieci uczestniczących w zajęciach dodatkowych Liczba zrealizowanych projektów społecznych
Wskaźnik rezultatu	Liczba dzieci, u których rozwinęły się zainteresowania w wyniku udziału w projekcie
Sposób monitorowania i mierzenia wskaźników	Ilość uczestników u których nastąpił wzrost kwalifikacji po uczestnictwie w szkoleniach

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

Szacunkowy koszt realizacji	300 000,00
Źródło finansowania	EFS, środki własne
Korelacja z innymi projektami	Wzrost kompetencji społecznych mieszkańców, Bezpieczna i funkcjonalna przestrzeń publiczna w Dubinach, Utworzenie obiektu zewnętrznej infrastruktury sportowej w Dubinach

Projekt 11 Bezpieczna i funkcjonalna przestrzeń publiczna w Borku	
Realizator projektu	Gmina Hajnówka
Uzasadnienie realizacji / opis przedsięwzięcia	Przestrzeń publiczną w miejscowości stanowią główna ulica wsi oraz budynek świetlicy wiejskiej (adaptowany z obiektu mieszkalnego) wraz z terenem zielonym. Podstawowym problemem zdiagnozowanym w procesie rewitalizacji jest zagrożenie bezpieczeństwa mieszkańców wsi. Interwencje policji z jednej strony dotyczą wykroczeń o charakterze komunikacyjnym z drugiej zaś są pokłosiem konfliktów międzysąsiedzkich. Wąski pas drogowy oraz stan techniczny pomieszczeń wymaga interwencji. W zakresie drogi - ustawienie oznakowania oraz luster drogowych, w zakresie świetlicy wiejskiej - dostępność dla osób niepełnosprawnych, przebudowa (w tym: docieplenie obiektu, wykonanie wentylacji, instalacji c.o) oraz wyposażenie w mini - plac zabaw i mini - siłownię. Zaproponowany zakres interwencji z jednej strony wpłynie pozytywnie na bezpieczeństwo użytkowników głównej ulicy wsi – z drugiej natomiast stworzy neutralną przestrzeń do integracji mieszkańców i nawiązywania kontaktów.
Partnerstwo	Nie
Lokalizacja projektu	Borek 9, dz. ozn. nr. ewid. 7 (droga) i 68
Przewidywany okres realizacji projektu (max do 2023 r.)	2023
Cele projektu	Poprawa bezpieczeństwa i tworzenie przestrzeni do integracji mieszkańców sołectwa Borek
Zakres działań	1. Uzgodnienie zakresu robót z zarządcą drogi (Powiatowy Zarząd Dróg w Hajnówce). 2. Wyłonienie wykonawcy robót budowlanych (w tym robót w zakresie oznakowania dróg). 3. Realizacja inwestycji.
Grupy odbiorców	Mieszkańcy sołectwa Borek
Wskaźnik produktu	Liczba zrealizowanych projektów inwestycyjnych
Wskaźnik rezultatu	Spadek interwencji policji o na terenie rewitalizowanym - 5% w stosunku do wartości bazowej obszaru rewitalizacji.
Sposób monitorowania i mierzenia wskaźników	protokół odbioru, informacje KPP w Hajnówce
Szacunkowy koszt realizacji	240 000,00 zł

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

Źródło finansowania	PROW, środki własne, środki krajowe, w tym granty korporacyjne
Korelacja z innymi projektami	Wzrost kompetencji społecznych mieszkańców, Koła Kultury, Rozpracowani - aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych i nieaktywnych zawodowo z obszaru rewitalizacji.

Projekt 12 Spotkajmy się w Dubinach	
Realizator projektu	Gminne Centrum Kultury w Dubinach
Uzasadnienie realizacji / opis przedsięwzięcia	Stopniowa zmiana charakteru Dubin z typowo agrarnego na "sypialnię" miasta Hajnówka (proces cywilizacyjny), przyspieszony inwestycją w zakresie przebudowy głównej ulicy wsi (droga woj. 685), sprawiają, iż w sołectwie Dubiny wystąpił deficyt ogólnodostępnej przestrzeni publicznej. Dodatkowo w Dubinach żywiołowo rozwija się zabudowa jednorodzinna (sprzyjają temu uzbrowienie w instalację sanitarną i bliskość miasta - Hajnówki) - pojawiają się nowi mieszkańcy - o odmiennych wartościach, stylu życia i portfelu. W celu stworzenia i utrzymania dobrego klimatu dla integracji mieszkańców należy zadbać o atrakcyjną ofertę kulturalną, dla wszystkich grup wiekowych, realizowaną w oparciu o ogólnodostępną przestrzeń publiczną oraz infrastrukturę
Partnerstwo	NGO, grupy nieformalne działające w otoczeniu GCK,
Lokalizacja projektu	Gminne Centrum Kultury w Dubinach
Przewidywany okres realizacji projektu (max do 2023 r.)	2020-2023
Cele projektu	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zapewnienie atrakcyjnych form spędzania wolnego czasu w ogólnodostępnej otwartej przestrzeni publicznej. 2. Rozwój kompetencji najmłodszych mieszkańców Dubin w zakresie teatru i kinematografii. 3. Rozwój czytelnictwa oraz kształtowanie wrażliwości czytelniczej. 4. Inspirowanie najmłodszego pokolenia mieszkańców sołectwa do podejmowania aktywności fizycznej jako formy spędzania wolnego czasu jako alternatywa wobec stacjonarnego trybu życia. 5. Rozwój kompetencji manualnych i pobudzanie kreatywności dorosłych oraz niepełnoletnich uczestników warsztatów w oparciu o nowe technologie. 6. Popularyzacja gry w szachy i gry szachopodobne wśród mieszkańców Dubin.
Zakres działań	<p>W ramach projektu zrealizowane zostaną następujące bloki tematyczne:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kino pod gwiazdami - organizacja pokazów filmów w okresie letnim. 2. Dubińska Olimpiada Kulturalna - interdyscyplinarne warsztaty teatralno - filmowe dla dzieci i młodzieży z obszarów wiejskich finalizowane wystawieniem przedstawienia oraz montażem filmu. 3. ZaCzytani - blok działań zachęcający do korzystania z księgozbioru biblioteki publicznej w Dubinach - m.in. konkurs

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

	<p>na najzarłocniejszego Mola (książkowego) zakończony olimpiadą wiedzy o współczesnej literaturze (odrębne grupy wiekowe).</p> <p>4. Magiczny Plac Zabaw - gry i zabawy dla najmłodszych prowadzone w oparciu o infrastrukturę placu zabaw - do realizacji w okresie ferii wakacyjnych).</p> <p>5. FabLab w Dubinach - realizowane w oparciu o dostęp do zasobów Programu Społecznego Pracowni Orange, warsztaty dla grup wiekowych dzieci i dorosłych z zakresu wykorzystania nowych (i "starych") technologii - modelowanie i druk 3D, animacja poklatkowa, programowanie w Scratchu, grafika komputerowa, zakładamy Narzędziownię (kącik małego i dużego majsterkowicza), warsztaty budowy longboardów.</p> <p>6. Porusz Głowę i Umysł - warsztaty nauki gry w szachy (i gry szachopodobne) oraz gimnastyka rozciągająca dla małych i dużych.</p>
Grupy odbiorców	Mieszkańcy strefy "Główna" w Dubinach, turyści
Wskaźnik produktu	Liczba zrealizowanych projektów społecznych, Liczba dzieci uczestniczących w zajęciach dodatkowych, Liczba osób w wieku 50 lat i więcej objętych wsparciem w programie
Wskaźnik rezultatu	Zwiększenie ilości osób korzystających z zasobów biblioteki, Liczba dzieci u których rozwinęły się zainteresowania w wyniku udziału w projekcie
Sposób monitorowania i mierzenia wskaźników	listy uczestników projektu, dyplomy i ankiety monitorujące
Szacunkowy koszt realizacji	120 000,00 zł
Źródło finansowania	środki MKiDN, granting korporacyjny, środki krajowe, środki własne,
Korelacja z innymi projektami	Rozbudowa, modernizacja i wyposażenie Gminnego Centrum Kultury w Dubinach, Bezpieczna i funkcjonalna przestrzeń publiczna w Dubinach

Projekt 13 Program Aktywności Sportowej dla dzieci i młodzieży pochodzących z obszarów wiejskich Gminy Hajnówka

Realizator projektu	Gmina Hajnówka
Uzasadnienie realizacji / opis przedsięwzięcia	<p>Projekt stanowi odpowiedź na potrzebę uatrakcyjnienia oferty edukacyjnej w wiejskich szkołach w Dubinach i Nowokorninie o pozalekcyjną ofertę zajęć sportowych - oparte o infrastrukturę boisk sportowych i świetlic wiejskich. W ramach projektu przewiduje się realizację zajęć z zakresu piłki nożnej (utrzymująca się na stałym poziomie popularność dyscypliny sportu) oraz tenisa - stołowego (duża ilość obiektów użyteczności publicznej wyposażonych w tenis stołowy, dobry klimat dla tenisa stołowego - duża liczba "oldboyów" kultywująca tradycję tenisa stołowego). W ramach operacji przewiduje się zakup wyposażenia sportowego oraz realizację zajęć.</p>

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

Partnerstwo	Organizacja pozarządowa
Lokalizacja projektu	Szkoła Podstawowa w Dubinach, Szkoła Podstawowa w Nowokorninie, obiekty świetlic wiejskich (Borysówka, Nowokornino, Borek)
Przewidywany okres realizacji projektu (max do 2023 r.)	2021 - 2022
Cele projektu	Rozwój pozalekcyjnej oferty sportowej adresowanej do uczniów Szkół Podstawowych Gminy Hajnówka
Zakres działań	1. Zakup sprzętu i wyposażenia sportowego d.c. realizacji zajęć. 2. Zatrudnienie instruktorów zewnętrznych. 3. Rekrutacja uczestników. 4. Realizacja bloku piłki nożnej. 5. Realizacja bloku tenisa stołowego.
Grupy odbiorców	Dzieci i młodzież z obszarów wiejskich Gminy Hajnówka, zarówno uczęszczający do placówek edukacyjnych na terenie Gminy jak i zamieszkujących na terenie gminy,
Wskaźnik produktu	Liczba dzieci uczestniczących w zajęciach dodatkowych
Wskaźnik rezultatu	Liczba osób korzystających z infrastruktury społecznej, Liczba dzieci, u których rozwinęły się zainteresowania w wyniku udziału w projekcie
Sposób monitorowania i mierzenia wskaźników	Listy obecności, protokoły odbioru, dyplomy dla uczestników
Szacunkowy koszt realizacji	50 000,00 zł
Źródło finansowania	środki krajowe, w szczególności pozostające w dyspozycji Ministra Sportu i Turystyki, EFS, środki własne,
Korelacja z innymi projektami	Utworzenie obiektu zewnętrznej infrastruktury sportowej w Dubinach

Projekt 14 Rozbudowa, modernizacja i wyposażenie Gminnego Centrum Kultury w Dubinach

Realizator projektu	Gminne Centrum Kultury w Dubinach
Uzasadnienie realizacji / opis przedsięwzięcia	Budynek GCK stanowi obiekt świetlicy wiejskiej wzniesiony w latach 60'tych ubiegłego stulecia. Budynek murowany, jednokondygnacyjny – z nieużytkowym poddaszem. Budynek wyposażony jest w podstawową infrastrukturę sanitarną (przyłącze kanalizacyjne, wodociągowe), elektryczną oraz posiada dostęp do szerokopasmowego Internetu. Jako siedziba Gminnego Centrum Kultury (samorządowej jednostki kultury) stanowi zaplecze logistyczne dla działalności świetlic wiejskich, ale i centrum życia kulturalnego. Budynek dysponuje jednym dużym pomieszczeniem ze sceną (sala widowiskowa), pomieszczeniem biblioteki publicznej (miejsce przechowywania księgozbioru) oraz pomieszczeniem wykorzystywanym obecnie jako Pracownia Orange (pracownia multimedialna). Na przestrzeni lat budynek był poddawany

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

	wielokrotnym modernizacjom i adaptacjom (m.in. przeprowadzono remont sali widowiskowej). Podstawowym problemem pozostaje kwestia ogrzewania obiektu (duża kubatura przy małej powierzchni użytkowej, ogrzewanie elektryczne) i generowanych z tego tytułu kosztów eksploatacyjnych. Poprawy wymaga funkcjonalność obiektu – zarówno w zakresie adaptacji pomieszczeń jak i doposażenia obiektu – celem dostosowania do potrzeb i oczekiwań grup działających przy GCK.
Partnerstwo	Pracownia Orange w Dubinach, Wioska Małego Osocznika w Dubinach, Klub Taty w Dubinach, Koło Gospodyń Wiejskich w Dubinach
Lokalizacja projektu	ul. Główna 116, 17-200 Dubiny
Przewidywany okres realizacji projektu (max do 2023 r.)	2019 – 2023
Cele projektu	Rozwój zaplecza infrastrukturalnego (baza lokalowa oraz wyposażenie) Gminnego Centrum Kultury w Dubinach
Zakres działań	1. Opracowanie programu funkcjonalno – użytkowego. 2. Opracowanie dokumentacji technicznej, audytu energetycznego, przedmiarów i kosztorysów – uzyskanie wymaganych prawem pozwoleń. 3. Wyłonienie wykonawcy robót budowlanych (głęboka termomodernizacja, wykonanie instalacji C.O., instalacji OZE – pompa ciepła, instalacje teletechniczne, ekspozytory) przy obiekcie Centrum i dostawy wyposażenia (meble, sprzęt pracowni komputerowej i multimedialnej).
Grupy odbiorców	Mieszkańcy sołectwa Dubiny – strefa „Główna”, grup nieformalne i organizacje pozarządowe działające w otoczeniu GCK,
Wskaźnik produktu	Liczba zmodernizowanych obiektów kultury
Wskaźnik rezultatu	Wzrost potencjału Gminnego Centrum Kultury w Dubinach w zakresie świadczenia usług społecznych i kulturalnych
Sposób monitorowania i mierzenia wskaźników	Protokół odbioru robót, dostawy wyposażenia, wzrost aktywności społecznej i kulturalnej,
Szacunkowy koszt realizacji	1 800 000,00 zł
Źródło finansowania	EFRR, PROW, środki Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, środki własne
Korelacja z innymi projektami	Spotkajmy się w Dubinach, Koła Kultury, Wzrost kompetencji społecznych mieszkańców, Rozpracowani - aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych i nieaktywnych zawodowo z obszaru rewitalizacji.

Projekt 15 Rozpracowani - aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych i nieaktywnych zawodowo z obszaru rewitalizacji.

Realizator projektu	Organizacja pozarządowa w partnerstwie z Gminą Hajnówka
---------------------	---

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

Uzasadnienie realizacji / opis przedsięwzięcia	Pracodawcy (branża drzewna, usługi remontowe) z obszaru Gminy Hajnówka prowadzący działalność produkcyjną dostrzegają potrzebę i wyrażają chęć zatrudnienia nowych pracowników. Bariere stanowią niskie kwalifikacje i wysoka podaż pracy, która wpływa na mobilność pracowników. Starzenie się społeczeństwa, współczesny model funkcjonowania rodziny (do rzadkości należą rodziny wielopokoleniowe) - tworzą popyt na wykwalifikowanych opiekunów osób starszych. Z drugiej strony w obszarze zdegradowanym występuje wysoka skala bezrobocia, w tym bezrobocia ukrytego. Zwiększenie aktywności zawodowej osób z obszaru rewitalizacji wspomogę rozwój przedsiębiorczości na terenie Gminy (zarówno poprzez podjęcie zatrudnienia jak i założenie własnej działalności przez OB) jak i pośrednio przyczyni się do niwelowania skali problemów społecznych związanych z bezrobociem (uzależnienie od pomocy społecznej, wykluczenie społeczne).
Partnerstwo	Tak
Lokalizacja projektu	Borek, Borysówka, Dubicze Osoczne, Dubiny, Rzepiska, Wasilkowo, Nowokornino - projekt realizowany głównie w oparciu o infrastrukturę publiczną Gminy Hajnówka (wkład własny)
Przewidywany okres realizacji projektu (max do 2023 r.)	2022 - 2023
Cele projektu	Aktywizacja osób bezrobotnych i nieaktywnych zawodowo z obszaru rewitalizacji
Zakres działań	1. Powołanie Grupy Sterującej projektem (przedstawiciele NGO, Gminy Hajnówka i pracodawców). 2. Rekrutacja uczestników projektu - sygnowanie kontraktów socjalnych. 3. Opracowanie wspólnie z doradcą zawodowym Indywidualnych Planów Działania. 4. Trening umiejętności personalnych i wsparcie psychologiczne. 5. Zewnętrzne szkolenia zawodowe 6. Staże.
Grupy odbiorców	Osoby bezrobotne z obszaru rewitalizacji, także osoby z grupy defaworyzowanej (w rozumieniu LSR LGD "PB")
Wskaźnik produktu	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie [osoby]
Wskaźnik rezultatu	Liczba uczestników u których nastąpił wzrost kwalifikacji
Sposób monitorowania i mierzenia wskaźników	Formularz rekrutacyjny, ankieta wstępna, protokół z rekrutacji, kopia dokumentu potwierdzająca udział w kursie (po jego zakończeniu)
Szacunkowy koszt realizacji	300 000,00 zł
Źródło finansowania	EFS (także RLKS), środki własne, środki krajowe,
Korelacja z innymi projektami	Utworzenie filii Gminnego Centrum Kultury w Borysówce, Utworzenie Centrum Aktywności Lokalnej w Nowokorninie poprzez remont i adaptację istniejącego obiektu użyteczności publicznej,

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

	Bezpieczna i funkcjonalna przestrzeń publiczna w Rzepiskach, Adaptacja obiektu byłej zlewni mleka w Dubiczach Osocznych do funkcji Klubu Integracji Społecznej, Bezpieczna i funkcjonalna przestrzeń publiczna w Borku
--	--

Projekt 16 Koła Kultury - Reaktywacja Kół Wiejskich obszarów rewitalizowanych Gminy Hajnówka	
Realizator projektu	Gminny Ośrodek Kultury w Dubinach w współpracy z organizacją pozarządową (partnerstwo)
Uzasadnienie realizacji / opis przedsięwzięcia	Koła Gospodyń Wiejskich przeżywające swoją "złotą erę" w latach 50' tych i 60'tych (w każdej miejscowości wchodzącej obecnie w skład GH znajdowało się KGW - zrzeszające gospodynie i Kółko Rolnicze - zrzeszające gospodarzy) ubiegłego stulecia znajdują się obecnie w regresie. KGW były ważnym elementem życia społecznego w każdym sołectwie i wsi - organizowały życie kulturalne, przodowały w nowatorskich metodach hodowli małych zwierząt gospodarskich i uprawie roślin ogrodowych. Obecnie pojawiła się szansa na ich reaktywację - osoby które tworzyły dawne KGW i KR obecnie są lub przechodzą w wiek emerytalny. Niniejszy projekt stanowi odpowiedź na oddolną potrzebę wykorzystania ich potencjału dla organizacji życia kulturalnego i integracji społecznej mieszkańców obszarów rewitalizowanych w oparciu o Koła Gospodyń i Gospodarzy Wiejskich. Pilotażowe projekty (3) oparte na ww. założeniach były z powodzeniem realizowane w GH w latach 2015 - 2017.
Partnerstwo	TAK
Lokalizacja projektu	Obszary zdegradowane, w oparciu o infrastrukturę publiczną istniejącą i planowaną w obszarach, Gminne Centrum Kultury w Dubinach (ul. Główna 116,), Klub Serniora w Dubinach (ul. Szkolna 1), Filia Gminnego Centrum Kultury w Borysówce (Borysówka 34), Centrum Aktywności Lokalnej w Nowokorninie (Nowokornino 33), Świetlica w Rzepiskach (Rzepiska 45), Klub Integracji Społecznej w Dubiczach Osocznych (dz. ozn. nr. Geod. 200/1),
Przewidywany okres realizacji projektu (max do 2023 r.)	2018 - 2023
Cele projektu	Aktywizacja społeczna i kulturalna społeczności obszarów zdegradowanych poprzez wykorzystanie potencjału rodzimych grup nieformalnych
Zakres działań	1. Zawiązanie KGiGW na obszarach zdegradowanych Gminy Hajnówka. 2. Ogłoszenie konkursu na małe projekty dla grup nieformalnych (regranting). 3. Realizacja mikroprojektów - wsparcie merytoryczne grantobiorców. 4. Opracowanie i wydanie publikacji stanowiącej dokumentację realizacji projektu.
Grupy odbiorców	Mieszkańcy obszarów zdegradowanych

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

Wskaźnik produktu	Liczba zrealizowanych projektów społecznych, Liczba oddolnych inicjatyw (projektów) przeprowadzonych na obszarach zdegradowanych w ramach Projektu
Wskaźnik rezultatu	Rozwój potencjału mieszkańców w zakresie samoorganizacji wydarzeń społeczno - kulturalnych na obszarach zdegradowanych
Sposób monitorowania i mierzenia wskaźników	Dane Gminnego Centrum Kultury w Dubinach
Szacunkowy koszt realizacji	100 000,00 zł
Źródło finansowania	FIO, EFRR, EFRROW, granting korporacyjny, środki własne, środki pozostające w dyspozycji MKiDN,
Korelacja z innymi projektami	Adaptacja obiektu byłej zlewni mleka w Dubiczach Osocznych do funkcji Klubu Integracji Społecznej, Utworzenie filii Gminnego Centrum Kultury w Borysówce, Utworzenie Centrum Aktywności Lokalnej w Nowokorninie poprzez remont i adaptację istniejącego obiektu użyteczności publicznej, Bezpieczna i funkcjonalna przestrzeń publiczna w Rzepiskach, Bezpieczna i funkcjonalna przestrzeń publiczna w Borku, Utworzenie Klubu Integracji Społecznej w Dubiczach Osocznych

Projekt 17 Akademia Aktywnego Seniora w Dubinach - Opoka	
Realizator projektu	Organizacja pozarządowa
Uzasadnienie realizacji / opis przedsięwzięcia	Dubiny stanowią największą jednostkę osadniczą Gminy Hajnówka oraz centrum życia społeczno - kulturalnego gminy. Największy odsetek osób starszych zamieszkuje w strefie "Główna". W strefie "Główniej" w związku z przebudową drogi nr 685 (ul. Główna) zlikwidowano większość wiejskich ławeczek - deficyt publicznych miejsc do spotkań i integracji wewnątrz grupy wiekowej. Niniejszy projekt zaspokaja potrzebę funkcjonowania przestrzeni umożliwiającej wydłużenie funkcjonowania osób w wieku senioralnym w społeczeństwie. Ideą projektodawcy jest aby obok świadczenia usług na rzecz seniorów również wzbudzać uśpiony w ich potencjał - transfer pionowy (międzypokoleniowy) wiedzy związanej z dziedzictwem kultury materialnej regionu (tkactwo duosnowowe, snycerka, rzeźbiarstwo, szycie w słomie). W wyniku realizacji projektu seniorzy nie tylko będą odbiorcą adresowanych doń działań, ale i realizatorem (wolontariusze prowadzący warsztaty z zakresu rzemiosła ludowego).
Partnerstwo	Gmina Hajnówka (Klub "Senior" +)
Lokalizacja projektu	Dubiny, ul. Szkolna 1, Klub "Senior" +
Przewidywany okres realizacji projektu (max do 2023 r.)	2019-2020
Cele projektu	Zapewnienie oferty usług asystenckich, opiekuńczych i animacyjnych dla osób starszych

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

Zakres działań	1. Działania edukacyjne mające na celu zwiększenie bezpieczeństwa osób starszych. 2. Działania edukacyjne i poradnictwo zwiększające zdolność osób starszych w rzecznictwie swych praw. 3. Zdrowy i Aktywny Senior - blok zdrowego gotowania i gimnastyki dla osób starszych. 4. Senior Aktywny Lokalnie - seniorzy czytają bajki dzieciom w przedszkolu oraz uczestnikom wycieczek do Domu Seniora. Jako wolontariusze prowadzący warsztaty upowszechniają tradycyjną dla Dubin wiedzę wśród młodszych mieszkańców Dubin.
Grupy odbiorców	osoby w wieku senioralnym
Wskaźnik produktu	Liczba osób w wieku 50 lat i więcej objętych wsparciem w programie, Liczba zrealizowanych projektów społecznych
Wskaźnik rezultatu	Wzrost kompetencji społecznych osób w wieku senioralnym. Zapewnienie dziennej opieki dla grupy 20 osób w okresie realizacji projektu. Wzrost zaangażowania osób starszych w aktywność społeczną i promocja wśród przedmiotowej grupy idei wolontariatu.
Sposób monitorowania i mierzenia wskaźników	Listy uczestników, ankieta monitorująca
Szacunkowy koszt realizacji	200 000,00 zł
Źródło finansowania	ASOS, EFS, środki krajowe - w tym środki prywatne, granty korporacyjne
Korelacja z innymi projektami	Utworzenie Klubu Seniora w Dubinach

Projekty uzupełniające

Poza przedsięwzięciami głównymi planowana jest również realizacja przedsięwzięć uzupełniających. Projekty te, będą wpływały na tereny rewitalizowane ale ze względu na swój charakter oraz zasięg będą realizowane także poza tym obszarem. Na obecnym etapie trudno jest określić formę realizacji projektów oraz ich ramy finansowe. Głównym założeniem projektów uzupełniających są zmiany związane z problemem wysokiego odsetku zachorowań na raka (projekty związane z ograniczaniem emisji oraz likwidacją czynników kancerogennych), wsparcia w zakresie opieki nad dziećmi w wieku przedszkolnym, aktywizacji mieszkańców, a także wzmocnianie poczucia tożsamości lokalnej. Wpłyną one na zwiększenie poziomu integracji mieszkańców, w tym integracji międzypokoleniowej.

Przedsięwzięcia finansowane będą zarówno ze środków komercyjnych (np. pożyczki, kredyty), środków własne budżetu gminy, środków Unii Europejskiej oraz środków budżetu Państwa.

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

- Modernizacja indywidualnych źródeł ciepła tj. likwidacja indywidualnych kotłowni lub palenisk węglowych, zastąpienie ich źródłami o wyższej niż dotychczas sprawności wytwarzania ciepła – gmina Hajnówka.
- Wymiana azbestowego pokrycia dachowego na nieruchomościach zlokalizowanych na terenie Gminy Hajnówka.
- Utworzenie inkubatora małego przetwórstwa rolnego.
- Warsztaty w zakresie rozpoczęcia własnej działalności gospodarczej.
- Ochrona dziedzictwa kulturowego i rozwój zasobów kultury.
- Aktywność społeczna promująca integrację wewnętrzną – międzypokoleniową.
- Rozwój turystyki poprzez dziedzictwo materialne i niematerialne regionu.
- Zajęcia międzypokoleniowe street-art dla dzieci i dorosłych.
- Tworzenie nowych szlaków rowerowych jako czynnika wpływającego na rozwój przedsiębiorczości oraz atrakcyjności turystycznej.
- Poprawa funkcjonalności nastającej przestrzeni publicznej oraz tworzenie nowych miejsc rekreacyjno-wypoczynkowych oraz wypoczynku i rekreacji dla mieszkańców.
- Działania zwiększające świadomość ekologiczną mieszkańców w szczególności dzieci jako nośnika wiedzy.
- Program aktywizacji osób starszych dla Gminy Hajnówka.
- Wspieranie rozwoju osób zagrożonych wykluczeniem społecznym poprzez utworzenie spółdzielni socjalnej.
- Adaptacja i tworzenie nowych świetlic wiejskich, Klubów Integracji Społecznej oraz świetlic środowiskowych.
- Tworzenie nowych oddziałów oraz rozwój oferty zajęciowej w placówkach przedszkolnych.

Ramy finansowe programu

Przedsięwzięcia przewidziane w ramach Programu Rewitalizacji mogą być realizowane przez podmioty z sektora publicznego, prywatnego jak i pozarządowego. W procesie wdrażania poszczególnych inwestycji bardzo istotną kwestią będzie montaż finansowy (dywersyfikacja źródeł finansowania), który pozwoli na zwiększenie szansy powodzenia oraz realizację przyjętych założeń.

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

Wśród źródeł finansowania przedsięwzięć należy wymienić m. in. środki komercyjne (np. pożyczki, kredyty), środki własne budżetu gminy, środki Unii Europejskiej, środki budżetu Państwa.

Tabela 40 Szacunkowe ramy finansowe przedsięwzięć

Lp.	Nazwa projektu	szacunkowa wartość	Proponowane źródła finansowania
1	Bezpieczna i funkcjonalna przestrzeń publiczna w Dubinach	750 000,00	Fundusze Polityki Spójności – 579 268,00 Środki Własne – 170 732,00
2	Utworzenie obiektu zewnętrznej infrastruktury sportowej w Dubinach	1 500 000,00	Fundusze Polityki Spójności – 1 158 537,00 Środki Własne – 341 463,00
3	Utworzenie Klubu Seniora w Dubinach	200 000,00	Fundusze Publiczne – 158 000,00 Środki Własne – 42 000,00
4	Utworzenie filii Gminnego Centrum Kultury w Borysówce	800 000,00	Fundusze Publiczne – 640 000,00 Środki Własne – 160 000,00
5	Utworzenie Centrum Aktywności Lokalnej w Nowokorninie poprzez remont i adaptację istniejącego obiektu użyteczności publicznej.	800 000,00	Fundusze Polityki Spójności – 617 886,00 Środki Własne – 182 114,00
6	Bezpieczna i funkcjonalna przestrzeń publiczna w Rzepiskach	700 000,00	Fundusze Polityki Spójności – 362 122,00 Środki Własne – 337 878,00
7	Inwestuję w siebie	165 221,21	Fundusze Polityki Spójności – 165 221,00
8	Wzrost kompetencji społecznych mieszkańców	750 000,00	Fundusze Polityki Spójności – 750 000,00
9	Adaptacja obiektu byłej zlewni mleka w Dubiczach Osocznych do funkcji Klubu Integracji Społecznej	600 000,00	Fundusze Polityki Spójności – 463 415,00 Środki Własne – 136 585,00
10	Oferta zajęć pozalekcyjnych	300 000,00	Fundusze Polityki Spójności – 285 000,00 Środki Własne – 15 000,00

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

11	Bezpieczna i funkcjonalna przestrzeń publiczna w Borku	240 000,00	Fundusze Polityki Spójności – 124 156,00 Środki Własne – 115 844,00
12	Spotkajmy się w Dubinach	120 000,00	Fundusze Polityki Spójności – 96 000,00 Prywatne Środki Krajowe – 12 000,00 Środki Własne – 12 000,00
13	Program Aktywności Sportowej dla dzieci i młodzieży pochodzących z obszarów wiejskich Gminy Hajnówka	50 000,00	Fundusze Publiczne – 25 000,00 Środki Własne – 25 000,00
14	Rozbudowa, modernizacja i wyposażenie Gminnego Centrum Kultury w Dubinach	1 800 000,00	Fundusze Polityki Spójności – 1 390 244,00 Środki Własne – 409 756,00
15	Rozpracowani - aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych i nieaktywnych zawodowo z obszaru rewitalizacji.	300 000,00	Fundusze Publiczne – 300 000,00
16	Koła Kultury	100 000,00	Fundusze Publiczne – 80 000,00 Środki Własne – 20 000,00

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

17	Akademia Aktywnego Seniora w Dubinach - Opoka	200 000,00	Fundusze Publiczne – 170 000,00 Środki Własne – 30 000,00
----	---	------------	--

Mechanizmy integrowania działań (komplementarność)

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Hajnówka obejmuje swoim działaniem sferę społeczną, gospodarczą, środowiskową, przestrzenno-funkcjonalną oraz techniczną. Ze względu na ocenę stopnia degradacji na podstawie różnorodnych zjawisk należy dążyć do programowania i prowadzenia działań jak najbardziej dopasowanych do lokalnych uwarunkowań. Przewidziane w ramach Programu przedsięwzięcia są powiązane i nawzajem się uzupełniają.

Komplementarność przestrzenna

Komplementarność przestrzenna jest osiągnięta poprzez wybór działań i projektów, które będą realizowane na całym obszarze rewitalizacji. Istotnym elementem jest zaplanowanie przedsięwzięć jako działań między którymi zachodzi efekt synergii.

Wszystkie projekty rewitalizacyjne skupiają się na obszarze rewitalizacji i są z nim ściśle powiązane, jednocześnie stanowiąc odpowiedź na główne problemy tego terenu.

W Programie uwzględnione zostały również projekty uzupełniające, które realizowane będą poza granicami obszaru rewitalizacji, ale będą wywierały na niego wpływ. Wynikają one z problemów związanych z brakiem infrastruktury, która może zostać wykorzystana na potrzeby działań rewitalizacyjnych na terenie sołectwa określonego jako zdegradowane. Dodatkowo projekty uzupełniające związane są z wyeliminowaniem danych kategorii negatywnego zjawiska, realizacja przedsięwzięć jedynie w wyznaczonych terenach może nie wpłynąć na poprawę czynników negatywnych na terenie zdegradowanym, np. występowanie problemu smogu czy niebezpieczeństwa związanego z azbestem.

Między wszystkimi działaniami przewidzianymi w Programie będzie następował efekt synergii.

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

Komplementarność problemowa

Przewidziane do realizacji przedsięwzięcia w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji dopełniają się wzajemnie tematycznie, wpływa to na rozwiązanie w sposób kompleksowy przyczyn powstania zjawisk kryzysowych na danym obszarze w sferze społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej oraz technicznej. Realizowane działania zostały przygotowane pod kątem ich największego wpływu (potencjału) na dany obszar oraz problem, np. aktywizacja społeczności lokalnej, przeciwdziałanie bezrobociu i walka z ubóstwem, zwiększenie poczucia bezpieczeństwa mieszkańców, integracja przestrzenna i funkcjonalna obszaru rewitalizacji, redukcja problemów związanych z patologiami społecznymi, rozwój infrastruktury technicznej, ograniczenie źródeł niskich emisji, zagospodarowanie przestrzeni publicznej. Działania przewidziane w Programie zgodne są ze strategiami i programami gminnymi oraz wpisują się w ich cele.

Komplementarność proceduralno-instytucjonalna

Komplementarność proceduralno-instytucjonalna wymaga wpisania Lokalnego Programu Rewitalizacji w system funkcjonowania jednostki nadrzędnej Urzędu Gminy. W Programie przewidziano stworzenie Zespołu ds. Rewitalizacji w którego skład wejdą m.in. przedstawiciele referatów i jednostek organizacyjnych gminy oraz przedstawiciele społeczności lokalnej.

Komplementarność międzyokresowa

Międzyokresowa komplementarność Lokalnego Programu Rewitalizacji oznacza przede wszystkim ciągłość bądź też rozwijanie prowadzonych wcześniej działań wpisujących się w proces rewitalizacji. Projekty zaplanowane do realizacji w Programie są komplementarne z dotychczas realizowanymi przez Gminę Hajnówka.

Tabela 41 Projekty zrealizowane przez Gminę Hajnówka w latach 2010- 2017

Lp.	Tytuł projektu	Termin realizacji	Źródło finansowania - program	Instytucja przyznająca wsparcie	Kwota dofinansowania
1	Utworzenie Centrum Etnograficzno - Ekumenicznego w Dubinach	2010	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-	Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego / Ministerstwo	500 000 zł / 812 492,72 zł

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

			2013 / Promessa 2008	Kultury i Dziedzictwa Narodowego	
2	Aktywizacja społeczności wiejskiej poprzez remont świetlicy w Starym Berezowie	2010	PROW 2007-2013	Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego	40 869,00 zł
3	Remont Świetlicy Wiejskiej w Nowokorninie - bodźcem aktywizacji społecznej i kulturalnej mieszkańców wsi	2010	PROW 2007-2013	Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego	17 725,81 zł
4	Remont budynku świetlicy wiejskiej w Lipinach wraz z zagospodarowaniem nieruchomości na cele rekreacyjno - sportowe	2011	PROW 2007-2013	Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego	443980 zł
5	Remont Świetlicy Wiejskiej w Czyżykach wraz z utworzeniem Ptasiej Wioski	2012	PROW 2007-2013	Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego	15834,89 zł
6	Aktywizacja społeczności mieszkańców miejscowości Borysówka poprzez modernizację budynku Świetlicy Wiejskiej	2012	PROW 2007-2013	Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego	20 333 zł
7	Modernizacja obiektu boiska piłki nożnej w Nowoberezowie	2012	PROW 2007-2013	Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego	24 878,83 zł
8	Remont budynku świetlicy wiejskiej w miejscowości Chytra wraz z utwardzeniem przyległych miejsc parkingowych	2012	PROW 2007-2013	Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego	47 541,64 zł
9	Spotkajmy się w Dubinach	2012	Działaj Lokalnie VII/2012	Polsko - Amerykańska Fundacja Wolności / Akademia Rozwoju Filantropii w Polsce	1700 zł
10	Profesjonalni Niepełnosprawni	2013	POKL 2007-2013	Urząd Marszałkowski	610807,60 zł

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

				Województwo Podlaskiego	
11	Wioska jak malowana	2013	DL VIII / 2013	Polsko - Amerykańska Fundacja Wolności / Akademia Rozwoju Filantropii w Polsce	3500 zł
12	Przebudowa Świetlicy Wiejskiej w Mochnatem	2014	PROW 2007- 2013	Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego	70653 zł
13	Krosna rzecz prosta	2014	DL VIII / 2014	Polsko - Amerykańska Fundacja Wolności / Akademia Rozwoju Filantropii w Polsce	3211 zł
14	Mochnackie spotkania z kulturą ludową Podlasia	2014	DL VIII / 2014	Polsko - Amerykańska Fundacja Wolności / Akademia Rozwoju Filantropii w Polsce	2591 zł
15	Warsztaty tradycyjnego wypieku pieczywa w Starym Berezowie	2014	DL VIII / 2014	Polsko - Amerykańska Fundacja Wolności / Akademia Rozwoju Filantropii w Polsce	2660,64 zł
16	Jesienne spotkania z tradycją i smakiem	2014	Fundusz Inicjatyw Obywatelskich	Fundacja Forum Inicjatyw Rozwojowych	5000 zł
17	Utworzenie Pracowni Orange w Dubinach	2015	Program Społeczny Pracowni Orange	Fundacja Orange	ok. 20 000 zł (otrzymano w formie refundacji kosztów zakupów art. remontowych oraz dostawy wyposażenia)
18	MoWE - Mobilna Wioska Edukacyjna	2015	Fundusz Inicjatyw Obywatelskich	Fundacja Forum Inicjatyw Rozwojowych	2500 zł
19	"Wiem jak robić dżem - rodzinne warsztaty powidlarstwo w Borysówce"	2015	DL IX / 2015	Polsko - Amerykańska Fundacja Wolności / Akademia Rozwoju Filantropii w Polsce	3366 zł
20	Zadbajmy o zdrowie	2015	DL IX / 2015	Polsko - Amerykańska Fundacja Wolności / Akademia Rozwoju Filantropii w Polsce	2751 zł
21	Lipińska Olimpiada Teatralna	2015	DL IX / 2015	Polsko - Amerykańska Fundacja Wolności /	3349 zł

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

				Akademia Rozwoju Filantropii w Polsce	
22	Utworzenie Wioski Małego Osoczniaka w Dubinach	2016	"Tu mieszkam, tu zmieniam"	Fundacja Banku Zachodniego WBK S.A. im. Stefana Bryły	10 000 zł
23	Utworzenie zewnętrznej siłowni rekreacyjnej w Dubinach	2016	Nestle Porusza Polskę	4 Frame Sp. z o.o. Sp.k	14 299 zł
24	Razem dla Chytrej	2016	DL IX / 2016	Polsko - Amerykańska Fundacja Wolności / Akademia Rozwoju Filantropii w Polsce	4 070 zł
25	Remont świetlicy wiejskiej w Nowoberezowie	2016	Środki własne	Środki własne	18 633,95 zł
26	Dubińska Olimpiada Kulturalna	2016	Pomost Kultury (regranting WOAK w ramach "Bardzo Młodej Kultury: Programu MKiDN	WOAK w Białymstoku	8532,00 zł
27	"Teatr i tata"	2016	Na dobry początek	Fundacja Banku Gospodarstwa Krajowego	10000 zł
28	"Aktywizacja mieszkańców wokół zasobów własnej wsi sposobem na rozwój przedsiębiorczości społecznej na terenach wiejskich"	2016	FIO 2016	FIO - Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej	64505,00 zł
29	E-obywatel - Polska Cyfrowa	2017	Program Operacyjny Polska Cyfrowa	Program Operacyjny Polska Cyfrowa	projekt parasolowy (9687774,00 zł)
30	Remont świetlicy wiejskiej w Trywieży	2017	Środki własne	Środki własne	6 950,64 zł
31	Wakacje z Klubem Taty	2017	FIO	Stowarzyszenie Instytut Zachodni	5000 zł
32	Kotówianie i Kotówianki	2017	DL X 2017	Polsko - Amerykańska Fundacja Wolności / Akademia Rozwoju Filantropii w Polsce	4000 zł
33	Zdrowy i Aktywny jak Senior z Rzepisk	2017	DL X 2017	Polsko - Amerykańska Fundacja Wolności /	5000 zł

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

				Akademia Rozwoju Filantropii w Polsce	
34	Wokół Ping - Ponga	2017	Bank Dziecięcych Uśmiechów	Fundacja Banku Zachodniego WBK Grupy Santander	4000 zł
35	Utworzenie zewnętrznej siłowni rekreacyjnej w Dubinach	2017	Nestle Porusza Polskę	4 Frame Sp. z o.o. Sp.k	16759 zł
36	Majsterkowicze 2.0	2017	#Superkoderzy	Program Społeczny Pracowni Orange Fundacji Orange	2500 zł

Źródło: Urząd Gminy Hajnówka

Komplementarność źródeł finansowania

Źródłem finansowania projektów rewitalizacyjnych na terenie Gminy Hajnówka będą zarówno środki pochodzące z funduszy unijnych jak i środki własne interesariuszy projektów, czyli z budżetu gminy, prywatnych funduszy osób fizycznych, prawnych jak i organizacji pozarządowych. Przewiduje się możliwość realizacji przedsięwzięć z wykorzystaniem formuły Partnerstwa publiczno-prywatnego. Przedsięwzięcia rewitalizacyjne opierać się będą na uzupełnianiu i łączeniu wsparcia środków pochodzących z EFRR, EFS, FS, funduszy krajowych, np. grantów przyznawanych przez ministerstwa czy też podmioty prywatne. Ponadto, projekty uzupełniane będą wkładem własnym – publicznym i prywatnym oraz innymi środkami zewnętrznymi. Dzięki zapewnieniu komplementarności z zakresu źródeł finansowania, uzyskane zostaną korzystniejsze efekty dla obszarów podlegających rewitalizacji.

System realizacji, monitoringu oraz zarządzania Programem Rewitalizacji

Realizacja Lokalnego Programu Rewitalizacji będzie podlegała ocenie postępu jego wdrażania oraz jego aktualności do przyjętych założeń. Działanie takie pomoże w określeniu zaawansowania realizacji, wykaże nieprawidłowości oraz pozwoli na podjęcie odpowiednich działań naprawczych. Dokument będzie podlegał ocenie pod kątem aktualności, tzn. weryfikacji stanu faktycznego przyjętych założeń na obszarze wdrażania. Odpowiednio przeprowadzony monitoring pozwoli zapobiec ewentualnej dezaktualizacji jego założeń.

Kontrola nad realizacją oraz monitoring wdrażania Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023 będzie prowadzony przez Zespół ds. Rewitalizacji,

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

który corocznie dokona oceny stanu wdrażania Programu a wyniki analizy przedstawi Wójtowi Gminy Hajnówka. Powołany zespół będzie odpowiedzialny za:

- zarządzanie LPR.
- przygotowanie sprawozdań i raportów ewaluacyjnych z realizacji LPR.
- rekomendowanie propozycji zgłoszonych projektów celem wpisania ich do LPR.
- przygotowanie aktualizacji LPR.
- monitorowanie realizacji działań i projektów rewitalizacyjnych objętych LPR.
- upowszechnienie działań w zakresie realizacji procesu rewitalizacji w gminie.
- promowanie idei rewitalizacji.

W skład Zespołu wejdą m.in. przedstawiciele referatów i jednostek organizacyjnych gminy oraz przedstawiciele społeczności lokalnej. By ułatwić osobom i podmiotom zainteresowanym procesem rewitalizacji kontakt z zespołem zostanie stworzona skrzynka mailowa, a o pracach Zespołu interesariusze będą informowani poprzez zamieszczanie odpowiednich informacji na tablicach informacyjnych w Urzędzie Gminy Hajnówka.

Każdy z koordynatorów projektów realizowanych w ramach rewitalizacji będzie współpracował z Zespołem, zapewni to komplementarność pomiędzy wszystkimi projektami rewitalizacyjnymi oraz ułatwi monitoring i ewaluację. Dopuszcza się także możliwość uczestnictwa w pracach zespołu osób spoza składu zespołu (przedstawicieli różnych środowisk oraz specjalistów z zakresu działań podejmowanych na obszarze objętym procesem rewitalizacji), po podjęciu przez Zespół decyzji o konieczności skorzystania ze wsparcia tych osób.

Realizacja Lokalnego Programu Rewitalizacji będzie podlegała monitoringowi oraz ewaluacji. Takie podejście ma na celu analizę stanu zaawansowania projektu oraz zgodności z postawionymi celami, a także ocenę terminowości realizacji wyznaczonych działań.

Najistotniejszym elementem monitoringu i ewaluacji jest proces badania stanu faktycznego efektów realizacji podejmowanych działań. Ocenie skuteczności interwencji w odniesieniu do celów rewitalizacji zostały przypisane odpowiednie wskaźniki. Wartość wskaźników bazowych przyjmuje wartości zerowe, ze względu na problemy związane z ich unifikacją na badanym obszarze. Wprowadzenie oddzielnych wskaźników dla każdego z sołectw jedynie doprowadzi do sztucznych podziałów oraz stygmatyzacji poszczególnych

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

terenów. Ocena przyjętych założeń w Lokalnym Programie Rewitalizacji będzie monitorowana z wykorzystaniem dwóch rodzajów wskaźników:

- Wskaźniki produktu – określające materialny efekt realizacji przedsięwzięcia, określany konkretnymi wielkościami.
- Wskaźniki rezultatu – określające efekt zrealizowanego programu lub projektu, określające zmiany jakie nastąpiły w wyniku ich wdrożenia.

Wskaźniki PRODUKTU:

- Liczba zrealizowanych projektów społecznych - 5 szt.
- Liczba oddolnych inicjatyw (projektów) przeprowadzonych na obszarach zdegradowanych w ramach Projektu – 1 szt.
- Liczba zrealizowanych projektów inwestycyjnych - 8 szt.
- Liczba inicjatyw/szkoleń podnoszących kwalifikacje zawodowe – 1 szt.
- Liczba dzieci uczestniczących w zajęciach dodatkowych – 70 osób.
- Liczba osób w wieku 50 lat i więcej objętych wsparciem w programie - 100 osób.
- Liczba nowych inicjatyw społeczno kulturalnych na terenie rewitalizacji - 3 szt.
- Liczba zmodernizowanych obiektów kultury – 1 szt.
- Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie [osoby] – 20 osób

Wskaźniki REZULTATU:

- Zmniejszenie liczby osób bezrobotnych – 5% w stosunku do wartości bazowej obszaru rewitalizacji.
- Spadek interwencji policji o na terenie rewitalizowanym - 5% w stosunku do wartości bazowej obszaru rewitalizacji.
- Ilość uczestników u których nastąpił wzrost kwalifikacji - 20 szt.
- Liczba osób korzystających z obiektów infrastruktury społecznej – 500 osób.
- Zwiększenie ilości osób korzystających z zasobów biblioteki - 40 osób.
- Liczba nowoutworzonych obiektów użyteczności publicznej w ramach programu – 1 szt.
- Liczba dzieci, u których rozwinęły się zainteresowania w wyniku udziału w projekcie – 70 osób.

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

- Wzrost potencjału Gminnego Centrum Kultury w Dubinach w zakresie świadczenia usług społecznych i kulturalnych – 1 szt.
- Rozwój potencjału mieszkańców w zakresie samoorganizacji wydarzeń społeczno - kulturalnych na obszarach zdegradowanych – 1 szt.
- Wzrost kompetencji społecznych osób w wieku senioralnym – 20 osób
- Zapewnienie dziennej opieki dla grupy 20 osób w okresie realizacji projektu.
- Wzrost zaangażowania osób starszych w aktywność społeczną i promocja wśród przedmiotowej grupy idei wolontariatu – 10 osób
- Liczba filii jednostki kultury utworzonych w ramach programu – 1 szt.

Partycypacja społeczna

Partycypacja społeczna jest bardzo istotnym elementem przy tworzeniu programów rewitalizacji, ponieważ czynniki kryzysowe oraz projektowane zmiany bezpośrednio dotyczą społeczności zamieszkałej na tych terenach. Prace nad Programem zostały tak przewidziane by społeczność lokalna mogła czynnie brać w nich udział, poprzez możliwość uczestnictwa w cyklach spotkań oraz warsztatów z mieszkańcami, przedstawicielami organizacji pozarządowych, przedsiębiorstwami oraz przedstawicielami Urzędu Gminy. Efekty spotkań, szczególnie podczas analizy pogłębionej pomogły na odpowiednie wytyczenie terenu zdegradowanego oraz określenie przedsięwzięć. W ramach prac zostały przygotowane ankiety, które były wręczane uczestnikom spotkań w formie papierowej oraz zostały udostępnione w formie elektronicznej na stronie gminy.

Wyniki badania ankietowego:

1. Jak oceniają Państwo Gminę Hajnówka jako swoje miejsce zamieszkania?		
Nazwa obszaru problematycznego	Ilość	%
Bardzo dobrze	11	24,44
Dobrze	16	35,56
Średnio	15	33,33
Źle	2	4,44
Bardzo źle	1	2,22

Pierwsze pytanie dotyczyło ogólnej opinii mieszkańców na temat życia w Gminie Hajnówka. Odpowiedź jest optymistyczna ponieważ łącznie badani wybrali odpowiedzi "Bardzo dobrze" i "Dobrze" ponad 50%, natomiast ponad 2,22% ankietowanych stwierdziło, że w Gminie żyje się im bardzo źle.

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

2. Czy dostrzega Pan/i konieczność przeprowadzenia działań rewitalizacyjnych na terenie Gminy Hajnówka?		
Nazwa obszaru problematycznego	Ilość	%
Zdecydowanie tak	22	48,89
Raczej tak	22	48,89
Raczej nie	1	2,22
Zdecydowanie nie	0	0,00

Drugie pytanie dotyczyło przeprowadzenia działań rewitalizacyjnych większość badanych - prawie 100% była za ich przeprowadzeniem.

3. Najpoważniejsze problemy związane z jakością życia w wybranym przez Panią/Pana obszarze to: (proszę wybrać max. 4)		
Nazwa obszaru problematycznego	Ilość	%
Brak poczucia bezpieczeństwa	5	11,11
Zanieczyszczenie środowiska naturalnego	6	13,33
Brak poczucia wspólnoty	19	42,22
Zły stan zasobów mieszkaniowych	6	13,33
Zły stan dróg i słaba komunikacja	23	51,11
Zły stan obiektów użyteczności publicznej	7	15,56
Zły stan zabytków	6	13,33
Niska estetyka otoczenia	11	24,44
Słabo rozwinięta baza turystyczna i rekreacyjno-wypoczynkowa	19	42,22
Niewystarczająca baza kulturalno-edukacyjna	14	31,11
Inne:	4	8,89

Inne: brak hydrantów p. poż.; brak domu opieki.

Ankietowani jako główne czynniki problemowe wykazali zły stan dróg i słaba komunikacja. Analiza pogłębiona wykazała, że problemy komunikacyjne dotyczą braku komunikacji autobusowej pomiędzy poszczególnymi miejscowościami w gminie.

4. Najpoważniejsze problemy społeczne obszaru wybranego przez Panią/Pana to: (proszę wybrać max. 4 odpowiedzi)		
Nazwa obszaru problematycznego	Ilość	%
Odływ młodych ludzi	34	75,56
Niewystarczające zasoby mieszkaniowe	4	8,89
Chuligaństwo i zagrożenie przestępczością	6	13,33
Patologie społeczne (alkoholizm, narkomania, przemoc w rodzinie)	14	31,11
Niska aktywność społeczna mieszkańców	25	55,56
Słaba integracja lokalnej społeczności	21	46,67
Niedostosowanie infrastruktury do potrzeb osób niepełnosprawnych	6	13,33
Mała liczba miejsc oferujących zagospodarowanie czasu wolnego	17	37,78
Niewystarczająca oferta kulturalna	3	6,67
Ujemny przyrost naturalny	4	8,89
Bezrobocie	9	20,00
Ubóstwo	10	22,22

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

Inne:	0	0,00
-------	---	------

Ankietowani sami zauważają problem związany z wyjazdem osób młodych z tych terenów, jednocześnie zauważają, że istotnym problemem jest także niska aktywność społeczna mieszkańców i niska integracja lokalnej społeczności. Podczas analizy pogłębionej mieszkańcy jako powód tego stanu wskazywali brak miejsc, w których mogliby realizować interesujące ich inicjatywy.

5. Najpoważniejsze problemy o charakterze gospodarczym występujące na wybranym przez Panią/Pana obszarze (Proszę wskazać maksymalnie 3 problemy):		
Nazwa obszaru problematycznego	Ilość	%
Niska aktywność przedsiębiorcza mieszkańców	9	20,00
Mała liczba przedsiębiorców lokalnych	17	37,78
Trudna sytuacja (kondycja) finansowa istniejących przedsiębiorstw	10	22,22
Trudności z promowaniem funkcji turystycznej terenów gminy ze względu na lokalizację	3	6,67
Zbyt mała liczba podmiotów związana z obsługą ruchu turystycznego	10	22,22
Niedostateczna promocja walorów turystycznych, przyrodniczych, kulturowych, historycznych obszaru	14	31,11
Brak odpowiedniej infrastruktury do prowadzenia działalności gospodarczej	10	22,22
Zbyt mało usług dla ludności (naprawy, sklepy, opieka, itp.)	14	31,11
Brak wykwalifikowanych pracowników	7	15,56
Brak pracowników	5	11,11
Inne:	0	0,00

W sferze gospodarczej ankietowani nie potrafili jednoznacznie wskazać problemów, które są związane z gminą. Podczas analizy pogłębionej przedsiębiorcy wskazywali, że obecnie nie ma kadry, która mogła by im pomóc w rozwoju. Poruszany był także problem pracowników w zagranicy, którzy nie wykazują zaangażowania w wykonywaną pracę. Często podnoszono kwestie rozwoju turystyki, jako szansy dla regionu, jednocześnie wskazując na spadek ilości turystów wynikający z obecnie prowadzonych wycinek w Puszczy Białowieskiej.

6. Proszę wskazać problemy, które Pani/Pana zdaniem są istotnymi problemami środowiskowymi występujące na wybranym przez Panią/Pana obszarze (Proszę wskazać maksymalnie 3 problemy):		
Nazwa obszaru problematycznego	Ilość	%
Niska jakość wód	7	15,56
Zła jakość powietrza spowodowana niską emisją	3	6,67
Duża ilość wyrobów azbestowych	17	37,78
Niewystarczająca ilość przyłączy wodociągowych, kanalizacyjnych i przydomowych oczyszczalni ścieków	9	20,00
Niski stopień wykorzystania odnawialnych źródeł energii	35	77,78

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

Inny (proszę wpisać jaki):	2	4,44
----------------------------	---	------

Inny: brak oświetlenia ul. Głównej w porze nocnej i porannej; dzikie wysypiska śmieci.

Największym problemem zdaniem ankietowanych (aż 77.78%) jest niski stopień wykorzystania odnawialnych źródeł energii. Problem ten przekłada się na stan powietrza oraz zdrowie mieszkańców. Ankietowani jako istotny czynnik wykazali także dużą ilość wyrobów azbestowych.

7. Proszę wskazać które z wymienionych poniżej problemów uważa Pani/Pan za istotny problem przestrzenno-funkcjonalny występujące na wybranym przez Panią Pana obszarze (Proszę wskazać maksymalnie 3 problemy):		
Nazwa obszaru problematycznego	Ilość	%
Niedostosowanie infrastruktury i przestrzeni do funkcji integracji społecznej	8	17,78
Brak infrastruktury na potrzeby prowadzenia działalności gospodarczej	11	24,44
Brak miejsc zapewniających opiekę nad dziećmi do 3 lat	18	40,00
Niedostateczna baza lokalowa do rozwoju inicjatyw kulturalnych/organizacji wolnego czasu	12	26,67
Zły stan infrastruktury drogowej	23	51,11
Niezadowalający stan przestrzeni publicznej (placów zabaw, ścieżek, zieleni, itp.)	8	17,78
Niedostateczna ilość i stan terenów rekreacyjno-wypoczynkowych	5	11,11
Niewystarczający dostęp do sieci: elektroenergetycznej, wodnokanalizacyjnej, ciepłowniczej, gazowej, telekomunikacyjnej	7	15,56
Brak publicznych źródeł dostępu do Internetu	5	11,11
Zbyt mała liczba ścieżek rowerowych	8	17,78
Inny (proszę wpisać jaki)	1	2,22

Inny: brak domu opieki dla osób samotnych i chorych.

Większość ankietowanych jako główny problem przestrzenno-funkcjonalny wykazała zły stan infrastruktury drogowej, co przekłada się na poziom bezpieczeństwa. Wpływa on także na znaczącą ilość wykroczeń drogowych. Istotny z punktu widzenia mieszkańców jest także problem związany z niewystarczającą ilością miejsc opieki nad dziećmi do 3 lat. Problem ten wpływa na poziom bezrobocia oraz wykluczenia zawodowego części z ankietowanych.

8. Proszę wskazać problemy TECHNICZNE występujące na wybranym przez Panią/Pana obszarze (Proszę wskazać maksymalnie 3 problemy):		
Nazwa obszaru problematycznego	Ilość	%
Zły stan budynków użyteczności publicznej (szkoły, urzędy, świetlice, kościoły, itp.)	12	26,67
Zły stan zabytków, degradacja techniczna zabytków, obiektów cennych historycznie	11	24,44
Mała liczba obiektów dostosowanych do norm dotyczących energooszczędności i ochrony środowiska	18	40,00

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

Bariery architektoniczne dla osób niepełnosprawnych	12	26,67
Inny (proszę wpisać jaki)	4	8,89

Inny: brak boiska sportowego dla młodzieży; stary cmentarz, kapliczka na Torowej; zakupić lepsze nagłośnienie dla Domu Kultury (świetlica); brak komunikacji miejskiej w połączeniu z Hajnówką;

9. Czy jest Pan/i zadowolony/a ze stanu bezpieczeństwa w Gminie Hajnówka?		
Nazwa obszaru problematycznego	Ilość	%
Tak	30	66,67
Nie	15	33,33

Ponad 60% ankietowanych odpowiedziało, że czuje się bezpiecznie w Gminie Hajnówka.

10. Proszę podać, który obszar/zakres który Pana/Pani zdaniem powinien być poddany procesowi rewitalizacji. Zakres ten może obejmować także przedsięwzięcia o charakterze miękkim.

- Na skrzyżowaniu ul. Zajęcej z ul. Nową powinny być ustawione lustra;
- Utworzenie inkubatora małego przetwórstwa rolnego w oparciu o infrastrukturę świetlicy wiejskiej w Pasiecznikach Dużych;
- Zwiększenie dostępności obiektów użyteczności publicznej w Nowoberezowie poprzez utworzenie i modernizację ciągów pieszych przy głównej ulicy wsi;
- Warsztaty w zakresie rozpoczęcia własnej działalności gospodarczej;
- Utworzenie klubu integracji społecznej w Dubiczach Osocznych;
- Utworzenie inkubatora organizacji pozarządowych w oparciu o infrastrukturę świetlicy wiejskiej w Chytrej;
- Funkcjonalną i bezpieczną ogólnodostępną infrastrukturę w otoczeniu świetlic wiejskich;
- Rewitalizacja byłego osiedla PGR w Nowoberezowie;
Utworzenie klubu integracji społecznej w Orzeszkowie, obszarem rewitalizacji powinna być cała gmina Hajnówka;
- Utworzenie lokali socjalnych/mieszkań chronionych w byłej SP w Mochnatem;
- Utworzenie domu opieki dla osób starszych w Nowokorninie;
- Stan dróg, możliwość przywrócenia ławeczek, które bardzo integrowały społeczność, a które zginęły wraz z remontem drogi w Dubinach. Uruchomienie ośrodka dla mieszkańców, w którym była stara szkoła w Dubinach. Wykorzystanie ruchu turystycznego, który napływa do Białowieży. Wpływ na odnowienie torów do Białowieży lub innych połączeń wąskotorowych, które uatrakcyjnią gminę turystycznie;
- Gminny Ośrodek Kultury, Biblioteka, Plac wokół GOK;
- Opieka nad starszymi ludźmi;
- Procesowi rewitalizacji powinny być poddawane obszary wokół świetlic wiejskich w Nowoberezowie i Chytrej;
- Ulica Łukowa od Zajęcej do końca Dubin;
- Drogi, oświetlenie;
- Rewitalizacja wsi Borysówka
 1. Gospodarka wodno-ściekowa.
 2. Budowa i modernizacja dróg lokalnych:
- barierki przy przepustach, rowy,

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

- ścieżka rowerowa,
- utwardzenie (poprawa dróg polnych i leśnych).
- 3. Inwestycje w obiekty pełniące funkcje kulturalne:
 - ogrzewanie,
 - Internet, sala komputerowa (multimedialna),
 - kuchnia (wyposażona w AGD),
 - parking dla osobówek i autobusów,
 - bilard, piłkarzyki,
 - stoliki, krzesła.
- 4. Roboty budowlane w zdegradowanych budynkach wraz z zagospodarowaniem przyległego otoczenia:
 - wymiana okien i dachu, elewacji,
 - instalacje elektryczne,
 - ogrzewanie,
 - chodnik + trawnik,
 - plac zabaw, siłownia.
- 5. Wykorzystanie energii odnawialnej w budynkach publicznych oraz mieszkalnych:
 - fotowoltaika,
 - panele słoneczne (c.w.u).
- 6. Ochrona budownictwa tradycyjnego:
 - nadokienniki,
 - podokienniki,
 - ozdobne narożniki,
 - drewniane płoty,
 - ławki przy posesjach,
 - ganki,
 - szalówka na świetlicy - nowa.
- 7. Ochrona dziedzictwa kulturowego i rozwój zasobów kultury:
 - gwara (po swojemu) na ludową nutę,
 - drewniane domy,
 - zawody związane z drewnem (tablice we wsi).
- 8. Aktywność społeczna promująca integrację wewnętrzną - międzypokoleniową:
 - warsztaty,
 - seanse filmowe np. Bieżeńcy,
 - ogniska,
 - imprezy plenerowe (pokazy, występy ludowe).
- 9. Wspieranie młodych organizacji:
 - prawnie,
 - reklamą,
 - finansowo.

Mieszkańcy wskazywali różne problemy związane z aspektami zarówno inwestycyjnymi jak i miękkimi, które przeważały. Widać, że społeczność lokalna odczuwa potrzebę integracji oraz chce czynnie brać udział w zmianach. Istotne jest, że mieszkańcy są świadomi silnych stron regionu i chcą je wykorzystywać dla rozwoju własnego oraz gminy.

11. Proszę ocenić poziom działania baz rekreacyjno-wypoczynkowych i turystycznych w Gminie Hajnówka.

Nazwa obszaru problematycznego	Ilość	%
--------------------------------	-------	---

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

Ocena niska	15	33,33
Ocena Dobra	15	33,33
Ocena bardzo dobra	2	4,44
Brak takiej instytucji	5	11,11
Nie mam zdania	7	15,56

Baza rekreacyjno-wypoczynkowa według badanych działa średnio. 33,33% badanych udzieliło odpowiedzi "ocena niska", drugie tyle badanych "ocena dobra".

12. Jakie grupy powinny być głównymi odbiorcami działań rewitalizacyjnych w Państwa Gminie? (Proszę wskazać 3 grupy):		
Nazwa obszaru problematycznego	Ilość	%
Rodziny z małymi dziećmi	20	44,44
Dzieci	7	15,56
Młodzież	18	40,00
Seniorzy	14	31,11
Osoby niepełnosprawne	12	26,67
Osoby bezrobotne	6	13,33
Osoby zagrożone ubóstwem i wykluczeniem społecznym	17	37,78
Osoby zagrożone patologiami (alkoholizm, narkomania, przestępczość, itp.)	9	20,00
Inne:	1	2,22

Inne: Wszystkie.

Ankietowani uważają, że odbiorcami programu rewitalizacji powinny być rodziny z małymi dziećmi - 44,44%, oraz młodzież - 40%.

1. Pani/Pana wiek?		
Nazwa obszaru problematycznego	Ilość	%
Poniżej 18 lat	2	4,44
18 – 24	0	0,00
25 – 44	21	46,67
45-64	18	40,00
65 i więcej	3	6,67

Większość ankietowanych stanowiły osoby w wieku produkcyjnym.

2. Pani/Pana płeć?		
Nazwa obszaru problematycznego	Ilość	%
Kobieta	28	62,22
Mężczyzna	16	35,56

3. Pani/Pana wykształcenie?		
Nazwa obszaru problematycznego	Ilość	%
Podstawowe	0	0,00
Zawodowe	6	13,33
Średnie	16	35,56

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

Wyższe	22	48,89
--------	----	-------

4. Pani/Pana aktywność zawodowa?

Nazwa obszaru problematycznego	Ilość	%
Uczeń/student	1	2,22
Osoba pracująca	31	68,89
Osoba bezrobotna	3	6,67
Emeryt/rencista	9	20,00

5. Proszę podać nazwę miejscowości, którą Pan/Pani zamieszkuje:

Nazwa obszaru problematycznego	Ilość	%
Borysówka	1	2,22
Dubiny	18	40,00
Lipiny	1	2,22
Chytra	2	4,44
Hajnówka	3	6,67
Pasieczniki Duże	1	2,22
Mochnate	1	2,22
Nowokornino	2	4,44
Nowoberezowo	2	4,44
Orzeszkowo	1	2,22
Dubicze Osocze	1	2,22
brak	13	28,89

Największy odsetek ankiet pochodzi z największej miejscowości w gminie, która ze względu na fakt, iż jest silnym ośrodkiem była najprężniej reprezentowana na spotkaniach, także organizowanych poza Dubinami. Istotnym czynnikiem, jest fakt, iż ok. 30% osób nie wypełniło rubryki związanej z miejscem zamieszkania.

6. Co Panią/Pana łączy ze wskazanym obszarem:

Nazwa obszaru problematycznego	Ilość	%
Jestem mieszkańcem	33	73,33
Pracuję na tym terenie	4	8,89
Prowadzę działalność gospodarczą/społeczną	1	2,22
Spędzam czas wolny	6	13,33
Uczę się	0	0,00

Najwięcej ankietowanych było w przedziale wiekowym 25-44 - 46,67%, w ankietowanych przewyższała liczba kobiet - 62,22% ankietowanych. Najwięcej badanych miało wykształcenie wyższe - 48,89% i było osobą pracującą - 68,89%.

Partycypacja społeczna zostanie zapewniona także na etapie realizacji i monitoringu Programu dzięki stworzeniu Zespołu ds. Rewitalizacji skupiającego przedstawicieli wszystkich potencjalnych interesariuszy działań rewitalizacyjnych oraz zapewnienie szerokiego dostępu

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

do informacji na temat stanu wdrażania programu. Należy przewidzieć problem ewentualnej dezaktualizacji założeń Programu bądź też nie wypełniania jego wskaźników, dlatego też postęp w jego realizacji będzie weryfikowany corocznie.

SPIS TABEL, WYKRESÓW, MAP

Tabela 1 Jednostki przestrzenne Gminy Hajnówka	13
Tabela 2 Dynamika zmian w liczbie ludności Gminy Hajnówka w roku 2016 w porównaniu z rokiem 2012	15
Tabela 3 Saldo migracji na terenie Gminy Hajnówka.....	16
Tabela 4 Saldo migracji na terenie Gminy Hajnówka, powiatu hajnowskiego oraz województwa podlaskiego.....	17
Tabela 5 Wskaźnik obciążenia demograficznego w Gminie Hajnówka w latach 2002-2015.....	17
Tabela 6 Odsetek osób w wieku produkcyjnym na 100 mieszkańców (WS1).....	18
Tabela 7 Odsetek osób w wieku poprodukcyjnym na 100 mieszkańców (WS2).....	19
Tabela 8 Odsetek rodzin pobierających świadczenie "500+" na pierwsze dziecko (WS3).....	20
Tabela 9 Odsetek osób bezrobotnych na 100 mieszkańców (WS4).....	21
Tabela 10 Odsetek beneficjentów GOPS na 100 mieszkańców (WS5)	22
Tabela 11 Odsetek beneficjentów GOPS ze wzgl. na ubóstwo na 100 mieszkańców (WS6).....	24
Tabela 12 Powody przyznania wsparcia GOPS na 100 mieszkańców (WS7-WS11)	26
Tabela 13 Liczba gospodarstw rolnych w przeliczeniu na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym (WS12)	27
Tabela 14 Ilość czytelników na 100 mieszkańców (WS13).....	29
Tabela 15 Działania organizacji pozarządowych realizowanych na terenie Gminy Hajnówka	32
Tabela 16 Ilość organizacji pozarządowych na 100 mieszkańców (WS14).....	33
Tabela 17 Frekwencja w wyborach samorządowych w 2014 (WS15).....	35
Tabela 18 Przestępczość na terenie Gminy Hajnówka (WS16-WS18).....	36
Tabela 19 Wyniki egzaminów szóstoklasisty na terenie Gminy Hajnówka oraz powiatu hajnowskiego w 2016 roku.....	37
Tabela 20 Wyniki egzaminów gimnazjalnych na terenie Gminy Hajnówka oraz powiatu hajnowskiego na lata 2016 i 2017	38
Tabela 21 Odsetek uczniów biorących udział w zajęciach pozalekcyjnych (WS19).....	39
Tabela 22 Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności	40
Tabela 23 Przedsiębiorczość w Gminie Hajnówka w przeliczeniu na 100 mieszkańców	42
Tabela 24 Ilość kg płyt azbestowo- cementowych na 100 mieszkańców (WS1).....	44
Tabela 25 Struktura użytkowania gruntów w Gminie Hajnówka	46
Tabela 26 Formy ochrony przyrody w Gminie Hajnówka.....	46
Tabela 27 Udział obszarów prawnie chronionych w udziale powierzchni ogółem	48
Tabela 28 Zabytki z Gminy Hajnówka wpisane do Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków	56
Tabela 29 Ilość zabytków na 100 mieszkańców (WP1).....	60
Tabela 30 Ilość warunków zabudowy wydanych na 100 mieszkańców (WT1)	62

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

Tabela 31 Wyznaczenie terenu zdegradowanego i obszaru rewitalizacji- wskaźniki społeczne	63
Tabela 32 Wyznaczenie terenu zdegradowanego i obszaru rewitalizacji- wskaźniki społeczne, gospodarcze, środowiskowe, techniczne i przestrzenno- funkcjonalne	65
Tabela 33 Przesłanki wyboru podobszaru rewitalizacji Borek	69
Tabela 34 Przesłanki wyboru podobszaru rewitalizacji Dubicze Osoczne	70
Tabela 35 Przesłanki wyboru podobszaru rewitalizacji Borysówka	71
Tabela 36 Przesłanki wyboru podobszaru Dubiny- Główna	72
Tabela 37 Przesłanki wyboru podobszaru Nowokornino	73
Tabela 38 Przesłanki wyboru podobszaru Rzepiska	74
Tabela 39 Przesłanki wyboru podobszaru Wasilkowo	75
Tabela 40 Szacunkowe ramy finansowe przedsięwzięć	109
Tabela 41 Projekty zrealizowane przez Gminę Hajnówka w latach 2010- 2017	112
 Mapa 1 Oznaczenie terenów podlegających rewitalizacji.....	69
Mapa 2 Podobszar rewitalizacji Borek.....	70
Mapa 2 Podobszar rewitalizacji Dubicze Osoczne.....	71
Mapa 3 Podobszar rewitalizacji Borysówka	72
Mapa 4 Podobszar rewitalizacji Dubiny- Główna.....	73
Mapa 5 Podobszar rewitalizacji Nowokornino	74
Mapa 6 Podobszar rewitalizacji Rzepiska	75
Mapa 7 Podobszar rewitalizacji Wasilkowo	76
 Wykres 1 Liczba mieszkańców Gminy Hajnówka w latach 2012- 2016.....	15
Wykres 2 Podmioty według sekcji PKD 2007 na terenie Gminy Hajnówka w 2015 roku	41